

นโยบายข้าวไทยร่วมสมัย

ไพบุลย์ เสงสุวรรณ
อัจฉรา รักยุติธรรม
เมษายน 2551

บทนำ

งานทบทวนนโยบายข้าวร่วมสมัยนี้ พยายามทำความเข้าใจ โครงสร้างกลไกการสนับสนุนของรัฐ กระบวนการสนับสนุน และผลจากการสนับสนุนของรัฐ โดยเป็นเรื่องเศรษฐศาสตร์การเมืองว่าด้วยเรื่องข้าว ในราวช่วงปี 2542-2551 หรือระหว่างช่วง 3 นายกรัฐมนตรีคือพลายรัฐบาลชวน-ทักษิณ-สุรยุทธ์ ที่มีกระแสแนวความคิดเสรีนิยมใหม่แผ่ขยายครอบคลุมไปทั่วภูมิภาคนี้ โดยแสดงออกในรูปของการค้าเสรีที่รู้จักกันในชื่อว่า FTA เป็นต้น ในสถานการณ์พิเศษเช่นนี้ นโยบายรัฐจะปรับให้เอื้อกับการค้าเสรีอย่างไร

1. ข้าวไทยกับการแข่งขันทางการค้า

1. สถานการณ์การค้าข้าว

นานนับยี่สิบปีที่ประเทศไทยเป็นผู้ส่งออกข้าวอันดับหนึ่งของโลก คือราว 9.7-10 ล้านตัน จากปริมาณข้าวสารส่งออกทั่วโลกประมาณ 27-30 ล้านตัน หรือประมาณร้อยละ 35 โดยมีลูกค้ากว่า 100 ประเทศ [ข่าวเกษตร <http://www.dailynews.co.th>] ปริมาณข้าวสารที่ไทยส่งออกเป็นข้าวประมาณร้อยละ 45 จากปริมาณข้าวที่เหลือจากการบริโภคในประเทศ นำเงินตราต่างประเทศเข้ามาได้ถึงปีละ 104,000 ล้านบาท เมื่อรวมกับมูลค่าการค้าข้าวภายในประเทศที่มีมูลค่ารวมปีละกว่า 200,000 ล้านบาท มูลค่านี้เกี่ยวข้องกับชาวนา 4.7 ล้านครอบครัว

ในตลาดโลก [ฝ่ายวิจัยธนาคารนครหลวงไทย อ่างในกรุงเทพฯธุรกิจออนไลน์] ประเทศเวียดนามเป็นคู่แข่งสำคัญของไทย ปัจจุบันเวียดนามส่งออกข้าวอันดับสองรองจากไทย การแข่งขันระหว่างข้าวไทยและเวียดนามในตลาดโลกนั้นเป็นอย่างรุนแรง โดยกลยุทธ์สำคัญของเวียดนามคือการส่งออกข้าวในราคาที่ต่ำกว่าข้าวไทย ขณะที่ไทยยังคงครองส่วนแบ่งการตลาดหลักของการส่งออกข้าวคุณภาพดี

ข้าวส่งออกของเวียดนามเป็นคุณภาพปานกลางถึงต่ำ กล่าวคือ ข้าวขาว 5% มีส่วนแบ่งการตลาด 36.2% ข้าวขาว 25% มีส่วนแบ่งการตลาด 36.0% และข้าวขาว 15% มีส่วนแบ่งการตลาด 22.5% ขณะที่ข้าวขาว 100% มีส่วนแบ่งการตลาดเพียง 1.9% และข้าวหอมมีส่วนแบ่งการตลาดเพียง 0.5% เท่า นั้น ประเด็นที่น่าสนใจ คือ เวียดนามส่งออกข้าวเปลือกและข้าวกล้องมากกว่าไทย และมีแนวโน้มที่จะส่งออกปลายข้าวเพิ่มขึ้น คาดว่าเวียดนามจะก้าวขึ้นมาเป็นคู่แข่งสำคัญของไทยในการส่งออกปลายข้าวในอนาคต

การแข่งขันระหว่างไทยกับเวียดนามรุนแรงมากในช่วงปี 2548-2549 โดยเวียดนาม ส่งออกข้าวในราคาต่ำกว่าไทยเป็นประวัติการณ์ กล่าวคือ

- ก่อนปี 2547 ราคาข้าวเวียดนามต่ำกว่าข้าวไทยถึง 5-10 ดอลลาร์สหรัฐต่อตันสำหรับข้าว 25% และ 20 ดอลลาร์สหรัฐต่อตันสำหรับข้าว 5%
- ช่วงปี 2548-2549 ราคาข้าวเวียดนามในตลาดโลกต่ำกว่าไทยถึง 20 ดอลลาร์สหรัฐต่อตันสำหรับข้าว 25% และ 30-40 ดอลลาร์สหรัฐต่อตันสำหรับข้าว 5% ดังนั้นการส่งออกข้าวของไทยโดยเฉพาะข้าวขาวในปี 2548-2549 จึงลดลง

ในปี 2550 การส่งออกข้าวของไทยเริ่มฟื้นตัว เนื่องจากในประเทศเวียดนามเกิดปัญหาโรคและแมลงศัตรูพืชระบาดจึงส่งออกข้าวลดลง ทำให้ผู้ส่งออกไทยแย่งส่วนแบ่งตลาดกลับคืนมาได้บางส่วน โดยเฉพาะตลาดในแอฟริกา ในช่วงครึ่งแรกของปี 2550 ส่วนต่างระหว่างราคาข้าว 25% ของไทยและเวียดนามเท่ากับ 6.33 ดอลลาร์สหรัฐต่อตัน และข้าว 5% เท่ากับ 18.67 ดอลลาร์สหรัฐต่อตันเท่านั้น แต่นั่นเป็นเพียงภาวะการณ์ในปีเดียวเท่านั้น โดยที่ผู้ส่งออกไทยยังต้องจับตามองเวียดนามต่อไป มีการคาดการณ์ว่าต่อไปเวียดนามจะก้าวขึ้นส่งออกข้าวคุณภาพดีแข่งกับไทย เพราะปัจจุบันเวียดนามกำลังวิจัยพัฒนาพันธุ์ข้าว ปรับปรุงพันธุ์ข้าวหอม และข้าวพันธุ์ดี รวมทั้งการปรับปรุงระบบไซโล การคัดแยกและจัดมาตรฐานข้าว ตลอดจนजनการขนส่งให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ขณะที่ผู้ส่งออกไทยพยายามเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยการพัฒนาพันธุ์ ปรับปรุงมาตรฐานข้าว และการปรับปรุงระบบการขนส่งให้มีประสิทธิภาพและลดต้นทุนในการขนส่ง นอกจากนี้ยังมองหาช่องทางขยายตลาดข้าวที่เป็นตลาดเฉพาะ โดยการสร้างตลาดข้าวพันธุ์พื้นเมือง จากเดิมที่มี

เพียงข้าวหอมมะลิและข้าวอินทรีย์เป็นจุดขายหลัก มีการพัฒนาข้าวพันธุ์พื้นเมือง เช่น ข้าวสังข์หยดของจังหวัดพัทลุง เป็นต้น นอกจากนี้มีการพัฒนาการแปรรูปผลิตภัณฑ์ เช่น การผลิตข้าวเคลือบสมุนไพร การแปรรูปข้าวเป็นขนมขบเคี้ยว เพื่อขยายตลาดข้าวให้กว้างขวางมากขึ้น โดยอาศัยความได้เปรียบจากทรัพยากรที่มีอยู่ในประเทศ

2. ข้าวไทยกับการค้าเสรี

การค้าเสรีคือหัวใจของการค้าข้าวจริงหรือ?

ปัจจุบันผลผลิตข้าวเปลือกของไทยมีปริมาณ 28-30 ล้านตันต่อปี แต่กำลังการผลิตของโรงสีทั้งหมดรวมกันประมาณ 70-75 ล้านตันต่อปี ทำให้มีโอเวอร์ซัพพลายจำนวนมาก ในอดีตที่โรงสีผลิตข้าวสารปีละ 7 เดือน ปัจจุบัน ผลิตแค่ 4 เดือนข้าวก็หมดแล้ว ทำให้มีต้นทุนค่าเสียหายสูงกว่ารายรับ จนคาดกันว่าจะเกิดหนี้เสียหรือ NPL จากธุรกิจกลุ่มนี้จำนวนมาก

กลุ่มโรงสี-ผู้ส่งออกกังวลต่อนโยบายรัฐ เพราะในด้านหนึ่งรัฐตอบสนองต่อกลไกตลาดจนทำให้ประเทศไทยกลายเป็นผู้ส่งออก ข้าวอันดับหนึ่งของโลก แต่อีกด้านหนึ่ง รัฐกลับยังคงเน้นบทบาทภาครัฐแทรกแซงระบบตลาด ซึ่งสวนทางกับกระแสการค้าเสรีและมีตัวอย่างในหลายประเทศทั่วโลกว่าระบบของ รัฐไม่มีประสิทธิภาพ สิ่งที่รัฐควรทำคือการปล่อยให้เอกชนดำเนินการด้านการซื้อขายข้าว เพียงแต่ตั้งกติกาป้องกันไม่ให้เกิดการผูกขาดตลาด

มีการตั้งข้อสังเกตว่าการที่รัฐแทรกแซงตลาดด้วยการรับจำนำข้าวเป็นเรื่องอันตรายเพราะเหมือนกับการส่งสัญญาณผิด ๆ กล่าวคือ

๑.บอกเกษตรกรให้ปลูกข้าวมาก ๆ แล้วรัฐบาลจะให้ราคาดี

๒.บอก ผู้ส่งออกว่าอย่าขายข้าวในราคาถูก แต่ให้ลดปริมาณการขาย เพื่อให้เป็นไปตามกลไกตลาดที่ว่าสินค้าคุณภาพดีมีจำนวนน้อย จะขายได้ในสูง ทั้งยังบอกผู้ส่งออกไม่ให้แย่งกันขาย

ในความเป็นจริง ด้วยการแทรกแซงกลไกตลาด ทำให้ไม่ว่าปริมาณผลผลิตจะน้อยอย่างไร แต่หากภาวะตลาดไม่เอื้อก็จะส่งออกข้าวไม่ได้ และทำให้มีปริมาณข้าวล้นตลาดในประเทศ

เอเอฟพีรายงานว่า นายมาฮาบีบ ฮอสเซน อดีตนักเศรษฐศาสตร์สถาบันวิจัยข้าวระหว่างประเทศ (IRRI) ซึ่งมีสำนักงานในฟิลิปปินส์ กล่าวว่า ขณะนี้ความต้องการข้าวในตลาดโลกลดลง เนื่องจากการขยายตัวของสังคมเมืองอย่างรวดเร็ว และการเพิ่มขึ้นของรายได้ต่อหัวของประเทศที่มีรายได้ปานกลางและสูงในเอเชีย และละตินอเมริกา ส่งผลให้คนในประเทศเหล่านี้เปลี่ยนอาหารจากข้าวไปเป็นอย่างอื่น อีกทั้งการควบคุมอัตราการเกิดของประชากร ทำให้ประชากรในประเทศที่ปลูกข้าวอย่าง จีน มาเลเซีย และไทยลดลง นอกจากนี้ประเทศที่เคยปลูกข้าวเหล่านี้ต่างมุ่งหน้าสู่การเปิดเขตการค้าเสรี ทำให้มีการปรับเปลี่ยนไปปลูกพืชอย่างอื่นที่ให้ผลตอบแทนดีกว่า [มติชน 24 ต.ค. 50]

ในฐานะประเทศสมาชิกขององค์การการค้าโลก (World Trade Organization) นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2537 เป็นต้นมา ประเทศไทยต้องยอมรับการเปิดเสรีการเกษตรภายใต้ข้อตกลงทางการเกษตร (Agreement on Agriculture: AoA) ซึ่ง ข้าว เป็นหนึ่งในสินค้าเกษตรจำนวน 23 รายการ เช่น ทุเรียน ถั่วเหลือง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ฯลฯ ที่จะต้องมีมาตรการเปิดตลาด คือการลดอัตราภาษีนำเข้า และการ

เปลี่ยนมาใช้ "มาตรการโควตาภาษี" แทนการจำกัดการนำเข้า หมายความว่าหากปริมาณการนำเข้าไม่เกินกว่าปริมาณโควตาที่กำหนดจะเสียภาษีใน อัตราที่ต่ำ แต่หากนำเข้าเกินกว่าปริมาณโควตาที่กำหนด จะต้องเสียภาษีในอัตราที่สูงขึ้น หรือมีการเก็บค่าธรรมเนียมพิเศษ [www.ftawath.org]

ส่วนในการเจรจาวิภาคีเพื่อเปิดเสรีทางการค้านั้น มีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผลผลิตข้าว ดังนี้
ไทย-ญี่ปุ่น:

วันที่ 16 พฤษภาคม 2549 รัฐบาลไทยปฏิเสธไม่ร่วมกับอาเซียนทำเอฟทีเอกับเกาหลีใต้ โดยให้เหตุผลหนักแน่นว่า เกาหลีใต้ปกป้องตลาดข้าวภายในประเทศ และไม่ยอมเปิดเสรีข้าว แต่ต่อมารัฐบาลไทยกลับยอมทำเอฟทีเอกับญี่ปุ่น โดยยอมรับการที่ญี่ปุ่นไม่ยอมเปิดเสรีตลาดข้าว เพื่อแลกกับผลประโยชน์การส่งออกกุ้ง ไข่ อาหารทะเล ของบริษัทการเกษตรยักษ์ใหญ่ของไทยที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับทั้งรัฐบาล ทั้งๆ ที่ข้าวเป็นข้อได้เปรียบของประเทศไทยและมีประโยชน์ต่อชาวนาไทย เนื่องจากต้นทุนการผลิตข้าวของไทยต่ำกว่าญี่ปุ่นมากจึงสามารถนำเข้าไปแข่ง ชันได้สบาย [www.ftawath.org]

คณะเจรจาไทยอ้างว่าในแต่ละปีไทยส่งออกข้าวไปญี่ปุ่นประมาณ 1,000 ตัน มูลค่าประมาณ 10 ล้าน บาทซึ่งถือว่าน้อยมากและกลไกในการนำเข้าของญี่ปุ่นไม่เอื้อต่อการนำเข้าข้าว ไทย แต่ข้ออ้างนี้ฟังไม่ขึ้นเพราะแม้ญี่ปุ่นจะนำเข้าข้าวจากไทยน้อย แต่ก็นำเข้าจากสหรัฐฯและออสเตรเลียเป็นปริมาณค่อนข้างมาก เพราะมีข้อผูกพันเปิดตลาดข้าวตามผลการเจรจาอบอุรุกวัย นอกจากข้าวแล้ว ยังมีแนวโน้มว่าญี่ปุ่นจะขอถอนสินค้าอีก 3 รายการคือ น้ำตาล แป้งมันสำปะหลัง และไข่ เพราะยืนยันมาตลอดว่าสินค้าเกษตรที่อ่อนไหว [วารดุลย์ ตูลารักษ์ prachatai.com 7 มิ.ย. 2549, ธีรรัตน์ ธรรมวนิช ฐานเศรษฐกิจ 23 ต.ค.2547]

ไทย-ออสเตรเลีย:

ข้อตกลงการค้าเสรีไทย-ออสเตรเลียถือเป็นการทำ FTA ฉบับแรกของไทยที่มีขอบเขตความตกลงอย่างกว้างขวาง (Comprehensive) ครอบคลุมทุกเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นการเปิดตลาดการค้าสินค้าและบริการ พิธีการศุลกากร การลงทุน นโยบายการแข่งขัน ทรัพย์สินทางปัญญา การจัดซื้อของรัฐบาล และพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งได้มีการลงนามความตกลงการค้าเสรีไทย-ออสเตรเลีย (Thailand Australia Free Trade Agreement: TAFTA) เมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2548 ณ กรุงแคนเบอร์รา ประเทศออสเตรเลีย และมีผลบังคับใช้ในวันที่ 1 มกราคม 2548 [สำนักเศรษฐกิจการเกษตรระหว่างประเทศ http://www.oae.go.th/mis/Forecast/journal/fta_impact.htm]

ข้าวถือว่าเป็นสินค้ามีโควตาซึ่งไทยไม่เคยนำเข้าจากจากออสเตรเลีย และไม่เคยผลิตในออสเตรเลีย ไทยจะลดภาษีทั้งในและนอกโควตาเป็น 0% ในวันแรกที่ข้อตกลงมีผลใช้บังคับ นอกจากข้าวแล้ว สินค้าอื่น ๆ เช่น กระเทียมหอมหัวใหญ่ ลำไย เป็นต้น [สำนักเศรษฐกิจการเกษตรระหว่างประเทศ] ซึ่งตามข้อตกลงองค์การค้าโลกแต่เดิมนั้นไทยจะค่อยๆ ลดภาษีสินค้าเหล่านี้ [พิทยา ว่องกุล www.thaingo.org 5 ก.ค.2547]

จากข้อมูลของสำนักเศรษฐกิจการเกษตรระหว่างประเทศ พบว่า หลังเปิด FTA ได้ 3 เดือน (ม.ค.-มี.ค. 2548) การนำเข้าหรือส่งออกข้าวกับออสเตรเลียไม่ได้รับผลกระทบแต่ อย่างไม่ โดยในภาพรวม

พบว่าไทยสามารถส่งออกสินค้าการเกษตรได้มากกว่ายอดนำเข้า ซึ่งถือว่าไทยได้เปรียบดุลการค้า แต่ก็น้อยกว่าช่วงเดียวกันของปีที่ผ่านมา

ไทย-จีน:

นายกสมาคมผู้ส่งข้าวออกต่างประเทศ เปิดเผยว่า ในช่วงปลายเดือนสิงหาคม 2550 ข้าวไทยที่ส่งออกไปจีนถูกศุลกากรกักกันไม่ให้นำเข้าประเทศจำนวน 5,000-6,000 ตัน ที่ท่าเรือกวางเจาอย่างไม่มีเหตุผล เมื่อกระทรวงพาณิชย์ไทยสอบถามข้อเท็จจริงจึงทราบว่า จีนตอบโต้ไทยจากกรณีเมื่อกลางเดือนสิงหาคมที่กระทรวงสาธารณสุข โดยกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ของไทยประกาศขึ้นบัญชีดำจับตาสินค้าผักและผลไม้ นำเข้าจากจีน เพราะตรวจพบสารปนเปื้อนหลายรายการ ทั้ง ๆ ที่ไทย-จีน ได้ตกลงทำเอฟทีเอกันแล้ว ทำให้ นายหู จิ้น เทา ประธานาธิบดีสาธารณรัฐประชาชนจีนไม่พอใจ แต่หลังจากที่ทูตพาณิชย์ไทยในจีนได้เข้าไปเจรจากับรัฐบาลจีน ฝ่ายจีนก็ยอมปล่อยข้าวไทยให้เข้าไปขายในจีนแล้ว [ข่าวสด 5 ก.ย.2550]

ไทย-เกาหลีใต้:

แม้ ว่าก่อนหน้ารัฐบาลไทยจะปฏิเสธไม่ร่วมกับอาเซียนทำเอฟทีเอกับเกาหลีใต้ เนื่องจากเกาหลีไม่ยอมเปิดเสรีข้าว แต่ในเดือนสิงหาคม 2550 เจ้าหน้าที่ระดับสูงของสมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (อาเซียน) เปิดเผยว่า ไทยสามารถหาวิธีประสานข้อพิพาทเรื่องข้าวกับเกาหลีใต้ได้แล้ว และใกล้ที่จะลงนามเข้าร่วมข้อตกลงการค้าเสรีระหว่างอาเซียนกับเกาหลีใต้ รามอน วิเซนเต คาบิกติง รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ฟิลิปปินส์ เปิดเผยว่า เกาหลีใต้ยังคงยืนยันเช่นเดิมที่จะไม่รวมข้าวเป็นส่วนหนึ่งในข้อตกลง ทว่า ฝ่ายไทยเต็มใจที่จะยอมรับข้อตกลง โดยแลกกับการที่ไทยจะสามารถชะลอการเปิดเสรีการค้าในบางภาคกับเกาหลีใต้ได้ [โพสต์ทูเดย์ 24 ส.ค. 2550]

2. ยุทธศาสตร์ข้าว: แนวโน้ม และทิศทาง

1. แผนยุทธศาสตร์ข้าวแห่งชาติ

ทำไมต้องมีแผนยุทธศาสตร์ข้าวแห่งชาติ?

มากกว่าสิบปีที่ผ่านมาไทยไม่มีการพัฒนานโยบายข้าวอย่างมียุทธศาสตร์ มีแต่เนโยบายเฉพาะหน้า เช่น การรับจำนำข้าวโดยประกาศเพียง 3 เดือนล่วงหน้าก่อนข้าวออก นักธุรกิจข้าวเชื่อว่านั่นเป็นสาเหตุทำให้ทำให้อุตสาหกรรมข้าวของประเทศ อ่อนแอลงเรื่อย ๆ ชาวนาเองก็ไม่มีโอกาสพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ทำให้เกิดแนวคิดเชิงระบบอุปถัมภ์ และเชิงประชาสงเคราะห์ซึ่งรัฐคอยค้ำประกัน ทำแทนประชาชนอยู่ตลอดเวลา ขณะที่ภาครัฐมุ่งสนับสนุนด้านราคาอย่างเดียว แต่ละเลยเรื่องพันธุ์ข้าว การผลิตของชาวนา การจัดระบบให้พร้อมสำหรับการแข่งขัน องค์กรชาวนาไม่ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนให้สามารถเป็นที่พึ่งของชาวนา ทั่วประเทศได้ ดังนั้น จึงเห็นว่าควรมีองค์กรระดับชาติดูแลเรื่องข้าวอย่างเป็นเอกภาพ ไม่กระจัดกระจายอย่างที่เป็นอย่างนี้ โดยต้องกำหนดยุทธศาสตร์ข้าวทั้งระยะ

ยาว ปานกลาง และสั้น เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ระบบการผลิตและการค้าข้าวทั้งภายในและต่างประเทศอย่างยั่งยืน [กรุงเทพฯธุรกิจ 2550] [<http://www.biothai.net/news/view.php?id=55> (1 of 2) 19/9/2550]

นายปราโมทย์ วานิชานนท์ ประธานที่ปรึกษาสมาคมโรงสีข้าวไทย กล่าวว่า ยุทธศาสตร์ข้าวคือแผนที่นำทาง (Road map) เป็นแม่บทในการกำหนดเป้าหมาย เพื่อให้ข้าวได้พัฒนาอย่างยั่งยืน รู้เท่าทันประเทศคู่แข่ง [<http://www.nrct.net/print.php?sid=1186> วันที่ 14 มิถุนายน 2547] อุตสาหกรรมข้าวของไทยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ภาคการผลิต ภาคการแปรรูป และภาคการตลาด ซึ่งด้านการแปรรูปและการตลาดถือว่าเข้มแข็งแข่งขันกับต่างประเทศได้ แต่ในภาคการผลิต เกษตรกรยังอ่อนแอ ดังนั้นยุทธศาสตร์ข้าวที่ระดมความคิดเห็นกันนานกว่า 3 ปี ได้ให้น้ำหนัก 80% ที่การพัฒนาภาคผลิตหรือตัวเกษตรกร ส่วนที่เหลือเป็นการพัฒนาอุตสาหกรรมข้าวโดยรวม เชื่อกันว่าหากยกระดับขีดความสามารถของชาวนาได้ จะทำให้ชาวนามีองค์ความรู้ รู้จัดลดต้นทุน เพิ่มผลผลิตต่อไร่ พัฒนาคุณภาพ อนาคตจะสามารถสู้กับราคาตลาดขี้นลงได้

รวม.เกษตรฯ กำหนด 5 ภารกิจในยุทธศาสตร์ข้าวไทยคือ (1) การเพิ่มผลผลิต (2) การสร้างมูลค่าเพิ่ม (3) การนำสินค้าเกษตรและอาหารสู่ตลาดโลก (4) การทำให้เกษตรกรกินดีอยู่ดี และ (5) การเพิ่มประสิทธิภาพระบบการบริหารจัดการ รวมทั้งควรกำหนดมาตรฐานของข้าวเปลือกด้วย

[<http://www.nrct.net/print.php?sid=1186> 14 มิถุนายน 2547]

วิสัยทัศน์: ทำให้ไทยเป็นผู้นำด้านคุณภาพข้าวและผลิตภัณฑ์ข้าวเป็นหนึ่งในของโลก เพื่อเกษตรกรมีรายได้มั่นคง และผู้บริโภคมั่นใจ

พันธกิจ:

1. การจัดการระบบการผลิตและพัฒนาเกษตรกร
2. การจัดระบบตลาดและพัฒนาผลิตภัณฑ์
3. การผลักดันการส่งออก
4. การจัดระบบการกระจายสินค้าให้มีต้นทุนต่ำและรวดเร็ว

กลยุทธ์:

1. กลยุทธ์พัฒนาการผลิตกำหนดเป้าหมายเพิ่มผลผลิตในอัตราเฉลี่ย 20% หรือเพิ่มผลผลิตเฉลี่ยจาก 439 กิโลกรัมต่อไร่ เป็น 529 กิโลกรัมต่อไร่ในปี 2554
2. กลยุทธ์พัฒนาชาวนาตั้งเป้าหมายให้ความรู้ชาวนาเพื่อจัดการผลผลิตได้ 1 ล้านคนในปี 2554
3. กลยุทธ์จัดระบบตลาดและพัฒนาผลิตภัณฑ์ตั้งเป้าหมายเพิ่มรายได้ให้ชาวนา 10% ไม่ต่ำกว่า 2.2 หมื่นล้านบาทในปี 2554
4. กลยุทธ์การรักษาเสถียรภาพราคา ตั้งเป้าหมายแทรกแซงตลาดไม่เกิน 10% ของราคาตลาดหรือแทรกแซงน้อยที่สุด
5. กลยุทธ์ตลาดระหว่างประเทศ
6. กลยุทธ์การบริหารจัดการขนส่งสินค้าและบริการ

คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบอนุมัติงบประมาณในวงเงิน 3.87 พันล้านบาท พร้อมอนุมัติงบประมาณวงเงิน 959 ล้านบาทสำหรับดำเนินการตามแผนงานและโครงการในงบประมาณ 2551 ส่วนงบประมาณในงบประมาณ 2552-2554 วงเงิน 2.91 พันล้านบาท ให้กระทรวงพาณิชย์เสนอที่ประชุม ครม.อนุมัติเป็นรายปี [กรุงเทพฯธุรกิจ 2550]

ทัศนะต่อยุทธศาสตร์ข้าวสรุปเป็นประเด็นดังต่อไปนี้ <http://www.nrct.net/print.php?sid=1186> 14/6/2547] <http://www.biothai.net/news/view.php?id=55> (1 of 2) 19/9/2550]

ประการแรก การบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ นายปราโมทย์ วานิชานนท์ ประธานที่ปรึกษาสมาคมโรงสีข้าวไทย กล่าวว่า ปัจจุบันสินค้าข้าวของไทยยังจำเป็นต้องพึ่งพาการตลาดต่างประเทศ ซึ่งข้าวไทยพร้อมแข่งขันตลอดเวลา แต่ยังขาดการบริหารจัดการและขาดเจ้าภาพที่จะจัดการ

ประการที่สอง การพัฒนาและวิจัยพันธุ์ข้าว นายอภิชาติ พงศ์ศรีหตุลชัย ผู้ตรวจราชการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กล่าวว่ามาตรฐานพันธุ์ข้าวเปลือกที่ผ่านมายังไม่ชัดเจน ต้องมีการพัฒนาปรับปรุง รวมทั้งคำนึงถึงความต้องการของผู้บริโภค ข้าวเป็นสินค้าที่อ่อนไหวทางการเมือง ประเทศคู่แข่งขึ้นกำลังเร่งวิจัยและพัฒนาโดยเฉพาะประเทศจีนและเวียดนาม เป็นต้น

ขณะนี้เวียดนามทุ่มงบประมาณกว่า 4,000 ล้านบาท ในการพัฒนาและวิจัยพันธุ์ข้าว ภายใน 3 ปีหลังจากนี้เวียดนามจะเป็นคู่แข่งขั้นทางการค้าข้าวหอมมะลิที่นำกลับของไทย และจะแย่งส่วนแบ่งการตลาดข้าวหอมมะลิไปถึง 400-500 ล้านเหรียญสหรัฐ

พันธุ์ข้าวของไทยที่คุณภาพดีที่ให้ผลผลิตต่อไร่สูงยังมีจำกัด ทำให้ข้าวที่ส่งออกมีราคาตกต่ำ ระบบการชลประทานของไทยยังไม่ทั่วถึง และถือว่าล่าช้ากว่าประเทศจีนอยู่มาก

ประการที่สาม การพัฒนาอุตสาหกรรมข้าวอย่างเป็นระบบ นายวิชัย ศรีประเสริฐ นายกสมาคมผู้ส่งออกข้าวต่างประเทศ กล่าวว่า ยุทธศาสตร์ข้าวของไทยปี 2547-2551 ให้ ความสำคัญกับภาคเอกชนน้อยเกินไป โดยเฉพาะกลไกทางการตลาด การส่งออกข้าวไทยมีปัญหาราคาที่ตกต่ำต่อเนื่อง เพราะปัญหาราคาน้ำมัน และการที่ภาคเอกชนไทยขายข้าวตัดราคากันเองในตลาดโลก ดังนั้นรัฐบาลควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมข้าวทั้งระบบอย่างยั่งยืน พัฒนาระบบชลประทาน ระบบโลจิสติกส์ลดต้นทุนผลิต

โดย สรุป นายสุวรรณ คชาวุธ นายกสมาคมชาวนาไทย กล่าวว่า การจัดทำยุทธศาสตร์ข้าวไทยเป็นการเริ่มต้นที่ดีในการแก้ไขปัญหาข้าวทั้งระบบ ในระยะยาว และจะส่งผลให้การทำนาของเกษตรกรไทยทั่วประเทศเป็นระบบมากขึ้น รวมทั้งรัฐบาลยังไม่ต้องแทรกแซงราคาข้าว เนื่องจากเป็นเพียงการแก้ปัญหาระยะสั้นที่จะส่งผลกระทบต่อราคาในท้องตลาดในอนาคต

แนวโน้มของนโยบายข้าวไทยจะมุ่งเน้นการแข่งขันด้านการตลาด การเป็นผู้จัดหาข้าว (Supplier) โดย ร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อครองความเป็นเจ้าในการส่งออกต่อไป ตัวอย่างเช่น นโยบายการค้าแบบแลกเปลี่ยน และข้อตกลงยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน (ECS) รัฐร่วมมือกับเอกชนผลิตข้าวอินทรีย์ เป็นต้น

2. นโยบายการค้าแบบแลกเปลี่ยน

ในสมัยรัฐบาลทักษิณช่วงปี 2549 รัฐบาลไทยดำเนินนโยบายเน้นการค้าแบบแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศ^{1[1]} โดยนำสินค้าการเกษตรของไทย เช่น ข้าว ลำไยอบแห้ง ไปแลกเปลี่ยนกับสินค้าอื่นจากต่างประเทศ กรณีการแลกเปลี่ยนที่สำคัญและมีความเกี่ยวข้องกับผลผลิตข้าว ได้แก่ โครงการจัดหาธัญพืชอาหารสัตว์และการรถไฟแห่งประเทศไทย (รฟท.) ตามมติคณะกรรมการนโยบายข้าว (กนข.) เมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม 2549 โดยอิงกับหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการส่งมอบ รับมอบ และส่งออกข้าวสารที่กระทรวงพาณิชย์กำหนด

รัฐบาลไทยทำการค้าแลกเปลี่ยนกับรัฐบาลจีน โดยนำข้าวสารในสต็อกของรัฐบาลซึ่งเป็นข้าวขาว 5% จากการรับจำนำข้าวเปลือกนาปี ปีการผลิต 2548/49 ไปส่งมอบให้รัฐบาลจีน **คชก.** มอบหมายให้คณะทำงานพิจารณาจำหน่ายข้าวสารโครงการรับจำนำข้าวเปลือกนาปีเป็นผู้ กำหนดราคาและปริมาณการแลกเปลี่ยน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ รองประธาน กนข. เป็นผู้อนุมัติ โดยให้ อคส. ดำเนินการส่งมอบข้าวสาร มูลค่า 757.58 ล้านบาท

3. ข้อตกลงยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน (ECS)

การประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศว่าด้วยยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่าง กัมพูชา ลาว พม่า และไทย เป็นแนวคิดของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ที่หารือกับผู้นำของประเทศเหล่านั้นในระหว่างการประชุมผู้นำอาเซียนว่าด้วย โรคทางเดินหายใจเฉียบพลันรุนแรง (SARS) เมื่อวันที่ 29 เมษายน 2549 โดยเห็นว่าทั้ง 4 ประเทศควรหารือเรื่องความร่วมมือทางเศรษฐกิจ โดยการจัดประชุมระดับรัฐมนตรีต่างประเทศของ 4 ประเทศก่อน ตามด้วยการประชุมสุดยอดผู้นำทั้ง 4 ประเทศ (พม่าเสนอเป็นเจ้าภาพจัดประชุมที่เมืองพุกาม)

<http://www.mfa.go.th/web/463.php?id=2284&lang=th> 24 ก.ค. 2549]

ยุทธศาสตร์ ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ มีเป้าหมายเพื่อสร้างงานและสร้างรายได้ให้กับประชาชนในประเทศเพื่อนบ้านของ ไทย และสร้างกิจกรรมทางเศรษฐกิจร่วมกันเพื่อให้รัฐบาลของประเทศเพื่อนบ้านสามารถ จัดเก็บภาษีรายได้ และทำให้อัตรา GDP เพิ่มขึ้นด้วย เป็นการลดช่องว่างทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน และทำให้ภูมิภาคนี้มั่นคงมากขึ้น รัฐบาลไทยได้แสดงความจริงใจที่จะให้มีความร่วมมือทางวิชาการและเทคนิค พร้อมเปิดตลาดให้กับสินค้าเกษตรหรือวัตถุดิบนำเข้าจากประเทศอื่น ๆ รวมถึงการปรับโควตาสินค้าการซื้อขายสะดวกมากขึ้น และผลักดันให้ภาคเอกชนของไทยไปลงทุนด้านการเกษตร นอกจากนี้ ช่องทางการตลาดของไทยจากการมีข้อตกลง

1[1] คณะรัฐมนตรีมีมติวันที่ 29 มีนาคม 2548 เกี่ยวข้องกับการขายลำไยอบแห้ง ปี 2546-2547 แลกกับยุทธโประกรณ์ อนุมัติในหลักการราคาและเงื่อนไขการจำหน่ายลำไยอบแห้งประจำปี พ.ศ. 2546 - 2547 ให้แก่สาธารณรัฐประชาชนจีน โดยแลกเปลี่ยนกับการจัดซื้อยุทธโประกรณ์ (ยานเกราะล้อยาง จำนวน 120 คัน) ที่สาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นผู้ผลิตตามความต้องการของกองทัพบก กองทัพเรือ และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยให้ดำเนินการในลักษณะการค้าต่างตอบแทน (Barter Trade) ระหว่างรัฐบาลต่อรัฐบาล และให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องดำเนินการต่อไป โดย **คชก.** เป็นผู้รับผิดชอบการดำเนินการเรื่องนี้ และเป็นตัวแทนรัฐบาลไทยในการลงนามในบันทึกความเข้าใจ (MOU) และข้อตกลง (Agreement/Protocol) ที่เกี่ยวข้องระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนจีน

เสรีทางการค้ากับประเทศต่างๆ อาทิ อินเดีย จีน ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย และบราซิล เป็นต้น ถือเป็นตลาดของประเทศเพื่อนบ้านด้วย

วัตถุประสงค์:

1. สร้างความสามารถในการแข่งขัน
2. ส่งเสริมและการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน
3. สร้างงานสร้างรายได้
4. ขจัดปัญหาความยากจน ซึ่งช่วยลดช่องว่างทางเศรษฐกิจ

สาขาความร่วมมือ : จัดตั้งคณะทำงาน (Working Group) ขึ้นเพื่อจัดโครงการรองรับ และจัดลำดับความสำคัญของโครงการ ต้องเป็นโครงการที่ดำเนินการได้ทันทีเกิดผลโดยเร็ว มีโครงการใน 5 สาขา คือ 1. การส่งเสริมการค้าและการลงทุน 2. ความร่วมมือทางด้านเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม 3. การเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคมในภูมิภาค 4. ความร่วมมือด้านการท่องเที่ยว 5. โครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

โครงการนำร่อง : การพัฒนาเมืองคู่แฝดเศรษฐกิจตามแนวชายแดน เสนอโดยสำนักงานคณะกรรมการสำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติคือในพื้นที่ 1. ตราด (ไทย) -เกาะกง (กัมพูชา) 2. มุกดาหาร (ไทย)-สุวรรณเขต (ลาว) และ 3. แม่สอด (ตาก)-เมียวดี (พม่า)

ความร่วมมือ: ทั้งแบบทวิภาคี อาทิ ลาวกับพม่า ลาวกับกัมพูชา เป็นต้น และความร่วมมือทั้ง 4 ประเทศ อาทิ ความร่วมมือด้านการบิน เช่น การพิจารณาเชื่อมโยงเชียงใหม่ และสุโขทัย กับ พุกาม มณฑลเลย ของพม่า หลวงพระบาง เวียงจันทน์ ของลาว พนมเปญ เสียมราฐ ของกัมพูชา

ส่วนเรื่องนโยบายข้าวภายใต้ข้อตกลงยุทธศาสตร์นี้ นายวัฒนา เมืองสุข รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ พยายามผลักดันการนำเข้าข้าวจากประเทศเพื่อนบ้านเพื่อนำมาส่งออก ภายใต้ยุทธศาสตร์ ECS ประมาณ 1.5 ล้านตัน

มาตรการดังกล่าวทำให้เกิดความปั่นป่วนในวงการค้าข้าว ที่เห็นได้ชัดคือราคาข้าวเปลือกที่เกษตรกรขายลดลงทันทีตันละประมาณ 300 บาท ราคาข้าวสาร (ข้าวขาว 100%) ที่ผู้ส่งออกเสนอขาย ลดจากตันละ 257 เหรียญสหรัฐ เหลือเพียงตันละ 245 เหรียญ สหรัฐ เนื่องจากโรงสีที่ขึ้นตระหนกว่าผู้ส่งออกจะชะลอการสั่งซื้อข้าวสาร จึงชะลอการสั่งซื้อข้าวเปลือกจากชาวนา อย่างไรก็ตาม ข้าวพื้นเมืองของกัมพูชาที่ขายตามชายแดนไทยกลับมีราคาเพิ่มขึ้นถึงตันละ 500 บาท (ก่อนหน้านี้ราคาซื้อขายข้าวพื้นเมืองกัมพูชา กก.ละ 7 บาท หลังมีข่าวว่ารัฐบาลไทยจะนำเข้าข้าวจากกัมพูชา ราคาขายเพิ่มขึ้นเป็น กก.ละ 7.50 บาท)

แนวทางนี้ถูกคัดค้านจากสมาคมชาวนาไทย และตัวแทนชาวนาจาก 30 จังหวัด สมาคมโรงสีข้าวไทย และสมาคมผู้ส่งออกข้าวต่างประเทศ ในที่สุดนายวัฒนาจึงกล่าวว่าเรื่องนี้เป็นเพียงแนวความคิดไม่ใช่นโยบาย จะมีผลทางปฏิบัติก็ต่อเมื่อผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการนโยบายข้าว (กนข.) และ ครม. และผ่านการรับฟังความคิดเห็นจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง [ฐานเศรษฐกิจ 2547]

4. รัฐร่วมมือเอกชนส่งเสริมข้าวอินทรีย์

กระบวนการการผลิตข้าวอินทรีย์เพื่อส่งออกแตกต่างจากการทำเกษตรแบบพื้นบ้าน เพราะจะต้องมีการควบคุมกระบวนการผลิตทุกขั้นตอนอย่างเข้มงวดเพื่อให้ผลผลิต ได้รับการรับรองตามมาตรฐานสากล จึงจะทำให้ผลผลิตส่งออกได้ในฐานะที่เป็นข้าวอินทรีย์ กระบวนการดังกล่าวต้องอาศัยทุนการเงินและเทคโนโลยีขั้นสูง ยากที่เกษตรกรธรรมดาจะผลิตข้าวอินทรีย์เพื่อการส่งออกได้หากไม่มีหน่วยงาน ภายนอกส่งเสริม

ตั้งแต่ปี 2534 เป็นต้นมา กรมวิชาการเกษตรสนับสนุนบริษัทในเครือสยามไชยวิวัฒน์ และบริษัทในเครือนครหลวงค้าข้าว จำกัด ส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตข้าวอินทรีย์ โดยให้คำปรึกษาแนะนำและประสานงานกับทุก ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง มีเกษตรกรในพื้นที่ภาคเหนือโดยเฉพาะจากจังหวัดพะเยา และเชียงรายเข้าร่วมโครงการเป็นจำนวนมาก หน่วยงานส่งเสริมได้คัดเลือกเกษตรกรที่มีคุณสมบัติเหมาะสมชี้แจงให้เกษตรกรเข้าใจหลักการและขั้นตอนการผลิตข้าวอินทรีย์ที่ถูกต้อง การจัดทำข้อตกลงและการยอมรับนำไปปฏิบัติตามหลักการการผลิตข้าวอินทรีย์ รวมทั้งจัดนักวิชาการออกติดตามให้คำแนะนำในทุกขั้นตอนของการผลิต จากการดำเนินงานตั้งแต่ฤดูกาลผลิตปี 2535 เป็นต้นมา มีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการประมาณปีละ 100 รายในพื้นที่ประมาณ 4,000 ไร่ ได้ผลผลิตเฉลี่ยประมาณ 400 – 500 กิโลกรัมต่อไร่ คิดเป็นผลผลิตรวมประมาณปีละ 2,000 ตัน นอกจากนี้ยังมีองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) ให้การสนับสนุนเกษตรกรในพื้นที่อื่นๆ ผลิตข้าวอินทรีย์ รวมทั้งมีบริษัทเอกชนผลิตข้าวอินทรีย์ [คำจารี ถาวรมาศ www.doa.go.th]

5. กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวกับนโยบายข้าว

ร่าง พ.ร.บ.ข้าวแห่งชาติ

ในช่วงปี พ.ศ. 2548 รัฐบาลทักษิณพยายามผลักดันการผ่านร่างพระราชบัญญัติข้าวแห่งชาติ พ.ศ..... ท่ามกลางการวิพากษ์วิจารณ์ถึงความเร่งรีบ และความไม่โปร่งใสในการออกกฎหมาย ตลอดจนการหมกเม็ดที่นอกจากจะไม่ช่วยแก้ไขปัญหาของชาวนาแล้วกลับยิ่งเอื้อผลประโยชน์ให้แก่ทุนข้ามชาติอย่างเห็นได้ชัด กระแสคัดค้านทำให้ร่าง พ.ร.บ.ดังกล่าวได้ถูกนำกลับไปทบทวน โดยยังไม่มีความคิดเห็นแต่อย่างใด ต่อไปนี้เป็นข้อโต้แย้งต่างๆ ต่อร่าง พ.ร.บ.ดังกล่าว

ประการแรก อื้อประโยชน์บรรษัทข้ามชาติ: อุบล อยู่หว่า ตั้งข้อสังเกตว่า กฎหมายฉบับนี้มุ่งที่จะควบคุมการบริหารการผลิตข้าวภายในประเทศทั้งหมด ด้วยระบบโซนนิ่งการปลูกข้าวพันธุ์ดี ซึ่งจะทำให้บริษัทผู้ส่งออกเข้าสามารถควบคุมเสถียรภาพทางการตลาดได้อย่าง เบ็ดเสร็จ กลไกการควบคุมจะรวมศูนย์อยู่ที่คณะกรรมการข้าวแห่งชาติจำนวน 26 คน โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานและมีสัดส่วน สัดส่วนจากภาคเกษตรกรหรือองค์กรชาวนาเพียง 3 คนเท่านั้น และสุ่มเสี่ยงให้กลุ่มธุรกิจส่งตัวแทนเข้ามาดำรงตำแหน่งสำคัญได้ [ธีรพล บัวงาม www.newspnn.com 16-22 ตุลาคม 2548]

นอกจากนั้น วิทยุर्थ เลียนจรรย์ จากไปโอไทย ชี้ว่าร่างกฎหมายฉบับนี้อื้อประโยชน์ให้บริษัทค้าเมล็ดพันธุ์ข้าวโดยจะ สามารถบังคับชาวนาให้ปลูกข้าวเฉพาะสายพันธุ์ที่บริษัทต้องการ เช่น ข้าวหอมมะลิ ปทุมธานี 1 หรือ พันธุ์ข้าวลูกผสม เป็นต้น ยิ่งไปกว่านั้น ในเงื่อนไขของการเจรจาการค้าเสรี

ไทย-สหรัฐฯ ได้เปิดโอกาสให้สหรัฐนำพันธุ์ที่ครอบครองสิทธิบัตรอยู่ เข้ามาตีตลาดเมล็ดพันธุ์ในประเทศไทยด้วย [ธีรพล บั้วงาม www.newspnn.com 16-22 ตุลาคม 2548]

วีร พล โสภา ตัวแทนสภาเครือข่ายองค์กรประชาชนแห่งประเทศไทย กล่าวว่า ร่างกฎหมายฉบับนี้เน้นการส่งออก โดยสนับสนุนการปลูกข้าวพันธุ์ที่มีศักยภาพในการส่งออกสูง คือ ข้าวหอมมะลิ ซึ่งปลูกกันมากทางภาคอีสาน ขณะที่บริษัทเครือเจริญโภคภัณฑ์ หรือ “ซีพี” ก็เริ่มจับธุรกิจเรื่องข้าว และมีเป้าหมายที่จะหาพื้นที่ปลูกข้าวหอมมะลิให้ได้ 3-4 ล้านไร่ ซึ่งพื้นที่ในทุ่งกุลาร้องไห้ไม่เพียงพอ จึงอาจมีแผนการขยายมายังพื้นที่ภาคกลางที่ปลูกข้าวเกรตปานกลางและเกรตต่ำที่มีคู่แข่งสำคัญคือเวียดนามและสหรัฐ [มุกิตา เชื้อซัง www.prachatai.com 19 ก.ย. 48]

ประการที่สอง ไม่ได้แก้ไขปัญหาชาวนา : อุบล อยู่ที่ว่า ชีวปัญหาสำคัญของชาวนาอยู่ที่ภาระหนี้สินและการพึ่งพิงระบบการผลิตที่มากเกินไป ไม่สามารถควบคุมปัจจัยทางการผลิต ทำให้การผลิตมีต้นทุนการผลิตสูงแต่กลับขายได้ราคาต่ำ ดังนั้นหากรัฐจะแก้ปัญหาให้ชาวนารัฐต้องลงมาทำงานกับองค์กรชาวนาไม่ใช่การ ร่วมมือกับบริษัท แล้วคาดหวังว่าบริษัทจะแบ่งปันรายได้ให้ชาวนาอีกต่อหนึ่ง [ธีรพล บั้วงาม www.newspnn.com 16-22 ตุลาคม 2548]

ประการที่สาม ละเมิดสิทธิชาวนา: บัณฑูร เศรษฐศิโรตม์ จากโครงการยุทธศาสตร์นโยบายฐานทรัพยากร คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ให้ความเห็นว่า ร่างพ.ร.บ. จะนำไปสู่การละเมิดสิทธิของชาวนา เพราะจะมีการประกาศเขตปลูกข้าวพันธุ์ดี ซึ่งแม้ว่ากฎหมายจะกำหนดให้ต้องผ่านกระบวนการสอบถามความเห็นชอบจากชาวนาทั้งหมดในพื้นที่ก่อน แต่หากเห็นชอบเกินกึ่งหนึ่งก็สามารถประกาศเป็นเขตข้าวพันธุ์ดีได้ทันที [ธีรพล บั้วงาม www.newspnn.com 16-22 ตุลาคม 2548]

เด ชา ศิริภัทร์ จากมูลนิธิข้าวขวัญ กล่าวว่า จะมีการโซนนิ่งแหล่งผลิตข้าวทั้งระบบ โดยการกำหนดเขตเศรษฐกิจพิเศษ และควบคุมการแปรรูป และการตลาด รวมทั้งให้มีการขึ้นทะเบียนชาวนาตลอดจนมีการบังคับและลงโทษชาวนาที่ไม่ให้ความร่วมมือในการปลูกข้าวพันธุ์ดี ที่ราชการกำหนด นอกจากนี้ยังมีการตั้งกองทุนให้สิทธิพิเศษแก่ชาวนาและผู้ประกอบการในเขต เศรษฐกิจพิเศษนี้ ซึ่งถือว่าเป็นการไม่ยุติธรรม เพราะนำเงินภาษีงบประมาณของคนทั้งประเทศมาสนับสนุนคนเพียงกลุ่มเดียว [มุกิตา เชื้อซัง www.prachatai.com 19 ก.ย. 48]

ประการที่สี่ ทำลายความมั่นคงทางอาหาร : วิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ จากไบโอไทย นายจินดา บุญจันทร์ กรรมการเครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือกภาคใต้ ชี้ว่าหากมีการใช้ พ.ร.บ. ข้าวจะทำให้ความหลากหลายทางชีวภาพถูกทำลาย พันธุ์ข้าวที่หลากหลายจะหายไป เหลือแต่เพียงพันธุ์ข้าวเพื่อการค้า [ธีรพล บั้วงาม www.newspnn.com 16-22 ตุลาคม 2548] [มุกิตา เชื้อซัง www.prachatai.com 19 ก.ย. 48]

ขณะที่สำรวจ ผักผล ผู้อำนวยการโรงเรียนชาวนา จ.น่าน ชี้ว่าเนื้อหาของร่างพ.ร.บ. นี้กลับย้อนยุคมุ่งทำลายความเข้มแข็งของชาวนา โดยเฉพาะชาวนาที่ได้พยายามอนุรักษ์สายพันธุ์ข้าวพื้นเมืองเอาไว้ เพราะข้าวพื้นเมืองไม่ใช่ข้าวพันธุ์ดีในความหมายทางการตลาด พื้นที่ ที่จะได้รับผลกระทบก่อนคือพื้นที่ที่มีการเพาะปลูกข้าวในเชิงเศรษฐกิจ ซึ่งได้แก่ ภาคอีสาน ภาคกลาง และภาคเหนือบางจังหวัด

แล้วจะส่งผลกระทบต่อพื้นที่ที่มีการเพาะปลูกข้าวเพื่อบริโภคกันในลำดับต่อไป
www.newspnn.com 16-22 ตุลาคม 2548]

[ธีรพล บัวงาม

ประการที่ห้า กฎหมายขาดการมีส่วนร่วม : วัลลภ พิศพงศา จากบริษัทส่งออกข้าวอินทรีย์ ตั้งข้อสังเกตว่า หน่วยงานรัฐยังไม่ได้เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเรื่องร่าง พ.ร.บ.เท่าที่ควร แม้แต่ผู้ประกอบการส่งออกข้าวก็ยังไม่ค่อยทราบรายละเอียดของกฎหมาย โดยเฉพาะในมาตรา 12 เกี่ยวกับค่าธรรมเนียมภาษีส่งออก นำเข้าข้าว ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อผู้ส่งออกโดยตรง [มุกิตตา เชื้อซัง www.prachatai.com 19 ก.ย. 2548]

ประการที่หก ควบคุมโรงสี: วัลลภ พิศพงศา ชี้ว่าการกำหนดเขตเศรษฐกิจพิเศษในการปลูกข้าวพันธุ์ดีตามร่างกฎหมายข้านั้น ไม่เพียงบังคับเพียงชาวนาให้ปลูกข้าวพันธุ์ดี แต่ยังบังคับให้โรงสีในพื้นที่นั้นๆ สีเฉพาะข้าวพันธุ์ดีด้วย เพื่อป้องกันการไหลของข้าวเปลือก ทั้งนี้แต่ละโรงสีมีความชำนาญในการสีข้าวสายพันธุ์ที่แตกต่างกัน [มุกิตตา เชื้อซัง www.prachatai.com 19 ก.ย. 2548]

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีเรื่องกองทุนรวม

ระเบียบที่รัฐบาลใช้ในการดำเนินมาตรการช่วยเหลือเกษตรกรทั้งด้านการผลิตและการตลาดที่สำคัญๆ คือ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยกองทุนรวมเพื่อช่วยเหลือเกษตรกร พ.ศ. 2534 คณะรัฐมนตรีในรัฐบาลนายอานันท์ ปันยารชุน ประกาศระเบียบนี้วันที่ 2 ตุลาคม 2534 เพื่อให้การช่วยเหลือเกษตรกรเป็นไปอย่างมีระบบ ครอบคลุมพืชเศรษฐกิจทุกชนิด กำหนดให้ **คชก.** ดำเนินงานด้านนโยบาย มาตรการ ช่วยเหลือ และดูแลเกษตรกรทั้งในด้านการตลาดและการผลิต

แนวทางช่วยเหลือเกษตรกรนั้น **คชก.** จะกำหนดราคาเป้าหมายนำในแต่ละปีสำหรับสินค้าเกษตร เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการให้ความช่วยเหลือ โดยพิจารณาจากปัจจัย อย่างน้อย 2 ประการคือ (1) รายได้ของเกษตรกรที่ควรได้รับในปีนั้น โดยคำนึงถึงผลผลิตรวม และโดยเปรียบเทียบกับรายได้ของเกษตรกรที่เพาะปลูกสินค้าเกษตรแต่ละชนิด (2) ราคารายเดือนเฉลี่ยย้อนหลัง 3 ปี ไม่รวมราคาที่สูงหรือต่ำผิดปกติ

เมื่อเห็นว่าราคาตลาดต่ำกว่า หรือคาดว่าจะต่ำกว่าราคาเป้าหมายนำในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง **คชก.** จะพิจารณาช่วยเหลือ และหยุดให้ความช่วยเหลือเมื่อเห็นว่าราคาตลาดสูงกว่า หรือคาดว่าจะสูงกว่าราคาเป้าหมายนำในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง การช่วยเหลือเกษตรกรจะดำเนินการภายใต้หลักการเดียวกันอย่างเป็นธรรมและไม่เลือกปฏิบัติ มีกลไกให้ผลประโยชน์นั้นกลับไปถึงเกษตรกรอย่างแท้จริง โดยให้การช่วยเหลือในด้านการตลาดสินค้าเกษตรและปัจจัยการผลิต โดยเฉพาะกรณี (1) การรักษาระดับราคา หรือยกระดับราคาสินค้าเกษตร (2) พัฒนาโครงสร้างการผลิตและการปรับปรุงคุณภาพสินค้าเกษตรเพื่อเพิ่มรายได้แก่เกษตรกร (3) ช่วยเหลือเกษตรกรในด้านสินเชื่อ และการดำเนินงานของกองทุนที่ดิน (4) ค่าใช้จ่ายในการบริหารกองทุนไม่เกินร้อยละ 1 ของเงินกองทุน

ทั้งนี้ เงินกองทุนจะจ่ายในลักษณะหมุนเวียนหรือจ่ายขาดก็ได้ แต่ห้ามนำเงินกองทุนไปช่วยเหลือเกษตรกรที่ประสบภัยพิบัติหรือได้รับความเสียหายจากการระบาดของศัตรูพืช อีก

ประเด็นหนึ่งที่สำคัญคือ เงินกองทุนนี้นำไปหาดอกผลได้โดยการฝากธนาคารที่เป็นรัฐวิสาหกิจ ตามที่ คชก. กำหนด

3. กลไกรัฐและหน่วยงานที่ทำงานด้านข้าว

1. จากสำนักงานข้าวแห่งชาติสู่กรมการข้าว

ก่อน การจัดตั้งสำนักงานข้าวแห่งชาติ ในปี 2547 และกรมการข้าว พ.ศ.2549 งานด้านข้าว กระจุกกระจายอยู่ในหลายหน่วยงานราชการ เช่น กรมวิชาการเกษตร และกรมส่งเสริมการเกษตร ฯลฯ อย่างไรก็ตาม ในอดีตนั้นประเทศไทยเคยมี “กรมข้าว” ซึ่งจัดตั้งขึ้นในกระทรวงเกษตรฯ ตั้งแต่ปี 2496 ทำหน้าที่ดูแลเรื่องข้าว ด้านการผลิตทั้งระบบ จากงานวิจัยพัฒนา ไปถึงงานส่งเสริมให้กับชาวนา โดยในสวนภูมิภาคมีข้าวจังหวัดและข้าวอำเภอดูแล [ปราโมทย์ วาณิชานนท์ ประธานที่ปรึกษาสมาคมโรงสีข้าวไทย มติชนรายวัน 1 มิ.ย.2547]

ในปี 2510 มีแนวคิดนำงานส่งเสริมพืชมารวมกันจัดตั้งเป็นกรมส่งเสริมการเกษตร และ ให้รวมกรมข้าวและกรมกสิกรรมมาเป็นกรมวิชาการเกษตร โดยหน่วยงานที่รับผิดชอบในการปรับปรุงและพัฒนางานด้านข้าวในกรมวิชาการเกษตร เรียกว่า “กองการข้าว” ในทางปฏิบัติ งานข้าวได้ถูกแบ่งแยกให้เล็กลงไปและกระจุกกระจายอยู่ในหลายหน่วยงาน [ปราโมทย์ วาณิชานนท์ ประธานที่ปรึกษาสมาคมโรงสีข้าวไทย มติชนรายวัน 1 มิ.ย.2547]

ในปี 2515 มีพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการกรมวิชาการเกษตรขึ้นใหม่ กองการข้าวได้เปลี่ยนชื่อเป็น “สถาบันวิจัยข้าว” โดยมีศูนย์วิจัยข้าว 6 แห่ง และสถานีทดลองข้าว 21 แห่งกระจายอยู่ทั่วประเทศ <http://seedcenter15.doae.go.th/AboutUs/AboutUs-01.html>]

ในช่วงที่มีการปฏิรูประบบราชการในปี 2545 หน่วยงานในพื้นที่สังกัดสถาบันวิจัยพืช ของกรมวิชาการเกษตร ย้ายไปสังกัดสำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตต่างๆ ที่จัดตั้งขึ้นใหม่ ก่อให้เกิดปัญหามากมายในการบริหารราชการรัฐบาล ต่อมารัฐบาลได้พยายามจัดตั้ง “สำนักงานข้าวแห่งชาติ” ในช่วงปี 2547 โดยมีมติคณะรัฐมนตรีออกมาแล้วในวันที่ 2 พฤศจิกายน 2547 โดยสำนักงานข้าวแห่งชาติแบ่งหน่วยงานออกเป็น 6 สำนัก ได้แก่ สำนักบริหารงานกลาง สำนักนโยบายและแผนข้าว สำนักวิจัยและพัฒนา สำนักขยายพันธุ์ข้าว สำนักส่งเสริมการข้าว และสำนักวิทยาการ^{2[2]}

ใน ระหว่างการจัดตั้งสำนักงานข้าวแห่งชาติ มีเสียงคัดค้านมาโดยตลอด รวมทั้งมีความไม่ชัดเจนเกี่ยวกับรูปแบบในการบริหารหน่วยงานว่าจะให้มีลักษณะ เป็นองค์กรมหาชนที่ไม่ยึดติดกับระบบราชการ แต่มีความเป็นอิสระและคล่องตัว หรือจะให้ เป็นหน่วยงานราชการที่มีฐานะเทียบเท่ากรม ในสังกัดกระทรวงเกษตรฯ

---

^{2[2]} ในสำนักวิทยาการได้รวมเอาหน่วยงานจากกรมส่งเสริมการเกษตร ได้แก่ ส่วนส่งเสริมการผลิต สำนักขยายพันธุ์พืช และศูนย์ขยายพันธุ์พืช 23 แห่งทั่วประเทศ และหน่วยงานจากกรมวิชาการเกษตร ซึ่งมีสถาบันวิจัยข้าวและศูนย์วิจัยข้าว 27 แห่งทั่วประเทศ นักวิชาการจากสำนักวิทยาการหลังการเก็บเกี่ยวและแปรรูปข้าวที่ทำงานวิจัยด้านข้าวมาอยู่ด้วยกัน

จนกระทั่งวันที่ 25 ตุลาคม 2548 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเปลี่ยนแปลงสถานะของ “สำนักงานข้าวแห่งชาติ” ให้เป็น “กรมการข้าว” ตามด้วยมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 1 พฤศจิกายน 2548 ให้ออกพระราชบัญญัติจัดตั้งกรมการข้าว เป็นช่วงปีเดียวกันกับการร่าง พ.ร.บ.ข้าว และการตั้ง “คณะกรรมการนโยบายข้าว”

ในที่สุดได้มีการจัดตั้ง “กรมการข้าว” อย่างเป็นทางการ ในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในวันที่ 16 มีนาคม 2549 มีสำนักงานอยู่ที่ถนนพหลโยธิน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 109003^[3] ซึ่งรัฐบาลได้ออกพระราชกฤษฎีกาโอนอำนาจหน้าที่ ทรัพย์สิน งบประมาณ อัตรากำลังจาก 3 หน่วยงาน ในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ คือ สถาบันวิจัยข้าว ศูนย์วิจัยข้าว และสถานีทดลองข้าว ของกรมวิชาการเกษตร สำนักขยายเมล็ดพันธุ์พืชของกรมส่งเสริมการเกษตร และสำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร ของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

การ ปรับโครงสร้างในการวางนโยบายและบริหารจัดการข้าวดังกล่าวเป็นไปตามพระราชเสาวนีย์ของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถที่ทรงห่วงใยเรื่องการพัฒนาพันธุ์ข้าวของไทย และการอนุรักษ์พันธุ์ข้าวพื้นเมืองที่มีคุณค่าให้คงอยู่ อย่างไรก็ตาม เป้าหมายทางการตลาดเป็นเหตุสำคัญในการปฏิรูประบบการบริหารจัดการเรื่อง ข้าว โดยนายวิชัย หิรัญญูปลกรณ์ ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยข้าว กรมวิชาการเกษตร เปิดเผยว่า สำนักงานข้าวแห่งชาติตั้งเป้าหมายเรื่อง “ความเป็นเลิศของการส่งออก” [ข่าวเกษตร <http://www.dailynews.co.th>]

ขณะที่คุณหญิงสุตารัตน์ เกยุราพันธุ์ รัฐมนตรีฯ ในขณะนั้นกล่าวว่าสำนักงานข้าวแห่งชาติจะกำหนดทิศทางการพัฒนาการผลิตข้าวไทย ให้สามารถแข่งขันในเวทีการค้าโลกได้ รวมถึงการพัฒนาการผลิตข้าวให้สอดคล้องกับนโยบายของคณะกรรมการนโยบายข้าว รวมทั้งศึกษาวิเคราะห์การผลิต การตลาดและการค้า การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดี และการแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่า [http://www.newswit.com 26 ส.ค 47]

กรมการ ข้าวเป็นศูนย์รวมกิจกรรมเกี่ยวกับข้าวของประเทศ เป็นศูนย์กลางการศึกษา ค้นคว้าวิจัย อนุรักษ์และคุ้มครอง พัฒนาพันธุ์ ถ่ายทอดเทคโนโลยีแก่เกษตรกร ทั้งทางด้านการผลิต กระจายเมล็ดพันธุ์ดี พัฒนาผลิตภัณฑ์ข้าว การแปรรูป และตลาดให้มีประสิทธิภาพ ครบวงจร และการเพิ่มมูลค่าข้าวเพื่อให้ประเทศไทยเป็นผู้นำด้านการผลิตและการส่งออก ของโลก อีกทั้งเพื่อเป็นหน่วยงานที่ส่งเสริมและสนับสนุนการผลิตและการบริโภคข้าวไทย ให้แพร่หลายและเป็นเอกลักษณ์ของชาติ และประการสุดท้ายเพื่อให้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวมีความเป็นอยู่ดีขึ้น [ศูนย์ข้อมูลการเกษตร 2550]

กระทรวงเกษตรฯ ยังจัดเตรียมแผนยุทธศาสตร์ข้าว เป็นแนวทางการปฏิบัติงานของกรมการข้าว ตั้งแต่ปี 2549-2551 ดังนี้ [ยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการกรมการข้าว พ.ศ. 2549-2551” http://www.ricethailand.go.th/list_RD.htm]

วิสัยทัศน์: เป็น องค์กรนำในการวิจัยพัฒนาและส่งเสริมข้าว เพื่อความมั่นคงของประเทศ และสร้างความมั่งคั่งให้แก่ชาวนา รวมทั้งเป็นผู้นำด้านการตลาดข้าวของโลก

ยุทธศาสตร์และกลยุทธ์: กำหนด ให้เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและพัฒนาคุณภาพผลผลิตข้าว ด้วยการสนับสนุนให้เกษตรกรทำนาได้มีโอกาสใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีอย่าง ทั่วถึง ดังนี้

1. การพัฒนาการผลิต มีกลยุทธ์คือ 1) กำหนดเขตและขึ้นทะเบียนชาวนา 2) สร้างระบบการผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ดี 3) สร้างระบบการตรวจสอบและรับรองมาตรฐาน 4) พัฒนาระบบส่งเสริมและถ่ายทอดเทคโนโลยี 5) เพิ่มผลผลิตต่อไร่ 6 ลดต้นทุนการผลิต

2. การ พัฒนาชาวนา มีกลยุทธ์คือ 1) สร้างชาวนาชั้นนำ 2) พัฒนาชาวนาให้เป็นชาวนามีอาชีพ 3) พัฒนาชาวนาผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ 4) จัดตั้งศูนย์บริการชาวนา 5) สร้างความมั่นคงทางอาหาร 6) สนับสนุนสวัสดิการแก่ชาวนา 7) ส่งเสริมวัฒนธรรมภูมิปัญญาข้าว 8) พัฒนาอาชีพเสริม

3. การสร้างมูลค่าเพิ่ม มีกลยุทธ์คือ 1) ส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพการสีข้าว 2) พัฒนาการแปรรูปข้าวและบรรจุภัณฑ์ 3) ส่งเสริมการใช้ตราสัญลักษณ์ข้าวไทย 4) เพิ่มประสิทธิภาพการจัดการด้านโลจิสติกส์

4. การพัฒนาการตลาด มีกลยุทธ์คือ 1) ส่งเสริมการผลิตครบวงจร (Contract Farming) 2) ประชาสัมพันธ์ข้าวไทย 3) ส่งเสริมการซื้อขายข้าวเปลือกตามมาตรฐาน 4) สร้างพันธมิตรผู้ผลิตและผู้ประกอบการ

5. การวิจัยและพัฒนา มีกลยุทธ์คือ 1) สร้างโจทย์วิจัยจากข้อเสนอของ Stakeholder ทุกกลุ่ม 2) เน้นการวิจัยข้าวโดยสนองตามยุทธศาสตร์การผลิตข้าวเชิงรุก 3) ประสานงานการวิจัยกับองค์กรต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศ 4) นำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการวิจัย 5) อนุรักษ์และคุ้มครองสายพันธุ์ข้าวคุณภาพดี 6 จัดตั้งศูนย์วิจัยและพัฒนาข้าวแห่งชาติ

6. การบริหารจัดการองค์กร มีกลยุทธ์คือ 1) พัฒนาระบบสารสนเทศ 2) พัฒนาบุคลากร 3) พัฒนาปรับปรุงกระบวนการทำงาน 4) ปรับปรุงการสื่อสารและประชาสัมพันธ์องค์กร

อำนาจหน้าที่: กรมการข้าวมีภารกิจเกี่ยวกับข้าวโดยครอบคลุมถึงการปรับปรุงพัฒนาการปลูกข้าวให้มี ผลผลิตต่อพื้นที่และคุณภาพสูงขึ้น การพัฒนาพันธุ์ การอนุรักษ์และคุ้มครองพันธุ์ การผลิตเมล็ดพันธุ์ การตรวจสอบ รับรองมาตรฐาน การส่งเสริม สนับสนุน และเผยแพร่องค์ความรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตชาวนา การแปรรูป และการจัดการอื่นๆ เพื่อเพิ่มมูลค่าข้าว รวมทั้งการตลาดและการส่งเสริมวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เกี่ยวกับข้าว

กรมการข้าวแบ่งเป็น 6 สำนัก ได้แก่ สำนักบริหารกลาง , สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ , สำนักวิจัยและพัฒนา, สำนักเมล็ดพันธุ์, สำนัก ส่งเสริมการผลิตข้าว และสำนักพัฒนาผลิตภัณฑ์ข้าว ซึ่งกรมการข้าวจะบริหารงานภายใต้คำแนะนำของคณะกรรมการบริหารสินค้าข้าวและ ผลิตภัณฑ์ ซึ่งประกอบด้วยตัวแทนชาวบ้าน เอกชนและภาครัฐ [เดลินิวส์ 13 เม.ย. 2549]

กรมการ ข้าวคิดว่าถ้าชาวนามีเมล็ดพันธุ์ดี ก็จะเพาะปลูกข้าวได้มีคุณภาพและมีมาตรฐานสูง ลดต้นทุน ขายผลผลิตของตนเข้าสู่ตลาดได้ในราคาที่เหมาะสม

พันธุ์ข้าวส่งเสริมของไทย ประกอบด้วย ข้าว 5 ชนิดคือ

1. ข้าวเจ้าหอม: ขาวดอกมะลิ 105

2. ข้าวเจ้า: กข 15, ชัยนาท 1, สุพรรณบุรี 1, สุพรรณบุรี 2, พิษณุโลก 2, ข้าวสังข์หยด (พื้นเมือง), ดอกพะยอม (พื้นเมือง)

3. ข้าวเหนียว: กข 6, กข 10, สันป่าตอง 1, ชิวแม่จัน (พื้นเมือง)

4. ข้าวสาลี: แพร่ 60

5. ข้าวบาร์เลย์: สะเมิง 1

สำนักเมล็ดพันธุ์ข้าวในสังกัดกรมการข้าวได้วางนโยบายและยุทธศาสตร์ 4 มิติคือ ด้านประสิทธิภาพ ด้านคุณภาพการให้บริการ ด้านประสิทธิภาพของการปฏิบัติราชการ และด้านการพัฒนาองค์กร [ฐานเศรษฐกิจ 17-19 ม.ค. 2551]

2. จากคณะกรรมการนโยบายข้าว (กนข.) สู่คณะกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติ (กขช.)

ในอดีตการดำเนินงานด้านการผลิตและการตลาดข้าวแยกส่วนกันอย่างชัดเจน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ดูแลด้านการผลิต และด้านการจำหน่ายรับผิดชอบโดยหน่วยงานกระทรวงพาณิชย์เป็นหลัก แต่ฝ่ายขาดการประสานแผนงานกัน ทำให้นโยบายข้าวของรัฐบาลประสบปัญหาอย่างต่อเนื่อง

แต่ในปี 2547 เกิดความเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง เมื่อรัฐบาลทักษิณแต่งตั้ง “คณะกรรมการนโยบายข้าว” ตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 122/2548 เรื่อง แต่งตั้ง คณะกรรมการนโยบายข้าว โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 11 (6) แห่ง พ.ร.บ. บริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 โดยให้ 4 กระทรวง หลักคือ กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงการคลัง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงมหาดไทย มาบริหารจัดการร่วมกันแบบครบวงจรตั้งแต่ระบบการผลิตไปจนถึงการตลาด (โปรดดูรายละเอียดองค์ประกอบคณะกรรมการ และบทบาทหน้าที่ในตารางที่ 1 และ 2 ด้านล่าง)

ทว่าอีกสองปีถัดมา ในปี 2550 รัฐบาลพลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ มีคำสั่งยุบ “คณะกรรมการนโยบายข้าว” (กนข.) ตามข้อเสนอของสภาพัฒนาฯ และแต่งตั้ง “คณะกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติ” (กขช.) ขึ้น มาแทน อ้างว่าเพื่อให้การแก้ปัญหาสินค้าข้าวเป็นผลดีต่อเกษตรกร ผู้ผลิต ระบบการผลิต และการตลาดข้าวโดยรวม แต่การปรับเปลี่ยนโครงสร้างนี้อาจมีวาระซ่อนเร้น โดยมีเหตุผลทางการเมืองบางอย่างแอบแฝง

องค์ประกอบและบทบาทหน้าที่ของ กนข. และ กขช. คล้ายคลึงกันอย่างมาก แต่ข้อแตกต่างที่สำคัญคือการลดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการด้านการตลาดและการกระจายผลผลิตข้าว ซึ่งสวนทางกับแนวทางของรัฐบาลชุดก่อน เพราะรัฐบาลทักษิณมุ่งเปิดตลาดการค้าบนพื้นฐานเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเสรีสุดขีด แต่รัฐบาลชั่วคราวหลังรัฐประหารเสนอทิศทางเศรษฐกิจแบบพอเพียง ซึ่ง **รื้อทิ้งความคิดของรัฐบาลเก่าออกไปจากนโยบาย** นอกจากนั้นแล้วยังมีความแตกต่างในประเด็นอื่นๆ ได้แก่ 1) เดิมคำว่า “แห่งชาติ” เข้าไปในชื่อคณะกรรมการ 2) เปลี่ยนผู้ดำรงตำแหน่งประธาน 3) เพิ่มเติมคณะกรรมการจากหน่วยงานอื่นเข้าไป (ดูตารางข้างล่าง)

องค์ประกอบและบทบาทหน้าที่ของ กนข. และ กขช. แทบจะไม่แตกต่างกัน (ดูตาราง)

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบองค์ประกอบระหว่าง กนข. และ กขช.

บุคคล/หน่วยงาน		ตำแหน่ง
กนข.	กขช.	
รองนายกฯ กำกับกระทรวงพาณิชย์	นายกรัฐมนตรี	ประธานกรรมการ
รมว.กระทรวงพาณิชย์	รมว. กระทรวงพาณิชย์	รองประธานกรรมการ
รมว. กระทรวงการคลัง	รมว. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์	รองประธานกรรมการ
รมว.กระทรวงเกษตรและสหกรณ์	รมว. กระทรวงการคลัง	รองประธานกรรมการ
ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี	ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี	กรรมการ
ปลัดกระทรวงการคลัง	ปลัดกระทรวงการคลัง	กรรมการ
ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์	ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์	กรรมการ
ปลัดกระทรวงมหาดไทย	ปลัดกระทรวงมหาดไทย	กรรมการ
อธิการบดีมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม	กรรมการ
	เลขาธิการสภาพัฒน์ฯ	กรรมการ
	ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ	กรรมการ
	อธิบดีกรมบัญชีกลาง	กรรมการ
	ผู้แทนสภาพัฒน์ฯ	กรรมการ
	ผู้แทน สกว.	กรรมการ
	นายปราโมทย์ วานิชานนท์	กรรมการ
นายประยงค์ เนตยารักษ์	นายสมพร อิศวิลานนท์	กรรมการ
นายสุชาติ ชาติอารังเวช	นายอภิชาติ พงษ์ศรีหกุลชัย	กรรมการ
ปลัดกระทรวงพาณิชย์	ปลัดกระทรวงพาณิชย์	กรรมการและเลขานุการ
อธิบดีกรมการค้าภายใน	อธิบดีกรมการค้าภายใน	กรรมการและเลขานุการ
อธิบดีกรมการค้าต่างประเทศ	อธิบดีกรมการค้าข้าว	กรรมการและเลขานุการ

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบบทบาทและหน้าที่ระหว่าง กนข. และ กขช.

หน้าที่ กนข.	หน้าที่ กขช.
1. พิจารณากำหนดนโยบายข้าวทุกด้าน ทั้งระยะสั้นและระยะยาว	1. เสนอนโยบายและยุทธศาสตร์ต่อคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับข้าวทั้งระยะสั้นและระยะยาวให้สอดคล้องกันทั้งระบบ
2. อนุมัติแผนงาน โครงการ และมาตรการเกี่ยวกับการผลิต การจำหน่าย การแทรกแซงตลาด และการระบายส่งออกตามที่หน่วยงานที่รับผิดชอบเสนอ	2. อนุมัติแผนงาน โครงการ และมาตรการเกี่ยวกับการผลิตและการตลาดข้าวที่ อนุ กขช. ด้านการผลิต และ อนุ กขช. ด้านการตลาดเสนอ
3. พิจารณากำหนดนโยบายและระดับราคาใน	

<p>การแทรกแซงตลาดและในการระบายข้าว ส่งออกในส่วนที่ รัฐบาลดำเนินการ รวมทั้ง หลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่เกี่ยวข้อง</p>	
	<p>3. ส่ง เสริมและสนับสนุนการศึกษาวิจัยเพื่อการ พัฒนาการผลิตและการตลาดข้าว โดยผ่านกองทุน วิจัยพัฒนาและส่งเสริมการผลิตและการตลาด หรือ แหล่งทุนอื่นที่ กขช. จะเห็นสมควร</p>
<p>4. พิจารณาให้การสนับสนุนช่วยเหลือเกษตรกร สถาบันเกษตรกร ผู้ประกอบการโรงสี ผู้ค้าข้าวและ ผู้ส่งออกข้าว</p>	<p>4. พิจารณา หลักเกณฑ์และวิธีการสนับสนุนช่วยเหลือ เกษตรกร สถาบันเกษตรกร ผู้ประกอบการโรงสีข้าว ผู้ค้าข้าวและผู้ส่งออกข้าว เพื่อให้เกิดประโยชน์ โดยรวมสูงสุด และเกิดความเป็นธรรมต่อทุกฝ่าย</p>
	<p>5. พิจารณาอนุมัติการใช้เงินตามวัตถุประสงค์ของ ระเบียบนี้</p>
<p>5. พิจารณาสภาพตลาดข้าวและผลิตภัณฑ์ข้าว ในต่างประเทศ การแข่งขันจากประเทศคู่ แข่งขัน รวมทั้งมาตรการรองรับล่วงหน้า</p>	
<p>6. ควบคุม ประสานงาน และติดตามการปฏิบัติตาม นโยบาย แผนงาน และมาตรการที่กำหนด</p>	<p>6. ติดตาม กำกับดูแลการปฏิบัติงานตามนโยบายและ มาตรการที่กำหนด</p>
<p>7. แก้ไขปัญหาและข้อขัดข้องต่างๆ ที่เกิดขึ้นใน ระหว่างการดำเนินงาน</p>	
<p>8. แต่งตั้งคณะที่ปรึกษา คณะอนุกรรมการ หรือ คณะทำงาน เพื่อดำเนินงานตามที่คณะกรรมการ เห็นสมควร</p>	<p>7. แต่ง ตั้งอนุกรรมการ คณะทำงาน และคณะที่ ปรึกษา ซึ่งมีองค์ประกอบเป็นตัวแทนจากภาครัฐและ เอกชน เพื่อดำเนินการศึกษา วิเคราะห์ และเสนอแนะ แนวทางในการดำเนินงานด้านการผลิตและการตลาด ที่เหมาะสมต่อ กขช.</p>
<p>9. เชิญบุคคลที่เกี่ยวข้องมาชี้แจง หรือขอเอกสาร หลักฐานจากส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือ หน่วยงานของทางราชการที่เกี่ยวข้อง</p>	<p>8. เชิญ บุคคลที่เกี่ยวข้องมาชี้แจงและขอเอกสาร หลักฐาน โดยให้ส่วนราชการรัฐวิสาหกิจ และ หน่วยงานของทางราชการ ให้ความร่วมมือและ สนับสนุนการดำเนินการของคณะกรรมการ</p>
<p>10. ให้ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานของ ทางราชการให้ความร่วมมือและสนับสนุนการ ดำเนินงานของคณะกรรมการ</p>	
<p>11. ให้รายงานผลการดำเนินงานต่อนายกรัฐมนตรี ทราบ</p>	

12. ดำเนินการอื่นตามที่นายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรีมอบหมาย	9. ดำเนินการอื่นตามที่นายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรีมอบหมาย
--	---

โฆษกรัฐบาลชั่วคราวชี้แจงว่า กขช. เกิดขึ้นเพื่อการบูรณาการนโยบายข้าวและสร้างเอกภาพ โดย กขช. ที่มีนายกช เป็นประธานเอง และมีองค์ประกอบเป็นรัฐมนตรีและผู้บริหารระดับสูงจากกระทรวงที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งผู้ทรงคุณวุฒิด้านข้าว และมีปลัดกระทรวงพาณิชย์เป็นเลขานุการ จะช่วยกันกำหนดนโยบายการผลิตและการตลาดข้าวในหน่วยงานต่าง ๆ ให้มีความเป็นเอกภาพและมีการบูรณาการกันอย่างเป็นรูปธรรม อย่างไรก็ตาม ความเป็นที่สังเกตุว่ารัฐบาล “หลังทักษิณ ” ยกระดับคณะกรรมการนโยบายข้าวให้มีสถานภาพสูงขึ้น ด้วยการเพิ่มองค์ประกอบหน่วยงานกำกับนโยบายชาติ หน่วยงานทางด้านการสนับสนุนการวิจัย และหน่วยงานดูแลด้านงบประมาณและการค้า (ซึ่งน่าจะมีนัยทางการเมืองแฝงอยู่ด้วย?)

ในภาคปฏิบัติ คณะกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติไม่ได้ดำเนินงานเอง แต่แต่งตั้ง คณะอนุกรรมการหลายชุดมาวางนโยบายแต่ละด้าน เมื่อวันที่ 6 สิงหาคม 2550 อนุกรรม การที่สำคัญ ได้แก่ คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ข้าวแห่งชาติ คณะอนุกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติด้านการตลาด คณะอนุกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติด้านการผลิต และคณะอนุกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติระดับจังหวัด

(ก) คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ข้าวแห่งชาติ

องค์ประกอบ: คณะบุคคลจำนวน 11 คน จากหน่วยงานรัฐเกือบทั้งหมด ได้แก่ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ เป็นประธานอนุกรรมการ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เป็นรองประธานอนุกรรมการ อธิบดีกรมการค้าภายใน เป็นอนุกรรมการและเลขานุการ อธิบดีกรมการค้าต่างประเทศ อธิบดีกรมส่งเสริมการส่งออก อธิบดีกรมการค้าข้าว ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ผู้แทนสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ผู้แทนองค์การคลังสินค้า ผู้แทนธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และนายปราโมทย์ วาณิชานนท์ (นายกิตติมศักดิ์สมาคมโรงสีข้าวไทย, ที่ปรึกษาสมาคมชาวนาไทย และเครือข่ายพัฒนาข้าวและชาวนาไทย) เป็นอนุกรรมการ

บทบาทหน้าที่: กำกับ ดูแลและให้คำแนะนำในการจัดทำยุทธศาสตร์ แผนงาน โครงการและงบประมาณในการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ข้าวไทยให้สอดคล้องกันอย่างเป็นระบบ โดยเชิญบุคคลที่เกี่ยวข้องมาให้ข้อมูล ข้อเท็จจริง ความเห็น และข้อเสนอแนะ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของชาวนา และส่งผลดีต่อการผลิตและการค้าอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน

(ข) คณะอนุกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติด้านการผลิต (อนุ กขช. ด้านการผลิต) ตั้งขึ้น เพื่อพิจารณากลับนกรองแนวทางด้านการผลิตข้าว

องค์ประกอบ: คณะบุคคล 20 คน จากหน่วยงานรัฐและภาคธุรกิจ ได้แก่ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นประธานอนุกรรมการ ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นรอง

ประธานอนุกรรมการ รองปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่ได้รับมอบหมาย อธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร อธิบดีกรมส่งเสริมสหกรณ์ อธิบดีกรมวิชาการเกษตร อธิบดีกรมชลประทาน อธิบดีกรมพัฒนาที่ดิน เลขาธิการสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ผู้แทนกระทรวงพาณิชย์ ผู้แทนสำนักงานประมง ผู้แทนกรมบัญชีกลาง ผู้ทรงคุณวุฒิด้านข้าวที่ อนุ กขช. ด้านการผลิตแต่งตั้ง 1 คน ผู้แทนศูนย์ข้าวชุมชน ผู้แทนธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ผู้แทนสมาคมชาวนาไทย ผู้แทนคณะกรรมการกลางกลุ่มเกษตรกรแห่งประเทศไทย ผู้แทนสหกรณ์การเกษตร ผู้แทนสมาคมโรงสีข้าวไทย เป็นอนุกรรมการ และอธิบดีกรมการข้าว เป็นอนุกรรมการและเลขานุการ

บทบาทหน้าที่: เสนอ แผน โครงการ มาตรการ และแนวทางการดำเนินงานเกี่ยวกับการผลิตข้าวและการส่งเสริมศักยภาพของเกษตรกร ชาวนา รวมทั้งเสนอแนวทางการพัฒนาส่งเสริมและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและการสร้าง มูลค่าเพิ่มของข้าวและการส่งเสริมการวิจัยการผลิตข้าวที่เหมาะสมต่อกขช. ประสาน ติดตาม กำกับดูแลการดำเนินการตามแผนงาน โครงการ และการดำเนินงานของคณะทำงานที่แต่งตั้งขึ้นให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด รวมทั้งเชิญบุคคลที่เกี่ยวข้องมาชี้แจงข้อเท็จจริง ให้ข้อมูล และส่งเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินการเรื่องข้าวเพื่อประกอบการพิจารณา

(ค) คณะอนุกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติด้านการตลาด (อนุ กขช. ด้านการตลาด) ตั้งขึ้น เพื่อพิจารณากลับกรองแนวทางด้านการตลาดข้าว

องค์ประกอบ: คณะบุคคล 20 คน จากหน่วยงานรัฐและภาคธุรกิจ ได้แก่ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ เป็นประธานอนุกรรมการ ปลัดกระทรวงพาณิชย์ เป็นรองประธานอนุกรรมการ รองปลัดกระทรวงพาณิชย์ที่ได้รับมอบหมาย อธิบดีกรมการค้าต่างประเทศ อธิบดีกรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ อธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญา อธิบดีกรมส่งเสริมการค้าส่งออก ผู้แทนสำนักงานประมง ผู้แทนกรมบัญชีกลาง ผู้แทนธนาคารแห่งประเทศไทย ผู้แทนธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย ผู้แทนธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ผู้แทนองค์การคลังสินค้าผู้แทนสมาคมค้าข้าวไทย ผู้แทนสมาคมโรงสีข้าวไทย ผู้แทนสมาคมผู้ส่งออกข้าวต่างประเทศ ผู้แทนสมาคมผู้ประกอบการข้าวถุงไทย ผู้แทนสหภาพการค้าแห่งประเทศไทย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านข้าวที่ อนุ กขช. ด้านการตลาด แต่งตั้ง 1 คน เป็นอนุกรรมการ และอธิบดีกรมการค้าภายใน เป็นอนุกรรมการและเลขานุการ

บทบาทหน้าที่: เสนอ แผน โครงการ มาตรการ และแนวทางการดำเนินงานเกี่ยวกับตลาดข้าว และเสนอแนวทางการส่งเสริมการค้าวิจัยการตลาดข้าวที่เหมาะสมต่อกขช. ประสาน ติดตาม กำกับดูแลการดำเนินการตามแผนงาน โครงการ และการดำเนินงานของคณะทำงานที่แต่งตั้งขึ้นให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด รวมทั้งเชิญบุคคลที่เกี่ยวข้องมาชี้แจงข้อเท็จจริง ให้ข้อมูล และส่งเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินการเรื่องข้าวเพื่อประกอบการพิจารณา

นอกจากนี้ อนุ กขช. ด้านการตลาดได้จัดตั้งคณะทำงาน 2 คณะขึ้นเพื่อดำเนินงานคือ (1) คณะทำงานพิจารณาจัดการข้าวเปลือก และ (2) คณะทำงานพิจารณาจำหน่ายข้าวสาร

- **คณะทำงานพิจารณาจัดการข้าวเปลือก** มีองค์ประกอบและบทบาทหน้าที่ดังนี้

องค์ประกอบ: คณะบุคคล 7 คน ได้แก่ ปลัดกระทรวงพาณิชย์ เป็นประธานคณะทำงาน อธิบดีกรมการค้าต่างประเทศ ผู้แทนกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย ผู้อำนวยการ

องค์การคลังสินค้า ผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เป็นคณะทำงาน และอธิบดีกรมการค้าภายใน เป็นคณะทำงานและเลขานุการ

บทบาทหน้าที่: พิจารณา สั่งสีแปรสภาพข้าวเปลือก กำหนดอัตราการแปรสภาพข้าวเปลือกที่รับจำหน่ายเป็นข้าวสาร และอัตราการส่งมอบข้าวสาร รวมทั้งหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราการไถ่ถอนข้าวเปลือก และพิจารณากำหนดปริมาณ ราคา หลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไขในการจำหน่ายข้าวเปลือก และกำกับดูแลการจำหน่ายข้าวเปลือก รวมทั้งแก้ไขปัญหาในทางปฏิบัติเกี่ยวกับการรับจำหน่ายและการจำหน่ายข้าวเปลือก

- คณะทำงานพิจารณาจำหน่ายข้าวสาร มีองค์ประกอบและบทบาทหน้าที่ดังนี้

องค์ประกอบ: คณะบุคคล 6 คน ได้แก่ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ เป็นประธาน คณะทำงาน ปลัดกระทรวงพาณิชย์ รองประธานคณะทำงาน อธิบดีกรมการค้าภายใน ผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ผู้อำนวยการองค์การคลังสินค้า เป็นคณะทำงาน และอธิบดีกรมการค้าต่างประเทศ เป็นคณะทำงานและเลขานุการ

บทบาทหน้าที่: พิจารณา หลักเกณฑ์ วิธีการ ราคา และปริมาณการจำหน่ายข้าวสารในโกดังกลางที่แปรสภาพจากข้าวเปลือก รวมทั้งกำกับดูแลแก้ไขปัญหาในทางปฏิบัติเกี่ยวกับการจำหน่ายข้าวสาร และพิจารณากำหนดวิธีการระบายข้าวสารได้ตามความจำเป็น โดยเป็นไปตามแผนการระบายข้าวสาร และให้คำนึงถึงผลกระทบต่อราคาตลาด โดยใช้ระบบการส่งออกเป็นสำคัญ รวมทั้งให้เพิ่มการระบายข้าวสารในตลาดล่วงหน้าเพื่อเป็นการเพิ่มช่องทางการจำหน่ายข้าวสาร และเป็นเครื่องมือติดตามกลไกตลาด

(ง) คณะอนุกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติระดับจังหวัด ตั้ง ขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาในระดับพื้นที่ ให้เป็นไปตามนโยบายและเป้าหมายของรัฐบาล ประสานงานด้านข้อมูล การแก้ไขปัญหาและรายงานเป็นเอกภาพ รวดเร็ว คล่องตัว และมีประสิทธิภาพ

องค์ประกอบ: คณะบุคคล 15 คน จากหน่วยงานรัฐและภาคธุรกิจภายในจังหวัด ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นประธานอนุกรรมการ รองผู้ว่าราชการ เป็นรองประธานอนุกรรมการ พาณิชย์จังหวัด เกษตรจังหวัด สหกรณ์จังหวัด ผู้แทนศูนย์วิจัยข้าวเขตพื้นที่รับผิดชอบ ผู้อำนวยการ ธ.ก.ส. จังหวัด ผู้แทนสมาคมโรงสีข้าวไทยในจังหวัด ผู้แทนคณะกรรมการกลางกลุ่มเกษตรกรแห่งประเทศไทยในจังหวัด ผู้อำนวยการสมาคมชาวนาไทยในจังหวัด ผู้แทนสมาคมผู้ส่งออกต่างประเทศในจังหวัด ผู้แทนหอการค้าจังหวัด เป็นอนุกรรมการ ผู้แทนจังหวัดที่ผู้ว่าราชการจังหวัดมอบหมาย เป็นอนุกรรมการและเลขานุการ การค้าภายในจังหวัด และหัวหน้ากลุ่มส่งเสริมการผลิตและจัดการผลผลิตสำนักงานเกษตรจังหวัด เป็นอนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

บทบาทหน้าที่: เสนอ แนะนำนโยบาย แผนงาน โครงการ มาตรการด้านการผลิตการตลาดของจังหวัดต่อ กชช. และเสนอโครงการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาการผลิตและการตลาดต่อ อนุ กชช. ด้านการผลิตและ อนุ กชช. ด้านการตลาด รวมทั้งเสนอแนะแนวทางในการช่วยเหลือเกษตรกร สถาบันเกษตรกร ผู้ประกอบการโรงสี ผู้ค้าข้าว และผู้ส่งออกของจังหวัด โดยติดตาม กำกับดูแลการปฏิบัติตามนโยบาย และมาตรการที่กำหนด

ผู้ว่าราชการจังหวัดมีส่วนร่วมในการติดตามดูแล และดำเนินการแก้ไขปัญหาการค้าสินค้าเกษตรชนิดต่างๆ ในระดับจังหวัดให้รวดเร็วและเหมาะสมกับสภาพการณ์ โดยให้เบิกจ่ายงบประมาณจากค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการจังหวัดแบบบูรณาการ ได้ตามความจำเป็น เช่น การแก้ปัญหาเกษตรกรถูกกดราคาสินค้าเกษตรจากผู้รับซื้อในพื้นที่ อาจสนับสนุนให้มีการขนส่งสินค้าเกษตรไปจำหน่ายยังแหล่งรับซื้อข้ามจังหวัด ที่ให้ราคาสูงและคุ้มค่ากว่า เป็นต้น

3. คณะกรรมการนโยบายและมาตรการช่วยเหลือเกษตรกร (คชก.)

คชก. จัดตั้งตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยกองทุนรวมเพื่อช่วยเหลือเกษตรกร 2534 โดยมีคณะกรรมการ 17 คน ดังนี้

ตารางที่ 3 องค์ประกอบ คชก.

บุคคล/สังกัด	ตำแหน่ง
1. รองนายกรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมาย	ประธานกรรมการ
2. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์	รองประธานกรรมการ
3. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง	รองประธานกรรมการ
4. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์	รองประธานกรรมการ
5. อธิบดีกรมบัญชีกลาง	กรรมการ
6. ผู้แทนสำนักงานงบประมาณ	กรรมการ
7. ผู้แทนกระทรวงเกษตรและสหกรณ์	กรรมการ
8. ผู้แทนกรมการค้าภายใน	กรรมการ
9. ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย	กรรมการ
10. ผู้แทนกระทรวงอุตสาหกรรม	กรรมการ
11. ผู้แทนธนาคารแห่งประเทศไทย	กรรมการ
12. ผู้แทนธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร	กรรมการ
13. ประธานชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย	กรรมการ
14. ประธานคณะกรรมการกลางกลุ่มเกษตรกรแห่งประเทศไทย	กรรมการ
15. อธิบดีกรมการค้าภายใน	กรรมการและเลขานุการ
16. เลขาธิการสำนักงานเศรษฐกิจ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
17. รองอธิบดีกรมการค้าภายใน	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

อำนาจหน้าที่:

1. พิจารณาเสนอแนะนโยบายและมาตรการเกี่ยวกับการวางระบบช่วยเหลือเกษตรกรต่อคณะรัฐมนตรี

2. กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการช่วยเหลือเกษตรกร
3. กำหนดมาตรการและเงื่อนไขการช่วยเหลือด้านการตลาดสินค้าเกษตรและปัจจัยการผลิต
4. พิจารณากำหนดสินค้าเกษตรและราคาเป้าหมายนำ
5. พิจารณาอนุมัติการใช้เงินตามวัตถุประสงค์ของระเบียบนี้
6. ดำเนินการและประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ในทางปฏิบัติ **คชก.** จะแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณาการดำเนินงานเฉพาะทางขึ้นมาอีก 2 ชุดคือ คณะกรรมการพิจารณาช่วยเหลือด้านปัจจัยการผลิตทางการเกษตร และคณะกรรมการพิจารณาช่วยเหลือด้านราคาและการตลาดสินค้าเกษตร

อย่างไรก็ดี **คชก.** ก็เช่นเดียวกับ **กชช.** คือคอยกำกับเชิงนโยบาย แต่ไม่ได้ทำงานเอง ในทางปฏิบัติ **คชก.** อาศัยหน่วยงานรัฐดำเนินโครงการแทน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรมบัญชีกลาง และสำนักงานงบประมาณ สังกัดกระทรวงการคลังเป็นหลัก ผ่านรูปแบบของ “กองทุนรวมเพื่อช่วยเหลือเกษตรกร” และ “คณะกรรมการติดตามและประเมินผล”

(ก) กองทุนรวมเพื่อช่วยเหลือเกษตรกร อยู่ภายใต้กำกับของกรมบัญชีกลาง โดย **คชก.** ทำหน้าที่ให้ความเห็นชอบข้อกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการใช้จ่ายหรือการขอรับจัดสรรเงินกองทุน และข้อบังคับหรือระเบียบว่าด้วยการเก็บรักษา การหาประโยชน์ การเบิกจ่าย และการพัสดุที่กรมบัญชีกลางเสนอ และในส่วนของ “กองทุน” นั้นมาจาก 3 ส่วนคือ (1) เงินที่ได้รับจัดสรรตามกฎหมายว่าด้วยงบประมาณรายจ่ายประจำปี (2) เงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้มอบให้ และ (3) ดอกผลของเงินกองทุนเอง

การทำงานระดับพื้นที่: การทำงานจะมี **ธ.ก.ส.** รับผิดชอบกำกับดูแลการเงิน และดำเนินการตามนโยบาย

(ข) คณะกรรมการติดตามและประเมินผล

องค์ประกอบ: คณะบุคคล 9 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณ เป็นประธานกรรมการ ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย ผู้แทนกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ผู้แทนกระทรวงพาณิชย์ ผู้แทนสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน ผู้แทนกรมบัญชีกลาง ผู้แทนธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เป็นกรรมการให้ผู้อำนวยการกองประเมินแผนงานและโครงการ 1 สำนักงานงบประมาณ เป็นกรรมการและเลขานุการ และคณะกรรมการดังกล่าวจะแต่งตั้งกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการได้อีกไม่เกิน 1 คน

อำนาจหน้าที่: สำนักงานงบประมาณติดตามประเมินผลการดำเนินงานของโครงการที่ได้รับการจัดสรรเงินกองทุน และรายงานผลการปฏิบัติพร้อมทั้งข้อเสนอแนะให้ **คชก.** ทราบ

นอกจากนั้น ยังมีหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ และภาคเอกชนที่มีอิทธิพลและบทบาทกำหนดนโยบายข้าวและการดำเนินงาน

หน่วยงานรัฐวิสาหกิจหลัก 3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานตามนโยบายข้าว คือ องค์การคลังสินค้า (อคส.) องค์การตลาดเพื่อเกษตรกร (อ.ต.ก.) และ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.)

ส่วนภาคเอกชนที่มีส่วนกำหนดทิศทางนโยบายข้าวของไทยคือ 4 สมาคม ได้แก่ สมาคมโรงสีข้าว สมาคมผู้ส่งออกข้าวต่างประเทศ สมาคมค้าข้าวไทย และสมาคมชาวนาไทย สมาคมเหล่านี้มีบทบาทอย่างมากในการวิพากษ์วิจารณ์นโยบายและมาตรการของรัฐ และมีส่วนอย่างมากในการร่างยุทธศาสตร์ข้าวฉบับแรก

4. หน่วยงานระดับย่อย ๆ กับนโยบายและปฏิบัติการด้านข้าว

ภายใต้ทิศทางหลักร่วมกันที่จะพัฒนาการผลิตข้าวเพื่อการส่งออก (ซึ่งมีการประกาศเป็นนโยบายของรัฐบาล โดยเฉพาะนโยบายครัวไทยสู่ครัวโลก พร้อมกับการปฏิรูประบบบริหารจัดการข้าวในปี 2547) ภาคราชการและภาคเอกชน ซึ่งมีหน่วยงานระดับท้องถิ่นมากมายพัฒนาโครงการที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและ การจำหน่ายข้าว มีทั้งแผนงานที่ดำเนินการเอง และแผนงานที่รัฐสนับสนุนงบประมาณและการดำเนินการ ต่อไปนี้จะเสนอตัวอย่างแผนงานอันหลากหลายที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและจำหน่าย ข้าวที่ดำเนินการโดยหน่วยงานต่าง ๆ ในระดับท้องถิ่น ตั้งแต่ปี 2547 เป็นต้นมา

หน่วยงานปฏิบัติในพื้นที่ขึ้นต่อกรมการข้าว:

1. ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว 23 ศูนย์ (เหนือ 8 แห่ง ตะวันออกเฉียงเหนือ 8 แห่ง กลาง/ตะวันออก 4 แห่ง ใต้ 3 แห่ง)
2. ศูนย์วิจัยข้าว 27 ศูนย์ (เหนือ 6 แห่ง ตะวันออกเฉียงเหนือ 8 แห่ง กลาง/ตะวันออก 9 แห่ง ใต้ 4 แห่ง)
3. ศูนย์ข้าวชุมชน 7,000 แห่ง ที่จะทำหน้าที่รับเอาเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีมาทำการผลิตเมล็ดพันธุ์ดี เพื่อกระจายให้กับชาวนาในพื้นที่

ในปี 2550 กรมการข้าวตั้งงบประมาณพัฒนา (ไม่รวมเงินเดือนข้าราชการ) 1,500 ล้านบาท เน้นใช้สำหรับการผลิต การกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดี พัฒนางานวิจัย พัฒนาความรู้ให้แก่ชาวนา ทั้งนี้ กรมการข้าวเตรียมปรับโครงสร้างสินค้าข้าว ตั้งเป้าเพิ่มผลผลิตต่อไร่ สำหรับข้าวนาปีให้ได้ร้อยละ 11 เพิ่มผลผลิตข้าวนาปรังร้อยละ 21 รวมทั้งจะลดต้นทุนการผลิตข้าวนาปี ร้อยละ 19 และลดต้นทุนการผลิตข้าวนาปรัง ร้อยละ 16 เพิ่มปริมาณข้าวคุณภาพดี เพิ่มปริมาณข้าวขาวร้อยละ 13 ส่วนข้าวหอมมะลิ ตั้งเป้าเพิ่มร้อยละ 33 [ประชาชาติธุรกิจ 21 ส.ค. 2549]

กรมการข้าววางแผนนำร่องในพื้นที่ 4 โครงการ ประกอบด้วย โครงการผลิตข้าวหอมมะลิเพื่อการส่งออกในเขตทุ่งกุลาร้องไห้ โครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โครงการพัฒนาการผลิตข้าวเขตจตุรพักดิน 3 จังหวัด โครงการพัฒนาการผลิตข้าวพื้นที่พระราชทาน 5 จังหวัด พร้อมทั้งพื้นที่ปลูกข้าว GI สังข์ หยอด พัทลุง ซึ่งเป็นข้าวที่ได้รับการประกาศรับรองให้เป็นสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ได้ โดยมีคุณภาพ ชื่อเสียง และมีคุณลักษณะเฉพาะของแหล่งภูมิศาสตร์ [เดลินิวส์ 15 มี.ค. 2550]

ตัวอย่างกลุ่มผู้ผลิตข้าว เช่น ข้าวหอมมะลิ 101 กลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสาร : [มยุรี อัครบาล กรุงเทพฯธุรกิจ 2 พฤษภาคม 2547] ในปี 2547 กลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสาร ซึ่งประกอบด้วยร้อยเอ็ด ขอนแก่น และมหาสารคาม ได้กำหนดยุทธศาสตร์ร่วมกันบูรณาการการผลิตข้าวหอมมะลิเพื่อการ

ส่งออกด้วยวง เงินกว่า 22 ล้านบาท เพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของกลุ่มจังหวัด โดยประกอบไปด้วยโครงการย่อย ๆ หลายโครงการ อาทิ โครงการเพิ่มศักยภาพการผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพดีสู่ตลาดโลก, โครงการแปรรูปข้าวหอมมะลิและบรรจุ, โครงการส่งเสริมตลาดข้าวหอมมะลิเพื่อการส่งออก พร้อมกันนี้ยังได้ร่วมลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือการปฏิบัติงาน (MOU) การผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพดี ระหว่างผู้ว่าราชการจังหวัดร้อยเอ็ดกับผู้แทนสถาบันเกษตรกรจังหวัดร้อยเอ็ด

ที่ผ่านมา เครือข่ายสหกรณ์การเกษตรกลุ่มจังหวัดร้อยเอ็ดแก่นสารยื่นจดลิขสิทธิ์ตราสินค้าข้าวหอมมะลิ “ข้าวหอมมะลิ 101” ใน นามจังหวัดร้อยเอ็ดและสมาพันธ์ข้าวหอมมะลิทุ่งกุลาร้องไห้ ตราสินค้านี้จะเป็นของ จ.ร้อยเอ็ด ซึ่งอนุญาตให้กลุ่มร้อยเอ็ดแก่นสารสามารถนำไปใช้ได้ การจดตราสินค้านี้เป็นการสร้างแบรนด์ข้าวหอมมะลิของกลุ่มจังหวัดให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ก่อนกระจายสู่ตลาดโลก พร้อมกับเป็นการป้องกันการปลอมปนระหว่างข้าวหอมมะลิ 105 และข้าวปทุมธานี ทั้งยังจะสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภคว่าได้บริโภคข้าวหอมมะลิชั้นดี 100%

สำหรับ การตลาด กลุ่มจังหวัดจำหน่ายข้าวใน 2 ช่องทางคือ การจำหน่ายภายในประเทศผ่านพ่อค้าคนกลาง และการส่งออกซึ่งกลุ่มดำเนินการร่วมกับสมาพันธ์ข้าวหอมมะลิทุ่งกุลาร้องไห้ การเปิดตลาดของกลุ่มร้อยเอ็ดแก่นสารจะทำให้ก้าวสู่ระบบมาตรฐานมากยิ่งขึ้น เริ่มตั้งแต่การรับซื้อผลผลิตจากเกษตรกรโดยตรง การคัดคุณภาพข้าว การสี การบรรจุหีบห่อ โดยไม่เปิดโอกาสให้โรงสีขนาดใหญ่เข้ามายุ่งเกี่ยว

สหกรณ์การเกษตรเกษตรวิสัย: [มยุรี อัครบาล กรุงเทพธุรกิจ 2 พฤษภาคม 2547] สหกรณ์แห่งนี้นัดทะเบียนเป็นนิติบุคคลมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2520 มีสมาชิกที่อยู่ในเขต อ.เกษตรวิสัยจำนวน 6,800 ครอบครัว ในแต่ละปีจะรับซื้อข้าวหอมมะลิปีละ 35,000 ตัน มีกำลังการผลิตและส่งจำหน่ายวันละ 50 ตัน โดยส่งไปจำหน่ายให้กับพ่อค้าคนกลางและสหกรณ์เครือข่ายในประเทศ โดยสหกรณ์แห่งนี้จะรับซื้อเพียงข้าวหอมมะลิ 105 และผลิตข้าวหอมมะลิ 105 ชั้น 1 และ 2 เท่านั้น แต่หากรับซื้อข้าวเหนียวหรือข้าวปทุมธานี 1 ก็เพียงซื้อมาและขายไปทันที

ต้นปี 2548 สหกรณ์ได้จดลิขสิทธิ์ยี่ห้อและโลโก้ข้าวหอมมะลิ “ตราคนหาบบัว” อันเนื่องมาจากการมองเห็นช่องทางในการกระจายสินค้าสู่ต่างประเทศในยุโรปและอเมริกา นอกจากนั้น แผนการตลาดยังเน้นไปยังตลาดในประเทศทั้ง 4 ภูมิภาค โดยอาศัยเครือข่ายสหกรณ์ที่มีมากกว่า 30 แห่ง ซึ่งเชื่อว่าจะสามารถกระจายสินค้าได้อย่างทั่วถึง อย่างไรก็ตามสหกรณ์ได้เรียกร้องให้กระทรวงพาณิชย์มาให้การช่วยเหลือทั้งในเรื่องเงินทุน หาตลาดส่งออก

5. หน่วยงานเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมข้าวอินทรีย์

การ ส่งเสริมผลิตข้าวอินทรีย์เป็นนโยบายที่ได้รับความสนใจจากหน่วยงานราชการต่าง มากขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อผนวกกับนโยบายส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง กระทรวงเกษตรฯ ในฐานะหน่วยงานหลักที่มีบทบาทในการส่งเสริมการผลิตข้าว อินทรีย์มีนโยบายและยุทธวิธีในการเพิ่มผลผลิตเกษตรอินทรีย์ในหลายด้าน เช่น การจัดตั้งอนุกรมการศึกษและพัฒนาเกษตรอินทรีย์ขึ้นประกอบด้วยองค์กรภาครัฐ และเอกชน โดยมีสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ หรือ

สภาพัฒน์ เป็นเจ้าภาพหลัก การร่วมกันกำหนดแผนยุทธศาสตร์เกษตรอินทรีย์ปี 2551 – 2552 ซึ่งผ่านความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีแล้ว การส่งเสริมให้มีการพัฒนาเกษตรรายย่อยโดยผ่านปราชญ์ชาวบ้าน เป็นต้น [มติชนออนไลน์ 19 ม.ค.2551] สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม มีโครงการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงในเขตปฏิรูปที่ดิน โดยเน้นการผลิตข้าวอินทรีย์ในนิคมเศรษฐกิจพอเพียง กรมการข้าว ส่งเสริมการผลิตและผลิตภัณฑ์ข้าวอินทรีย์เพื่อการส่งออก ซึ่งผลิตภัณฑ์จะต้องได้รับการตรวจสอบรับรอง [กรมวิชาการเกษตร: ข่าวนโยบายที่ 159/2550]

หน่วยงานราชการในระดับท้องถิ่นเองก็ส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์เพิ่มขึ้น อย่างกว้างขวาง ตัวอย่างเช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี ดำเนินโครงการส่งเสริมการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ จังหวัดอุบลราชธานี และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ อันเป็นการดำเนินงานตามนโยบายส่งเสริมเกษตรกรและสร้างเสริมรายได้ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด อีกทั้งเป็นการทำตามแผนพัฒนาจังหวัดซึ่งเป็นนโยบายของจังหวัดอุบลราชธานีใน การส่งเสริมให้เกษตรกรหันมาทำนาแบบปลอดภัยเพื่อเพิ่มรายได้ลดรายจ่าย โดยปี พ.ศ.2551 นั้นเป็นปีที่สามของการดำเนินโครงการ [www.guidubon.com]

สถาบัน การศึกษาหลายแห่งมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ ตัวอย่างเช่น สถาบันวิจัยสถาบันบริการตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานผลิตภัณฑ์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ (ไอคิวเอส) โทรศัพท์ 0-5387-3801 [ผู้อำนวยการ คือ รองศาสตราจารย์ ดนุวัต เพ็งอ้น] ได้ทดลอง “ปลูกข้าวอินทรีย์” และ “เก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้เอง” มี การแจกพันธุ์ให้เกษตรกรทดลองปลูกข้าวหอมแดงอินทรีย์ที่บ้านโป่งงาม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย อบต.บ้านตาล อำเภอป่าเหมี้ยงจนครังค์ จังหวัดชัยภูมิ และบ้านแม่ปืม อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ซึ่งพบว่าได้ปริมาณผลผลิตเป็นที่น่าพอใจ <http://www.thairicemillers.com> [สมาคมโรงสีข้าวไทย 5 ก.ย.2550]

ตัวอย่างยุทธศาสตร์ระดับภาคหรือจังหวัดเครือข่าย [ปิยศักดิ์ อุทัยพันธ์ 2548] กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง ประกอบไปด้วย อุทัยธานี , นครสวรรค์ , พิจิตร และกำแพงเพชร กำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกันที่จะเป็น "ศูนย์ธุรกิจข้าวชั้นนำของประเทศ" หรือ rice hub of Thailand เพื่อให้สอดคล้องกับทรัพยากรและฐานการผลิตที่มีอยู่ โดย 4 จังหวัด มีพื้นที่ปลูกข้าวได้ผลผลิตมากถึง 2 ใน 3 ของปริมาณข้าวทั้งประเทศ

ยุทธศาสตร์ 5 ข้อคือ

1. การผลิต มีเป้าประสงค์ที่จะพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพการผลิต ข้าว โดยกำหนดให้จังหวัดกำแพงเพชรเป็นผู้รับผิดชอบหลัก
2. การ เพิ่มมูลค่าข้าวให้สูงขึ้น ใช้กลยุทธ์สนับสนุนการแปรรูปและการพัฒนาเทคโนโลยีการแปรรูปผลิตภัณฑ์และ บรรจุภัณฑ์ มีจังหวัดพิจิตรเป็นผู้รับผิดชอบหลัก
3. การตลาด ให้จังหวัดนครสวรรค์ซึ่งมีลักษณะเด่นทางลอจิสติกเป็นผู้รับผิดชอบหลัก ผลักดันเป็นศูนย์กลางค้าข้าวและส่งออกรายใหญ่ของประเทศ
4. การวิจัยและการพัฒนาพันธุ์ข้าวเพื่อยกระดับมาตรฐานข้าว ให้จังหวัดพิจิตรเป็นผู้รับผิดชอบหลัก

5. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เพื่อสร้างเครือข่ายธุรกิจท่องเที่ยวและส่งเสริมสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (โอท็อป) รับผิดชอบโดยจังหวัดอุทัยธานีเป็นหลัก

4. มาตรการของรัฐในการช่วยเหลือด้านการผลิตและด้านการตลาดข้าว

มาตรการในการดำเนินการของรัฐบาลเกี่ยวกับนโยบายข้าวแบ่งออกเป็น 2 ด้านคือ มาตรการช่วยเหลือเกษตรกรด้านการผลิต และมาตรการช่วยเหลือเกษตรกรด้านการตลาด โดย กนข. ในอดีต และ กชช. ในปัจจุบันมีบทบาทหลักในการกำหนดมาตรการช่วยเหลือเกษตรกรทั้งสองด้านร่วมกับ คชก.

1. มาตรการช่วยเหลือเกษตรกรด้านการผลิต

รัฐบาลมีนโยบายการพัฒนาปรับปรุงด้านการผลิตข้าว [ฐานเศรษฐกิจ 17-19 ม.ค. 2551] ซึ่งกระทรวงเกษตรและสหกรณ์จะกำหนดแนวทางเพื่อพัฒนาการบริหารจัดการภาครัฐแบบ บูรณาการในการพัฒนาการผลิตข้าวและพัฒนาชาวนาไทย กรมการข้าวเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินมาตรการด้านการผลิต

พันธกิจ: การจัดระบบการผลิต สนับสนุนชาวนาให้เข้มแข็ง พึ่งตนเองได้ในระยะยาว เช่น แผนความร่วมมือกรมการข้าวกับกรมส่งเสริมการเกษตร [เดลินิวส์ 1 ก.พ. 2551] การผลิตและการกระจายเมล็ดพันธุ์ดี และการส่งเสริมข้าวอินทรีย์ เป็นต้น

1.1 แผนความร่วมมือกรมการข้าวกับกรมส่งเสริมการเกษตร [เดลินิวส์ 1 ก.พ. 2551]
เดือนกุมภาพันธ์ 2551 กรมการข้าวร่วมกับกรมส่งเสริมการเกษตรจัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือในการปฏิบัติงาน (MOU) เพื่อ ดำเนินงานร่วมกันทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ได้แก่ สำนักส่งเสริมการผลิตข้าว ศูนย์วิจัยข้าว และศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว ของกรมการข้าว กับส่วนส่งเสริมการผลิตข้าว สำนักส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตร สำนักงานเกษตรจังหวัด และสำนักงานเกษตรอำเภอ ของกรมส่งเสริมการเกษตร ทั้งสองกรมจะวางแผนระดับชาติร่วมกันในการส่งเสริมและพัฒนาข้าวและชาวนา ทั้งในด้านการวิจัย การกำหนดเทคโนโลยีที่เหมาะสม การส่งเสริมการผลิตและการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตข้าวในระดับพื้นที่ทั่วประเทศ

แผนดังกล่าวมีโครงการ “ศูนย์ข้าวชุมชน” เพื่อสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ขยายวัสดุอุปกรณ์ปัจจัยการผลิต รวมถึงงบประมาณตามโครงการ เพื่อให้การบริหารจัดการศูนย์ข้าวชุมชนที่มีอยู่เดิม และที่จะจัดตั้งใหม่เป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีการตรวจรับรองแหล่งผลิตข้าวตามระบบจัดการคุณภาพ (GAP ข้าว) โดยมีการตรวจรับรองแปลงเกษตรออกหนังสือรับรอง จัดการอบรม จัดทำฐานข้อมูลเกษตรกร ตามระบบ GAP ให้ คำปรึกษา รวมไปถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2551 และภัยธรรมชาติ โดยประเมินสถานการณ์ระดับภูมิภาคและระดับประเทศ พร้อมทั้งให้คำแนะนำผ่านสื่อต่างๆ

กรมการข้าวมีหน้าที่นำข้อมูลด้านข้าวและชาวนาจากระบบจัดเก็บของกรมส่งเสริมการเกษตร มาวิเคราะห์เพื่อวางแผนการผลิตและดำเนินการในกิจกรรมโครงการ รวมทั้งสำรวจและรวบรวมข้อมูล เทคโนโลยีการผลิตข้าวต่อไป

1.2 การผลิตและการกระจายเมล็ดพันธุ์ดี ภาค รัฐและเอกชนเห็นพ้องกันว่าควรปรับปรุงการผลิตและการวิจัยพัฒนามากขึ้น เพราะข้าวเป็นสินค้าที่อ่อนไหวทางการเมือง และประเทศคู่แข่งกำลังเร่งทำการวิจัยและพัฒนา โดยเฉพาะประเทศจีนและเวียดนาม เป็นต้น

[<http://www.nrct.net/print.php?sid=1186> 14 มิ.ย. 2547]

เนื่องจากข้าวจะกลายเป็นพันธุ์ และชาวนาต้องเปลี่ยนเมล็ดพันธุ์ทุก 3 ปี ทำให้กรมการข้าวบรรจุแผนการผลิตและการกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีให้กับ ชาวนา โดยชาวนาซื้อเมล็ดพันธุ์ได้จากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว ศูนย์วิจัยข้าว และศูนย์ข้าวชุมชน กรมการข้าวมอบหมายให้ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว 23 ศูนย์ และศูนย์วิจัยข้าวอีก 27 แห่งทั่วประเทศ เร่งพัฒนาเมล็ดพันธุ์ข้าวดี มีคุณภาพ กระจายไปให้ชาวนา นำไปปลูกในพื้นที่ให้ได้ 70,000 ตัน แต่ชาวนาต้องการเมล็ดพันธุ์สูงถึง 900,000 ตัน จึงจำเป็นต้องบูรณาการให้ศูนย์ข้าวชุมชนอีก 7,000 แห่ง ที่มีอยู่ในทุกตำบลทั่วประเทศนำเอาเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีไปกระจายให้กับ ชาวนาเร่งขายให้กับชาวนาด้วยตัวเอง เพื่อลดภาระของศูนย์เมล็ดพันธุ์และศูนย์วิจัยข้าว ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ในปี 2551 [ฐานเศรษฐกิจ 17-19 ม.ค. 2551]

1.3 การส่งเสริมข้าวอินทรีย์ ใน ภาพรวมพื้นที่การผลิตสินค้าอินทรีย์ของไทยยังมีสัดส่วนน้อยมาก ในปี 2548 มูลค่าส่งออกสินค้าเกษตรอินทรีย์ของไทยมีประมาณ 970 ล้านบาท โดยในปี 2549 มีพื้นที่เพาะปลูก 140,963 ไร่ หรือร้อยละ 0.103 ของ พื้นที่การเกษตรเท่านั้น และเมื่อเทียบกับประเทศจีนและอินเดียพบว่า ประเทศไทยยังเติบโตช้ากว่ามาก พื้นที่เกษตรอินทรีย์ของไทยจัดอยู่ในอันดับที่ 71 ของโลกจากจำนวน 85 ประเทศที่มีการจัดอันดับ [มติชนออนไลน์ 19 ม.ค.2551]

ใน บรรดาสินค้าเกษตรอินทรีย์ที่ส่งออก ข้าวเป็นสินค้าหลัก ศูนย์วิจัยกสิกรรมไทยระบุว่า ประเทศไทยเป็นประเทศที่ส่งออกข้าวอินทรีย์อันดับหนึ่งของโลก ขณะที่ผัก และผลไม้ของไทยนั้น เพิ่งจะเริ่มพัฒนาตลาดส่งออกได้ไม่นาน แม้ว่าไทยจะเป็นผู้ส่งออกข้าวอินทรีย์เป็นอันดับหนึ่งของโลก แต่ประเทศที่มีพื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์มากที่สุดกลับเป็นประเทศจีน ขณะที่ประเทศไทยมีพื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์มากเป็นอันดับ 5 ของโลก กล่าวคือ พื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์ทั่วโลกเท่ากับ 839,463 ไร่ แยกเป็นพื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์ในจีน 44.7% อินเดียเซีย 19.4% ฟิลิปปินส์ 10.5% เกาหลีใต้ 8.0% และไทย 6.2% [www.bangkokbiznews.com]

ข้าวอินทรีย์ที่ไทยผลิตได้ 96% ส่งไปจำหน่ายยังตลาดต่างประเทศ คาดว่าปริมาณการส่งออกข้าวอินทรีย์ในปี 2550 เท่ากับ 14,400 ตัน มูลค่า 1,500 ล้านบาท หรือทั้งปริมาณและมูลค่าเพิ่มขึ้น 20% เมื่อเทียบกับในปีที่ผ่านมา ตลาดหลักคือประเทศต่าง ๆ ในยุโรป ซึ่งความต้องการข้าวอินทรีย์ของตลาดยุโรปเพิ่มขึ้น 15-20% ต่อปี นอกจากนี้ตลาดมีแนวโน้มที่ผู้ส่งออกข้าวอินทรีย์ของไทยจะสามารถเจาะขยายตลาดได้มากขึ้น คือ สหรัฐฯ ญี่ปุ่น และออสเตรเลีย [ศูนย์วิจัยกสิกรรมไทย จำกัด อ้างใน www.bangkokbiznews.com]

ตลาดข้าวอินทรีย์ในประเทศไทยมีสัดส่วนเพียง 4.0% ของ ปริมาณข้าวอินทรีย์ที่ผลิตได้ทั้งหมด โดยมีช่องทางการตลาด 2 ช่องทาง ได้แก่ ข้าวอินทรีย์ที่จำหน่ายในช่องทางโมเดิร์นเทรดและช่องทางขายตรง ซึ่งราคาจะค่อนข้างสูง แต่ก็ยังเป็นข้าวมาตรฐานเดียวกับส่งออก ส่วนอีกตลาดหนึ่งจะเป็นตลาดข้าวอินทรีย์ที่จำหน่ายโดยชุมชนเกษตรกร ซึ่งวางจำหน่ายในชุมชนที่เป็นแหล่งผลิตและร้านจำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์ โดยเฉพาะ ราคาจะต่ำกว่าข้าวอินทรีย์ประเภทแรก แต่ก็ยังสูงกว่าราคาข้าวสารปกติ [www.bangkokbiznews.com]

ศูนย์วิจัยกสิกรรมระบุว่าในปัจจุบันพื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์ในประเทศไทยที่ได้รับการรับรองมาตรฐานในระดับสากลแล้วมีจำนวน 52,181.25 ไร่ ในแต่ละปีไทยมีปริมาณการผลิตข้าวอินทรีย์ประมาณ 15,000 ตัน ถ้าเทียบกับเมื่อเริ่มมีการปลูกข้าวอินทรีย์ในประเทศไทยในปี 2535 ซึ่งมีผลผลิตเพียง 2,000 ตัน เท่ากับว่าผลผลิตข้าวอินทรีย์ในประเทศไทยมีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยสูงถึงร้อยละ 50 ต่อปี อย่างไรก็ตามเนื้อที่ปลูกข้าวอินทรีย์คิดเป็นเพียงร้อยละ 0.09 ของเนื้อที่ปลูกข้าวทั้งหมดของไทย และผลผลิตข้าวอินทรีย์เท่ากับ 0.06 ของ ผลผลิตข้าวทั้งหมดเท่านั้น โดยพื้นที่ที่มีการส่งเสริมการขยายพื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์นั้นอยู่ในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นหลัก [http://positioningmag.com]

1. ภาคเหนือ : การ ปลูกข้าวอินทรีย์ทางภาคเหนือกระจายอยู่ในจังหวัดเชียงราย พะเยา เชียงใหม่ เพชรบูรณ์และอุทัยธานี ปัจจุบันทางโครงการพัฒนาข้าวหอมมะลิอินทรีย์สู่ตลาดโลก ประสานงานหน่วยงาน ท้องถิ่นและกำลังจัดหาพื้นที่สำหรับการจัดทำแปลงสาธิตการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ขนาด 300 ไร่ต่อจังหวัด โดยมีเป้าหมายคือ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน กิ่งอำเภอภูเวียง จังหวัดน่าน อำเภอหนองม่วงไข่ จังหวัดแพร่ และอำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งโครงการนี้จะมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการที่จะขยายปริมาณการผลิตข้าวหอม มะลิอินทรีย์ทั้งเพื่อป้อนตลาดในประเทศและตลาดส่งออก [ศูนย์วิจัยกสิกรรม]

จังหวัดเชียงรายและพะเยา เป็นพื้นที่ปลูกข้าวหอมมะลิ [fragrant jasmine rice] ส่งขายให้กับบริษัทนครหลวงค้าข้าว โดยในปี 2547 มีเกษตรกรร่วมโครงการประมาณ 200 ครอบครัว ปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์ในพื้นที่นาประมาณ 6,000 ไร่ ในอำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย ในอำเภอเชียงคำ และอำเภอจุน จังหวัดพะเยา สามารถปลูกข้าวได้ผลผลิตข้าวเปลือกปีละ 3,000 ตัน ในปี 2547 จำหน่ายกิโลกรัมละ 7 บาท เพิ่มขึ้นจากปกติกิโลกรัมละ 1 บาท ต้นทุนการผลิต อยู่ที่ประมาณ 3,500 บาท ถึง 4,000 บาท ต่อการปลูกแต่ละฤดูกาล ซึ่งต่ำกว่าต้นทุนการปลูกข้าวเคมีประมาณ 20% เมล็ด พันธุ์ข้าวหอมมะลิอินทรีย์ที่ปลูกให้ผลผลิตต่อไร่ดีกว่า บริษัท นครหลวงค้าข้าว จ่ายค่าพรีเมียมให้แก่ชาวนาสูงกว่าข้าวหอมมะลิธรรมดา 10-15% ประมาณ 80% ของข้าวหอมมะลิที่สีแล้ว 1,500 ตัน ส่งขายยังตลาดยุโรปโดยใช้ตราสินค้า บริษัท ทือปออร์แกนิกโปรดักส์แอนด์ซีฟฟลายส์ จำกัด ซึ่งได้ร่วมลงทุนกับบริษัทนครหลวงค้าข้าวและบริษัท Riseria Monferrato S.P.A. ของ อิตาลี นอกจากนี้ บริษัทนครหลวงค้าข้าวยังร่วมทุนกับบริษัทอเมริกัน เพื่อเปิดตลาดสินค้าข้าว โดยใช้ตราสินค้า เกรท ฮาเวสต์ ข้าวหอมมะลิอินทรีย์ ได้รับการรับรองโดยมาตรฐาน Bioagricert ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากสหพันธ์นานาชาติแห่งโครงการเกษตรอินทรีย์ (IFOAM) [The Nation 15 พ.ย.2547]

2. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ: เนื่อง ภาคอีสานเป็นพื้นที่หลักในการปลูกข้าวหอมมะลิ ดังนั้นจึงมีการส่งเสริมเพื่อการขยายการผลิตข้าวอินทรีย์ทั้งของภาครัฐและ เอกชน โดยภาครัฐดำเนินยุทธศาสตร์ข้าวอินทรีย์ ปี 2547-2551 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการขยายพื้นที่ผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ในเขตทุ่งกุลาร้องไห้บริเวณลุ่มน้ำลำพลับเพลลา จังหวัดสุรินทร์ ร้อยเอ็ด มหาสารคาม 20 ตำบล ประมาณ 500,000 ไร่ และส่งเสริมพื้นที่ปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์ในพื้นที่เดิม ให้สามารถเพิ่มผลผลิตข้าวหอมมะลิจาก 4,478 ตันข้าวสารในปี 2545/46 เป็น 119,707 ตันข้าวสารในปี 2550/51 ส่วน กลุ่มเอ็นจีโอ ให้การสนับสนุนการรวมกลุ่มของเกษตรกรในพื้นที่เพื่อผลิตข้าวอินทรีย์ เช่น กลุ่มกรีนเน็ต สนับสนุนการปลูกข้าวอินทรีย์ในจังหวัดสุรินทร์และยโสธร [ศูนย์วิจัยกสิกรรม]

2. มาตรการช่วยเหลือเกษตรกรด้านการตลาด

คชช. กำหนดมาตรการรองรับสถานการณ์ด้านการตลาดสินค้าเกษตรที่อาจเกิดขึ้นในช่วงเก็บเกี่ยวผลผลิตในแต่ละปีการผลิต แยกสินค้าเกษตรออกเป็น 3 กลุ่ม คือ สินค้าที่ผลิตเพื่อการส่งออก สินค้ากลุ่มที่ผลิตเพื่อบริโภคภายในประเทศ และสินค้ากลุ่มที่ผลิตไม่เพียงพอและต้องนำเข้า โดยมีมาตรการดำเนินการ เช่น ในปีการผลิต 2549/50 **สินค้ากลุ่มที่ผลิตเพื่อการส่งออก** ดำเนินการแทรกแซงตลาด การรับจำนำผลผลิต และการจัดระบบการค้า ได้แก่ สินค้าข้าวเปลือกนาปี มันสำปะหลัง และเมล็ดกาแฟ

สินค้ากลุ่มที่ผลิตเพื่อบริโภคภายในประเทศ ดำเนินการเชื่อมโยงตลาดและส่งเสริมการจำหน่าย ได้แก่ สินค้าผลไม้ ดำเนินการบริหารจัดการ กำกับดูแลการซื้อขายผลผลิต และการประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ผลผลิตออกสู่ตลาดสอดคล้องกับ ความต้องการ ได้แก่ สินค้าปาล์ม น้ำมัน สุกูร และไก่เนื้อ ดำเนินการควบคุมการนำเข้าเมล็ดพันธุ์และการลดพื้นที่เพาะปลูกเพื่อให้ผลผลิตสอดคล้องกับความต้องการของตลาด ได้แก่ หอมแดง กระเทียม และหอมหัวใหญ่

สินค้ากลุ่มที่ผลิตไม่เพียงพอและต้องนำเข้า ดำเนินการรับจำนำ และจัดระบบการค้า ได้แก่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และ ถั่วเหลือง

สำหรับสินค้าข้าวภายใต้เงื่อนไขทั่วไป รัฐบาลมีมาตรการด้านการผลิตเป็นประจำทุกปี 4 อย่าง คือ (1) มาตรการประกันราคาข้าว (2) มาตรการพยุงราคาข้าว (3) มาตรการรับจำนำข้าวเปลือก และ (4) มาตรการการจำหน่าย/ส่งออก

ประการแรก มาตรการประกันราคาข้าว การกำหนดราคารับจำนำข้าวเปลือกนั้น **กชช.** อ้างว่า ดำเนินการให้สอดคล้องกับภาวะราคาตลาด ณ ขณะนั้น และไม่บิดเบือนกลไกตลาด ตลอดจนเป็นราคาที่สามารถกระตุ้นกลไกตลาด เพื่อส่งผลดีต่อเกษตรกรโดยรวม และส่งผลดีต่อกลไกราคาในตลาดและการส่งออก รวมทั้งประสิทธิภาพการผลิตของเกษตรกรในระยะยาว

โดยเปรียบเทียบราคารับจำนำ ณ ความชื้นไม่เกิน 15% ข้าวเปลือกระหว่างปีการผลิต 2549/50 และ ปีการผลิต 2550/51 ปรากฏว่า **กชช.** ได้เพิ่มราคาข้าวในแต่ละรายการอีกตันละ 200 บาท เช่น ข้าวเปลือกเจ้า 100% (ชนิดสีเป็นข้าวสาร 100%) 6,500 6,700 ข้าวเปลือกทุมธานี ชนิดสีได้ต้นข้าว 42 กรัม 7,000 7,200 บาท เป็นต้น และเพิ่มราคาอีกตันละ 300 บาท เช่น ข้าวเปลือกหอมมะลิ ชนิดสีได้

ตันข้าว 42 กรัม จากราคา 9,000 บาทเป็น 9,300 บาท และข้าวเปลือกหอมจังหวัด ชนิดสีได้ตันข้าว 40 กรัม จากราคา 7,500 บาทเป็น 7,800 บาท เป็นต้น

ประการที่สอง มาตรการพยุงราคาข้าว ในช่วงที่ราคาผลผลิตข้าวตกต่ำ รัฐบาลโดย **คชก.** จะออกมาตรการพยุงราคาข้าวสารโดยดำเนินโครงการแทรกแซงตลาดผลผลิตข้าว

ประการที่สาม มาตรการรับจำนำข้าวเปลือก กรณีโครงการรับจำนำข้าวเปลือก **กนข.** ในช่วงก่อนที่จะถูกยุบแล้วเปลี่ยนไปเป็น **กชช.** นั้นได้ออกมาตรการรับจำนำข้าวเปลือก โดยมอบหมายให้ **อคส.** และ **อ.ต.ก.** จัดทำโครงการรับจำนำและเก็บรักษาผลผลิตข้าว โดยมีรูปแบบการรับจำนำ 3 ประเภทคือ (1) รับจำนำข้าวเปลือก (2) รับจำนำใบประทวน^{4[4]} และ (3) รับจำนำย้งฉาง

รัฐบาล มองว่ายังจำเป็นต้องการแทรกแซงตลาด แต่ปรับลดปริมาณลงให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ข้าวไทย เพื่อให้เกษตรกรมีรายได้ที่เหมาะสม ไม่บิดเบือนกลไกตลาด และสามารถกระตุ้นกลไกตลาดให้ส่งผลดีต่อเกษตรกร โดยเพิ่มทางเลือกให้เกษตรกรมีอำนาจต่อรองและสร้างแรงจูงใจในการผลิตข้าว [กรุงเทพฯธุรกิจ 2550]

คชก. มอบให้ **ธ.ก.ส.** และ **อคส.** รับจำนำข้าวเปลือก เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร โดยให้ **อคส.** รับฝากเก็บข้าวเปลือกไว้ในคลังสินค้า และออกใบประทวนสินค้าให้เกษตรกร หรือสถาบันเกษตรกร ผู้ฝากจะนำใบประทวนไปจำนำกับ **ธ.ก.ส.** ขณะที่กรมการข้าวมีหน้าที่ออกหนังสือรับรองเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโดยร่วมดำเนินงานกับกรมส่งเสริมการเกษตร ตามที่ได้รับมอบหมายจาก **กชช.** โดย ใบรับรองเป็นหลักฐานประกอบการรับจำนำผลผลิตข้าว ด้านหนึ่งคือ การป้องกันมิให้มีการสวมสิทธิเกษตรกร และปัญหาข้อขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้น อีกด้านหนึ่ง เจ้าหน้าที่จะทราบจำนวนเกษตรกรและปริมาณข้าวเปลือกที่จะจำนำกับรัฐบาล **กรมการค้าภายใน** ทำหน้าที่ประสานงาน ตรวจสอบ และกำกับดูแลส่วนกลางและของจังหวัดตามโครงการเพิ่มประสิทธิภาพมาตรการรับ จำนำข้าวเปลือกและเก็บรักษาข้าวสารด้วย

ส่วนการรับจำนำย้งฉาง รัฐบาลพยายามสร้างแรงจูงใจให้ภาคเอกชนเข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าว โดยเอกชนจะเก็บรักษาข้าวในโครงการไว้ในย้งฉาง เช่น ในปี พ.ศ. 2546-7 **กนข.** ภาคเอกชนที่ลงทุนสร้างไซโลระบบควบคุมบรรยากาศด้วยตนเองที่ได้รับมาตรฐานสากล สามารถควบคุมอุณหภูมิที่ 15-20 องศาเซลเซียส มีห้องปฏิบัติการและระบบตรวจสอบปริมาณและควบคุมคุณภาพและความชื้นข้าวที่ได้มาตรฐาน (ความชื้นข้าวไม่เกิน 14.5%) กน ข. ให้สิทธิรับฝากเก็บข้าวจากโครงการรับจำนำข้าวของรัฐบาลเป็นอันดับแรก เพื่อเพิ่มทางเลือกในการจัดเก็บข้าวสารและข้าวเปลือก เป็นต้น

ประการที่สี่ มาตรการการจำหน่าย/ส่งออก เช่น การผลิตและการตลาดข้าวอินทรีย์เพื่อส่งออก กระทั่งเกษตรกร มีนโยบายเร่ง ผลักดันการผลิต และการตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์มากยิ่งขึ้น ซึ่งจะต้องทำให้สินค้ามีการรับรองตามมาตรฐานสากล ถึงแม้รัฐจะอ้างว่านโยบายส่งเสริมเกษตรอินทรีย์นั้น

---

^{4[4]} ใบ ประทวน คือ ตราสารทางการเงิน (คล้ายตั๋วจำนำ) ที่เกษตรกรนำสินค้ามาฝากไว้ที่โรงสี โดย อคส. จะออกใบประทวนให้เกษตรกร เกษตรกรเพื่อนำใบประทวนไปจำนำกับ ธ.ก.ส. โดยมีรายละเอียดที่ อคส. กับ ธ.ก.ส. ตกลงกันไว้ให้ครบถ้วน ก็จะขึ้นเงินได้

เป็นไปตามแนวทางเศรษฐกิจ พอเพียง แต่ถ้อยแถลงของนายรุ่งเรือง อิศรางกูร ณ อยุธยา รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรสะท้อนว่าเป้าหมายทางการตลาดเป็นเหตุผลสำคัญในการเพิ่มผลผลิตสินค้าอินทรีย์ นายรุ่งเรืองกล่าวว่าราคาสินค้าเกษตรอินทรีย์ส่วนใหญ่มีราคาสูงกว่าสินค้าเกษตรทั่วไปถึง 20 – 30 % ขณะที่ความต้องการบริโภคสินค้าอินทรีย์ในตลาดโลกมีเพิ่มมากขึ้นถึง 20% ต่อ ปี ในกลุ่มประเทศที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี เช่น สหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น มีมูลค่าการจำหน่ายสินค้าอินทรีย์ของโลกในปี 2549 สูงถึง 1.3 ล้านล้านบาท [มติชนออนไลน์ 19 ม.ค.2551]

5. ผลของการดำเนินงานตามนโยบายของรัฐบาล

1. การดำเนินงานช่วยเหลือเกษตรกรด้านการผลิต

ปัญหา สำคัญประการหนึ่งของการผลิตข้าวคือเกษตรกรขาดปัจจัยการผลิต เช่น เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย เงินทุน ดังนั้น กระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงเน้นการจัดหาปัจจัยการผลิตให้แก่เกษตรกร เช่น โครงการสนับสนุนสินเชื่อเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรในการจัดหาปุ๋ย และ โครงการปุ๋ยราคาพิเศษเพื่อเกษตรกร

โครงการสนับสนุนสินเชื่อเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรในการจัดหาปุ๋ย เกี่ยวข้องกับงบประมาณของ 2 กองทุนคือ กองทุนรวมเพื่อช่วยเหลือเกษตรกร และกองทุนสงเคราะห์เกษตรกร วัตถุประสงค์เพื่อจัดหาปุ๋ยให้กับสมาชิก เช่น โครงการสนับสนุนสินเชื่อเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรในการจัดหาปุ๋ยปีเพาะปลูก 2546/47 หรือ โครงการสนับสนุนสินเชื่อเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรในการจัดหาปุ๋ย ปีเพาะปลูก 2549/50 เป็นต้น ในการดำเนินงาน กรมส่งเสริมสหกรณ์ซึ่งในแต่ละจังหวัดจะมีหน่วยงานปฏิบัติคือสหกรณ์จังหวัด

ส่วนโครงการปุ๋ยราคาพิเศษเพื่อเกษตรกร ธ.ก.ส. และ บริษัท ปุ๋ยแห่งชาติ จำกัด (มหาชน) หรือ **NFC** จัดทำโครงการนี้เป็นครั้งแรกในฤดูการเกษตรหลักของปี 2543 เป็นไปตามนโยบายรัฐบาลที่ต้องการลดต้นทุนการผลิตให้แก่เกษตรกร มีเกษตรกรให้ความสนใจและซื้อปุ๋ยตามโครงการฯ เป็นจำนวนถึง 1.9 แสนตัน และโครงการดำเนินการต่อไปอีกถัดมา [<http://www.ryt9.com/news/2001-06-13/iqacb50722d6d40ac460f8e304f77e3ae5/>]

อย่างไรก็ดี ปรากฏว่าผู้เกี่ยวข้องกับโครงการช่วยเหลือเกษตรกรด้านการผลิตอาศัยช่องโหว่ ที่ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนและการตรวจสอบของภาครัฐแสวงหาผลประโยชน์ ทำให้สูญเสียงบประมาณแผ่นดินจำนวนมหาศาล รวมทั้งสร้างความเสียหายแก่เกษตรกรอย่างมาก เช่น กรณีปุ๋ยอินทรีย์ปลอม [ไทยโพสต์ 23 ต.ค. 2545]

ในปี พ.ศ. 2545 รัฐบาลได้จัดงบประมาณ 400 ล้านบาทช่วยเหลือผู้ประสบภัยธรรมชาติ กรมส่งเสริมการเกษตรจัดปุ๋ยอินทรีย์ (ปุ๋ยหมัก) จำนวน 1.4 แสนตันแจกเกษตรกรประสบภัยน้ำท่วมในภาคอีสาน แต่มีปัญหา “ปุ๋ยปลอม” เป็นดินเหนียวผสมขี้เถ้า กากอ้อย และแกลบ เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นหลายพื้นที่ ทำให้ สมัชชาเกษตรกรรายย่อยภาคอีสานเคลื่อนไหวเรียกร้องให้มีการตรวจสอบเพราะเป็นการฉวยงบประมาณของชาติ สูญเสียผลประโยชน์ของแผ่นดิน การตรวจสอบในพื้นที่ เช่น บ้านโคกสูง

พบว่าผู้ประกอบการทำปุ๋ยซึ่งมีที่ดินประมาณ 50-60 ไร่ มีชาวบ้านทำงาน 100-200 คนไป รับซื้อขี้เถ้ากากอ้อย จากโรงงานน้ำตาลน้ำพอง แล้วนำมาผสมกับดินเหนียวที่เตรียมไว้ ผสมแล้วซึ่งบรรจุส่งไปแจกให้เกษตรกรใน จ.กาฬสินธุ์ อุตรดิตถ์ หนองคาย โดยเกษตรกรอำเภอรับทราบ

2. การดำเนินงานช่วยเหลือเกษตรกรด้านการตลาด

ปลาย รัฐบาลพรรคประชาธิปัตย์ ในสมัยนายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี ต่อเนื่องมาถึง รัฐบาลพรรคไทยรักไทย นายทักษิณ ชินวัตร ได้มีมาตรการเพื่อเกษตรกรผู้ปลูกข้าวเป็นพิเศษ จนกลายเป็นเงื่อนไขใหญ่ในขณะนั้น

ในอดีตรัฐไม่เคยมีการรับจำนำนาปรัง เพราะข้าวนาปรังมีความชื้นสูง เก็บรักษายาก แต่ฤดูกาลผลิตข้าวปี 2542/43 เป็นปีแรกที่รัฐบาล (พรรค ประชาธิปัตย์) กนข. เปิดรับจำนำข้าวนาปรังเป็นครั้งแรก ตามการเรียกร้องของชาวนาเนื่องจากภาวะ ราคาตกต่ำมาก แต่เดิมการรับจำนำข้าวจะดำเนินงานโดย ธ.ก.ส. เท่านั้น แต่การรับจำนำข้าวนาปรัง ทำให้ อ.ค.ส. และ อ.ต.ก. ซึ่งเคยกำหนดไว้เป็นทางเลือก สำรองในกรณีราคาข้าวตกต่ำ ได้เข้ามามีบทบาทเต็มตัว

หลังจากที่พรรคไทยรักไทยเข้ามาบริหารประเทศปี พ.ศ. 2544 ต่อจากพรรคประชาธิปัตย์ ปีแรก รัฐบาลเพิ่มปริมาณการรับจำนำข้าวจากปีละ 2.5 ล้านตัน เป็น 8.7 ล้านตัน โดยรับจำนำทั้งนาปีและนาปรัง (แต่รับจำนำได้จริง 4 ล้านตัน) และฤดูกาลผลิตปี 2545/46 ได้เพิ่มเป้าหมายการรับจำนำเป็น 9 ล้านตัน (แต่รับจำนำได้จริง 3 ล้านตัน) พร้อมกับเปลี่ยนจากการเก็บเป็นข้าวเปลือกเป็นข้าวสาร (ในสมัยนายอดิศักดิ์ โพธารามิก เป็น รมว. กระทรวงพาณิชย์) [ฐานเศรษฐกิจ 23-25 ส.ค. 2550]

ต่อมา กนข. ได้มีมติกำหนด มาตรการรับจำนำข้าวเปลือกนาปี ปีการผลิต 2549/50 จำนวน 9 ล้านตันข้าวเปลือก และนาปรัง ปีการผลิต 2549 จำนวน 2.0 ล้านตันข้าวเปลือก ในปีถัดมา กขช. กำหนดมาตรการรับจำนำข้าวเปลือกนาปี ปีการผลิต 2550/51 จำนวน 8 ล้านตันข้าวเปลือก และนาปรัง ปีการผลิต 2550 จำนวน 2.5 ล้านตันข้าวเปลือก ในภาพรวมปริมาณข้าวเปลือกที่รับจำนำข้าวของ รัฐบาลทั้งสองปีการผลิตไม่แตกต่างกันมากนัก

กรมการค้าภายใน รายงานผลการรับจำนำข้าวเปลือกนาปีชนิดต่างๆ ในรอบ 3 ปีดังปรากฏตามตารางข้างล่าง

ตารางที่ 4 ผลรับจำนำโครงการฯ นาปี ในช่วง 3 ปี

หน่วย: ตัน

ชนิดข้าว	ปีการผลิต		
	ปี 2547/48	ปี 2548/49	ปี 2549/50
หอมมะลิ	2,176,383	2,739,452	652,860
หอมจังหวัด	153,910	335,895	81,471
จำนำปี	2,918,029	2,104,446	1,047,094

ปทุมธานี	3,051	1,502	14,545
หอมสุพรรณบุรี	-	106	-
เหนียว	44,068	108,690	13,346
รวม	5,295,476	5,290,091	1,809,316

ที่มา: ฝ่ายเลขานุการ กขช., กรมการค้าภายใน (2550)

สมาคมโรงสีข้าวไทยได้ชี้ปัญหาลูกโซ่ที่เกิดจากมาตรการประกันราคารับจำนำข้าวของรัฐบาล ดังนี้ [สยามธุรกิจ ฉบับที่ 825 ประจำวันที่ 5 ก.ย. 2550]

1. การ ปรับเพิ่มราคารับจำนำข้าวเปลือกในฤดูกาลผลิตเดียวกันทั้งๆ ที่เป็นข้าวชนิดและคุณภาพเหมือนกัน ทำให้เกิดความขัดแย้งและความไม่เป็นธรรม เช่น ในปี 2547 รัฐบาลประกาศราคา รับจำนำในวันที่ 31 กรกฎาคม 2547 จำนำได้ราคา 5,250 บาท/เกวียน ในวันที่ 1 สิงหาคม 2547 จำนำ ได้ราคา 5,900 บาท/เกวียน

2. การรับจำนำข้าว ทำให้ราคาข้าวของชาวนาสูงกว่าราคาในท้องตลาด เช่น ราคาในตลาด 6,500 บาท/ตัน แต่รัฐบาลรับซื้อ 7,000 บาท/ตัน ทำให้โรงสีต้องซื้อข้าวเปลือกในราคาเดียวกับรัฐบาล แต่กลับขายข้าวสารให้พ่อค้าผู้ส่งออกในราคาที่ต่ำกว่า เพราะราคาในตลาดโลกต่ำ โรงสีส่วนใหญ่จึง จำเป็นต้องเข้าสู่โครงการรับจำนำของรัฐบาลเพื่อความอยู่รอด โดยการรับจ้างโรงสีข้าวและเก็บรักษาข้าว เพื่อรอการประมูล

3. ผลจากข้อ 2 ทำให้โรงสีขาดทุนเกิดขึ้น NPL ตามมา สถาบันการเงินปล่อยสินเชื่อให้กับ ผู้ประกอบการโรงสีอย่างง่ายดาย รายละเอียด 10 ล้านบาท 200 ล้านบาท 500 ล้านบาท แต่โรงสีที่เข้าร่วม โครงการรับจำนำกับรัฐบาลมีข้าวค้างสต็อกจำนวนมาก รัฐบาล ระบายข้าวไปสู่ต่างประเทศไม่ได้เพราะ ราคาข้าวสูง โรงสีจึงแบกภาระเก็บรักษาข้าว ขณะที่รัฐยืดเวลาจ่ายเงินค่าเช่าหนานับปี โรงสีบางแห่งต้อง เสียโอกาสรับซื้อข้าวในช่วงฤดูการผลิตใหม่ และขาดแคลนสภาพคล่องทางการเงิน เมื่อสถาบันการเงิน ไม่ปล่อยสินเชื่อใหม่เสริมสภาพคล่องทำโรงสีหลายแห่งอาจ ต้องปิดตัวลง

กลไกของรัฐด้านการตลาดดังกล่าวเปิดช่องให้เกิดการคอร์รัปชันได้หลายจุด เช่น การรับจำนำ ข้าวเปลือกปี 2547/2548 มีการวิพากษ์วิจารณ์ว่าเกิดการทุจริตโดยเฉพาะคุณภาพข้าวแต่ละชนิด โกดัง คลังสินค้า การแปรสภาพข้าว [คม-ชัด-ลึก 22 ธ.ค. 2547] อคส. มีกรณีพิพาทที่มีการฟ้องร้องต่อศาล 5 [5] เกี่ยวกับการทุจริตที่เป็นความร่วมมือระหว่างโรงสี ข้าราชการ และนักการเมือง พ่อค้า และผู้ส่งออก

5[5] บริษัท จัตุรสมันสำปะหลัง จำกัด เป็นโจทก์ยื่นฟ้อง องค์การคลังสินค้าเป็นจำเลยต่อศาลแพ่ง ๒ คดีคดีแรกเป็นคดี แพ่งหมายเลขดำที่ ๘๘๗/๒๕๔๕ ความว่า เมื่อวันที่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๔๔ โจทก์ ทำสัญญาซื้อมันสำปะหลังเส้นจาก จำเลยจำนวน ๒ ฉบับ เป็นมันสำปะหลังเส้นจำนวน ๔๙,๖๗๘.๓๘ ตัน ราคาตันละ ๒,๑๖๐ บาท โดยจำเลยตกลงจะส่ง มอบมันสำปะหลังเส้นคุณภาพดีตามมาตรฐานของมันสำปะหลังเส้น ทั่วไปให้แก่โจทก์ โจทก์ได้มอบเงินสด จำนวน ๕,๓๖๕,๒๗๕ บาท ให้จำเลยยึดถือไว้เป็นหลักประกัน ต่อมาเมื่อเดือนสิงหาคม ๒๕๔๔ จำเลยส่งมอบมันสำปะหลังเส้น ให้โจทก์ ๒,๐๐๐ ตัน แต่โจทก์ไม่สามารถจำหน่ายแก่ลูกค้าได้ เพราะมันสำปะหลังเส้นดังกล่าวไม่มีคุณภาพตามสัญญา

จุดแรก สวมสิทธิขายใบประทวน เมื่อเกษตรกรนำข้าวฝากไว้ที่โรงสี ที่เข้าร่วมโครงการรับ
จำนำข้าว เกษตรกรอาจไม่ได้เงินตามราคาที่ได้รับประกัน เนื่องจากต้องการเงินสดแทนการได้ใบประทวน
ที่จะต้องนำไปจำหน่ายที่ ธ.ก.ส. จึงจะได้เงิน เพื่อลดขั้นตอนและความยุ่งยาก เกษตรกรอาจจะยอมรับเงิน
จากโรงสีแทน เปิดโอกาสให้โรงสีสวมสิทธิเกษตรกร นำใบประทวน ไปขึ้นเงินกับ ธ.ก.ส. เอง

จุดที่สอง ข้าวปลอมและข้าวลวม โรงสีอาจนำข้าวที่รับฝากไว้ในโรงสีไปขาย แล้วเอาข้าว
คุณภาพต่ำกว่ามาใส่ถุงฉางแทน โดยเจ้าหน้าที่ อคส. หรือ อ.ต.ก. ที่ตรวจคุณภาพข้าวอาจจะรู้เห็น (รับ
เงินสินบน) หรือโรงสีอาจขโมยเอาข้าวไปขายทำให้เป็นสต็อกลวม เป็นต้น

กรณีโครงการรักษาคุณภาพข้าว กระทรวง พาณิชยกรรมแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบปริมาณและ
คุณภาพข้าวสารตามโครงการรับจำนำ ข้าวเปลือกกว่ามีปริมาณ ชนิด และคุณภาพเป็นไปตามหลักเกณฑ์
การรับจำนำที่วางไว้หรือไม่ เช่น ผลสำรวจเอกเสรีพิศุทธิ์ เตมียาเวส เป็นประธานคณะกรรมการฯ ได้ทำ
การตรวจสอบโกดังกลางที่เก็บรักษาข้าวสารหอมมะลิที่รับจำนำในปีการผลิต 2547/48 ระหว่างวันที่ 27
พฤษภาคม -26 กรกฎาคม 2548 จำนวน 84 โกดัง

ผลการตรวจสอบพบว่ามีข้าวที่กลุ่มที่ 1 ซึ่งที่มั่นใจได้ว่าข้าวสารไม่มีการปลอมปนจำนวน 23
ราย 39 โกดัง โดยไม่พบเหตุผิดปกติ ด้านคุณภาพ ผ่านเกณฑ์ตรวจสอบการหุงต้ม และ DNA ตามที่
กำหนด 229 ตัวอย่าง จาก 281 ตัวอย่าง และพบข้าวกลุ่มที่ 3 ซึ่งไม่สามารถมั่นใจในคุณภาพว่ามี
ปลอมปนหรือไม่ จำนวน 12 ราย 45 โกดัง จากนั้นจึงมีการจัดส่งตัวอย่างข้าวจำนวน 1,145 ตัวอย่าง ให้
สำนักวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพ กรมวิชาการเกษตร ตรวจสอบ 580 ตัวอย่าง และห้องปฏิบัติการ ดี
เอ็น เอ เทคโนโลยี ตรวจสอบ 568 ตัวอย่าง

ปี 2544/45 อคส. ประสบปัญหาในโครงการรับจำนำข้าวเปลือกนาปี เมื่อบริษัทเพอร์ซิเดนทึ
อะกรี เทคดิง จำกัด ทำสัญญาซื้อข้าวกับ อคส. เพื่อส่งออกข้าวสาร 5% จำนวน 13,944.99 ตัน แต่
ไม่ยอมรับข้าวตามสัญญา โดยอ้างว่าข้าวที่ อคส. นำมาส่งมอบเสื่อมสภาพ จากนั้นป.ช. ได้อายัด

ซื้อขายและตามมาตรฐานทั่วไป ถือว่าจำเลยผิดสัญญาทำให้โจทก์เสียหาย โจทก์จึงบอกเลิกสัญญาและให้จำเลยคืนเงิน
ประกันพร้อมดอกเบี้ยร้อยละ ๗.๕ ต่อปีของต้นเงินจำนวน ๕,๓๖๕,๒๗๕ บาท นับแต่วันฟ้องจนกว่าชำระหนี้เสร็จ คดี
หลัง โจทก์ได้ ทำสัญญารับฝากเก็บรักษามันสำปะหลังเส้นของจำเลยไว้ ณ คลังสินค้า จังหวัดชัยภูมิ มีกำหนด ๖ เดือน
หากครบกำหนดแล้ว จำเลยยังไม่ได้นำสินค้าออก โจทก์ยินยอมรับฝากต่อไปจนกว่าจำเลยจะได้รับคืนไปครบถ้วน ตก
ลงค่าฝากสินค้าเมตริกตันละ ๒๑.๙๐ บาท ต่อเดือน ค่าขนย้ายสลั้หมุนเวียนเพื่อรักษาคุณภาพสินค้าทุก ๓ เดือน (ค่า
พลิกกองสินค้า) เมตริกตันละ ๑๖ บาท จำเลยนำมันสำปะหลังเส้นเข้าฝากเก็บไว้ ณ คลังสินค้าดังกล่าวจำนวน
๔๙,๖๘๐ เมตริกตัน จนครบ ๖ เดือน แล้วยังไม่นำออกไป ถือว่าจำเลยคงฝากสินค้าต่อไปภายใต้สัญญาเดิม ต่อมา
จำเลยนำมันสำปะหลังเส้นออกไป ๒,๐๐๐ เมตริกตัน คงเหลือ ๔๗,๖๘๐ เมตริกตัน แต่จำเลยไม่ชำระค่าฝากสินค้าหรือ
ค่าพลิกกองสินค้าให้โจทก์ จึงขอให้ศาลบังคับจำเลยชำระเงินจำนวน ๑๕,๓๘๓,๖๔๖ บาท พร้อมดอกเบี้ย และชำระค่า
ฝากสินค้าอีกเดือนละ ๑๔๔,๑๙๒ บาท นับแต่วันฟ้องจนกว่าจำเลยจะขนย้ายสินค้าออกไปจนหมด

ข้าวสารและกัญญาแดงที่จัดเก็บข้าวสารไว้ตรวจสอบ โดย **อคส.** ได้ขยายเวลาในการรับมอบ การชำระ
เงิน และการส่งออกข้าวสารออกไปอีก 1 เดือน นับจากวันที่รับมอบข้าวแล้วเสร็จ ส่วน **กนข.** (ในขณะ
นั้น) มอบหมายให้คณะอนุกรรมการพิจารณาจำหน่ายข้าวสารโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ปี 2547/48
พิจารณาสาเหตุของคุณภาพข้าว ตลอดจนผลกระทบและการรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น [แนว
หน้า วันที่ 21 ก.ย. 2550]

ในโครงการมีปัญหาการ โกงหรือความไม่โปร่งใส เกิดขึ้นมากมาย โรงสีประมาณ 40% ของ
โรงสีที่เข้าสู่โครงการรับจำนำข้าวไม่โปร่งใส เช่น การนำข้าวราคาสูงที่รัฐฝากเก็บไว้ในโกดังไปขายแล้ว
ซื้อข้าวราคาต่ำกว่ามาใช้ คั้น หรือการยกออกไปขายเพื่อนำเงินมาหมุนเวียน ผลประโยชน์จากการทุจริต
ทำให้โรงสีบางแห่งขยายพื้นที่เก็บข้าวเป็นล่ำเป็นสัน แต่รัฐบาลได้ขึ้นบัญชีดำโรงสีซึ่งมีปัญหาต่อเนื่อง
และส่งกระทบต่อการรับจำนำข้าวเปลือกปีการผลิต 2550/51 ด้วย

[http://news.buddyjob.com/economic/show_news-9934-5.html]

แต่สมาคมโรงสีข้าวไม่พอใจที่รัฐบาลเองกลับยอมให้โรงสีที่โดน Blacklist จำนวน 41 โรง
อนุญาต ให้เข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าวต่อไปนายวัฒนา เมืองสุข อธิบายว่าโรงสีเหล่านั้นยังไม่ถูก
อ.ต.ก. ดำเนินคดี จึงสามารถเข้าร่วมโครงการได้ทั้งหมด [ประชาชาติธุรกิจ 18 ต.ค. 2547]

โดย เฉพาะอย่างยิ่งกรณีเพชรรัตน อะกริเทรตตั้ง ที่รัฐมนตรีสมศักดิ์ เทพสุทิน อดีตรัฐมนตรี
เกษตร นำทีมตำรวจบุกจับโรงสีจำนวนหนึ่งที่รับจำนำข้าว อ.ต.ก. แต่ปล่อยให้ข้าวเสียหาย และบาง
โรงสีมีข้าวไม่ครบตามปริมาณและคุณภาพข้าวที่รับจำนำ เรื่องทุจริตข้าว อ.ต.ก. ดัง กล่าว ความผิดทั้ง
มวลตกอยู่กับเจ้าหน้าที่ อ.ต.ก.ที่เฝ้าโรงสีเหล่านั้น โดยมีเสียงวิพากษ์วิจารณ์กันว่ารัฐบาลจับได้แต่ปลา
ชีวิปลาสร้อย [มติชนรายวัน 11 ธ.ค. 2547]

กรณีบริษัทเพชรรัตน อะกริเทรตตั้ง แจ้งยอดส่งออกข้าวไว้กับคณะกรรมการตรวจสอบข้าว
สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย จำนวน 283,150.53 ตัน ขณะที่กรมศุลกากรได้ส่งข้อมูลให้คณะอนุ
กรรมการเศรษฐกิจการพาณิชย์และ อุตสาหกรรม วุฒิสภา ระบุดยอดส่งออกข้าวของบริษัทเพชรรัตน
อะกริเทรตตั้ง ประจำเดือนตุลาคมมีปริมาณเพียง 78,282 ตัน ดังนั้นตัวเลขส่งออกข้าวสองหน่วยงาน
แตกต่างกันถึง 204,868 ตัน จึงเป็นที่มาเรื่อง “ข้าวปลอม” ที่ไม่ได้ส่งออกข้าวจริงๆ ส่งออกเพียงแค่ตัวเลข
[มติชนรายวัน 11 ธ.ค. 2547]

กรณี “ข้าวปลอม” เกิดขึ้นไม่เฉพาะช่วงการส่งออก แต่รวมทั้งเริ่มต้นรับจำนำข้าวยุ่งฉาง จนมาถึง
การประมูลขายข้าวของรัฐบาล 1.7 ล้านตัน กล่าวคือ มียอด “ข้าวปลอม” อยู่เต็มโกดังแฝงอยู่ในตัวเลข 1.7
ล้านตัน ทั้ง นี้พบว่าระบบข้อมูลส่งออกข้าวของกรมศุลกากร และคณะกรรมการตรวจข้าว สภาหอการค้า
ฯ มีปัญหา เพราะคณะกรรมการตรวจข้าว ยืนยันขอรับผิดชอบเพียงแค่การขนข้าวลงเรือฉลอมเพื่อไปส่ง
เรือใหญ่ ขณะที่กรมศุลกากร ตรวจนับข้าวบนเรือใหญ่ที่ส่งออกต่างประเทศ ช่วงเส้นทางระหว่างเรือ
ฉลอมแล่นจากชายฝั่งไปสู่เรือใหญ่เพื่อส่งออกต่างประเทศนั้นไม่มีใครรับผิดชอบ เป็นเสมือนหลุมดำของ
สามเหลี่ยมเบอร์มิวดาที่ทำให้ข้าว 2 แสนกว่าตันอันตรธานหายไปด้วย

[http://news.buddyjob.com/economic/show_news-9934-5.html]

ประเด็นนี้ กนข. โดยมีนายพินิจ จารุสมบัติ รองนายกรัฐมนตรี เป็นประธานมีมติให้ตั้ง คณะกรรมการตรวจสอบข้อมูลการส่งออกข้าวลมที่เป็นปัญหา ในขณะนั้น ซึ่งมีหัวหน้าผู้ตรวจราชการ สำนักนายกรัฐมนตรี เป็นประธานในการตรวจสอบร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดให้แล้วเสร็จ ภายใน 30 วัน

ทั้งหมดนี้คือปมใหญ่ที่ตร.สมคิด จาตุศรีพิทักษ์ รักษาการรองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการ กระทรวงพาณิชย์ ในฐานะประธาน คชก. จำเป็นต้องหาแนวทางแก้ไข และเป็นที่มาให้ ธ.ก.ส. เป็น หน่วยงานรับจำหน่ายข้าวเพียงหน่วยงานเดียว เพราะเห็นว่าเป็นเจ้าของเงิน เมื่อเป็นทั้งเจ้าของเงินและ ต้องดูแลข้าว น่าจะทำได้ดีกว่าหน่วยงานอื่นๆ และปัญหาที่เกิดขึ้นมายาวนานจะคลี่คลายลงได้ โดยจะให้ เริ่มดำเนินการตั้งแต่วินาทีการผลิต 2549/50 เป็นต้นไป [ฐานเศรษฐกิจ (ฉบับที่ 2246) 23-25 ส.ค. 2550]

จุดที่สาม รัฐช่วยเอกชน โดยให้ผู้ประกอบการขายข้าวสารและบริษัทส่งออกมาประมูลข้าวสารที่ อยู่ในโรงสีไปขาย ทำให้ผู้ประกอบการค้าข้าวสารได้กำไรส่วนรัฐขาดทุนตลอดเวลา เช่น เมื่อต้นเดือน พฤษภาคม 2547 นายวัฒนา เมืองสุข รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ ได้มอบหมายให้กรมการค้า ต่างประเทศ ออกประกาศประมูลขายข้าวสารที่มีอยู่ในสต็อกซึ่งเป็นข้าวที่รัฐจำหน่ายไว้ตั้งแต่ปี 2544/45, ปี 2545/46 และปี 2546/47 จำนวนกว่า 2 ล้านตัน ผลการประมูลปรากฏว่าบริษัท เพอร์ซิเดนท์ อะกรี เทรด ดิง จำกัด ของนายอภิชาติ จันท์สกุลพร ชนะการประมูลเป็นจำนวนมากถึง 1.78 ล้านตัน ซึ่งราคาที่ บริษัท เพอร์ซิเดนท์ฯ ชนะการประมูลข้าวขาว 100% ชั้น 2 เฉลี่ยอยู่ที่ตันละ 222-242 ดอลลาร์สหรัฐ ข้าวขาว 5% ตันละ 219-239 ดอลลาร์สหรัฐ ข้าวขาว 10% ตันละ 217-237 ดอลลาร์สหรัฐ ข้าวขาว 15% ตันละ 215-235 ดอลลาร์สหรัฐ ปรากฏว่าบริษัทได้กำไรจากส่วนต่างของราคาสินค้าที่ประมูลไปได้กับ ราคาที่นำไปจำหน่ายทั้งในและส่งออกต่างประเทศ [ฐานเศรษฐกิจ วันที่ 21-24 พ.ย. 2547]

โครงการ ประมูลข้าวเป็นการทุจริตเชิงนโยบาย ซึ่งรัฐบาลในสมัยนายวัฒนา เมืองสุข เปิด ประมูลโดยมีบริษัทเพอร์ซิเดนท์ประมูลไปได้เพียงเจ้าเดียว ทั้งที่มีผู้เข้าประมูลจำนวนมาก ซึ่งไม่น่าจะ เป็นไปได้ที่เพอร์ซิเดนท์เพียงรายเดียวจะขายข้าวจำนวนนับล้านตัน ได้หมด ขณะเดียวกันตามสัญญา ข้าวที่เพอร์ซิเดนท์ประมูลได้ต้องไปรับมอบภายใน 270 วัน เมื่อเพอร์ซิเดนท์ไม่ไปรับมอบตามกำหนดก็ เท่ากับว่าผิดสัญญา แต่คณะกรรมการของ อคส. ในยุคนั้นกลับยินยอมให้บริษัทนี้ต่อสัญญามานานเกือบ 2 ปี และเมื่อรัฐบาลนำข้าวที่เพอร์ซิเดนท์ไม่มารับมอบออกประมูลให้กับผู้ประมูลรายอื่นจำนวน 3 ล้าน กระสอบ โดยได้ราคาต่ำกว่าราคาที่เพอร์ซิเดนท์เคยประมูลไว้กระสอบละ 200 บาท ทำให้รัฐบาลขาดทุน จากส่วนต่างของราคาถึง 600 ล้านบาท สุดท้ายคดีนี้จะเงียบไปโดยเพอร์ซิเดนท์จะใช้วิธีการซื้อเวลาไป เรื่อยๆ โดยไม่ยอมจ่ายเงินส่วนต่างนั้น [แนวหน้า วันที่ 21 ก.ย. 2550]

บริษัท เพอร์ซิเดนท์ อะกรีเทรดดิง โด่งดังมากในช่วงรัฐบาลนายทักษิณ ชินวัตร ที่มีรัฐมนตรี พาณิชย วัฒนา เมืองสุข ตัวแทนกลุ่มทุนใหญ่ด้านเกษตรอุตสาหกรรมให้การสนับสนุน เพอร์ซิเดนท์ อะกรีเทรดดิงก้าวจากพ่อค้าส่งออกข้าว โนเนม เพียงแค่ลัดนิ้วมือเดียวเป็นบิ๊กเนม และทำเซอร์ไพรส์ ชนะการประมูลข้าวที่ อ.ต.ก. และ อคส. รับจำหน่ายจากเกษตรกรจำนวน 1.7 ล้าน ตันด้วยราคาที่สูงกว่า พ่อค้าคนอื่นๆ แต่ผลการประมูลครั้งนั้นถูกพรรคประชาธิปัตย์หยิบยกขึ้นมาโจมตีอย่างหนัก เมื่อครั้งขอ

เปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล ด้วยข้อสงสัยเรื่องกระทรวงพาณิชย์ลดค่าวมัตจำซื้อข้าวรัฐบาลจาก 5% เหลือเพียงแค่ 1% แต่ที่สุดก็ผ่านการชกฟอกไปด้วยคะแนนเสียงท่วมท้นของรัฐบาล [มติชนรายวัน 11 ธ.ค. 2547]

กลุ่ม สหพัฒน์พิบูล ของเจ้าสัวบุญยสิทธิ์ โชควัฒนา ซึ่งถือหุ้นในบริษัทเพรสซิเดนทร์ฯ ผ่านบริษัทไทยเพรสซิเดนทร์ฟู๊ด (มหาชน) ได้ประกาศขายหุ้นเพรสซิเดนทร์ อะกริเทรตดิง จำนวน 61% คิดเป็นมูลค่า 300 ล้านบาทให้กับบริษัทจัสมิน เซอร์เวย์ อินเตอร์เนชั่นแนล แต่กลับพบข้อสงสัยต่อบริษัทจัสมินฯ มีทุนจดทะเบียนเพียง 1 ล้าน บาท คือ มีสำนักงานใหญ่เป็นเพียงห้องแถวเล็กๆ ย่านเขตภาษีเจริญ ธนบุรี และยังทำมาหากินด้วยการเปิดหน้าร้านขายปลีกข้าวสารให้ชาวบ้านแถวนั้นด้วยจะ สามารถมีเงิน 300 ล้านบาทซื้อหุ้นได้อย่างไร ขณะเดียวกันก็มีเรื่องพัวพันทางการเมืองกับพรรคไทยรักไทยด้วย เพราะกรรมการของเพรสซิเดนทร์ฯ บริจาคเงินสนับสนุนพรรคไทยรักไทยจำนวน 1 ล้านบาทด้วย

ภาย หลังจากกรรมการค้าต่างประเทศ ออกแถลงข่าวว่า ได้แจ้งความดำเนินคดีในข้อหา ยักยอกทรัพย์สินกับบริษัท เพรสซิเดนทร์ อะกริเทรตดิง จำกัด เมื่อวันที่ 4 กันยายน 2550 เนื่องจากข้าวที่ อคส. ส่งให้บริษัท เพรสซิเดนทร์ อะกริเทรตดิง จำกัด ปรับปรุงเพื่อส่งมอบรัฐบาลอิหร่านและอินโดนีเซีย ณ โกดังไทยชูการ์ จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 33,000 ตัน หายไป ซึ่งจนขณะนี้ยังไม่พบว่าข้าวดังกล่าว หายไปที่ไหน แต่ล่าสุดหน่วยงานจัดซื้อข้าวจากประเทศคู่สัญญาอิหร่านได้ประกาศขึ้นบัญชีดำ บริษัท เพรสซิเดนทร์ อะกริฯ แล้ว

ปัญหาข้าวปลอมโดยเฉพาะกรณี "เพรสซิเดนทร์ อะกริเทรตดิง" ส่งผลกระทบต่อการส่งออกข้าว ทำให้ลูกค้า ต่างประเทศไม่เชื่อถือประเทศไทย รัฐบาลอิหร่านถึงกับประกาศแบล็กลิสต์ "เพรสซิเดนทร์ อะกริเทรตดิง" นายพดล ทงมี ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ (สคต.) ณ กรุงเตหะราน ประเทศอิหร่าน กล่าวว่า หน่วยงาน Government Trading Corporation (GTC) ซึ่งเป็นหน่วยงานภายใต้กระทรวงพาณิชย์อิหร่าน เป็นหน่วยงานที่ผูกขาดการนำเข้าข้าวจากต่างประเทศของอิหร่านได้แจ้งว่า ทาง GTC ประกาศ ขึ้นบัญชีดำ (แบล็กลิสต์) บริษัท เพรสซิเดนทร์ อะกริเทรตดิง จำกัด จริง เนื่องจากไม่ได้ดำเนินการส่งมอบข้าวแก่หน่วยงาน ในช่วงต้นปีที่ผ่านมา เป็นการสร้างประวัติศาสตร์เป็นผู้ส่งออกไทยรายแรกถูกห้ามส่งออกไปอิหร่าน หลังผิดสัญญาไม่ส่งมอบข้าวที่ชนะการประมูล [http://www.riceexporters.or.th/Local%20news/News_2007/news_081007-2.htm]

แต่นครหลวงค้าข้าว (STC) ก็ยังมั่นใจว่าไม่กระทบผู้ส่งออกข้าวรายอื่น เพราะอิหร่านยังต้องสั่งซื้อข้าวอีก 2 แสนตันจากไทย ภายในปี 2550 โดยไม่มีคู่แข่งเนื่องจากเวียดนามอยู่ในช่วงหยุดการส่งออกชั่วคราว สำหรับหน่วยงานเองได้ทำการสั่งซื้อข้าวใน ปี 2550 ไปแล้ว จำนวน 540,000 ตัน โดยเป็น การนำเข้าในรูปแบบรัฐต่อรัฐ (government to government) จำนวน 330,000 ตันและนำเข้าจากภาคเอกชนโดยตรงจำนวน

180,000 ตัน

[http://www.riceexporters.or.th/Local%20news/News_2007/news_081007-2.htm]

แหล่ง ข่าวในวงการค้าข้าวเปิดเผยถึงความคับหน้ากรณีบริษัทเพรสซิเดนทร์ อะกริ ผิดสัญญาไม่รับมอบข้าวที่ประมูลได้ว่า บริษัท เพรสซิเดนทร์แสดงการตอบโต้ว่าเพื่อหาทางรอดด้วยการฟ้องกลับ ทั้งๆ ที่ข้อกล่าวหาจริง ๆ แล้ว บริษัท เพรสซิเดนทร์แทบจะไม่มีทางสู้ได้เลย แต่ข่าวเรื่องนี้ก็เงียบหายไป

เมื่อถึงที่สุดแล้ว คดีนี้จะเป็นมวยล้มต้มคนดูเหมือนกรณีกล้วยและลำไยที่สุดท้ายไม่สามารถจับ มือใครดมได้ เพราะคราวนี้มีข้าราชการพัวพันหลายคน จึงไม่มีใครกล้าออกมาเป็นพยาน สัญญาที่ทำกันไว้ก็เป็นแค่ตัวเลขจะไปไล่เบียดจากใคร หากฝ่ายรัฐชนะคดีก็ไม่มีทางได้เงินแน่ และถ้าจะเอาผิดกันจริงๆ ก็คงเอาผิดไปตั้งแต่ 2 ปีที่แล้วคงไม่ปล่อยให้เรื่องคาราคาซังมาจนถึงทุกวันนี้ นี่คือความฟอนเฟะของระบบการเมืองที่เกื้อหนุนราชการ ดังนั้นจึงไม่ควรมึเหตุการณ์การทุจริตต่อเนื่องไปจนกลายเป็นเรื่องปกติในวงการข้าวอย่างที่เป็นอย่าง [แนวหน้า วันที่ 21 ก.ย. 2550]

จุดที่สี่ สูญเสียบประมาณแผ่นดิน การ ดำเนินนโยบายของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรนั้นเกี่ยวพันกับประเด็นผล ประโยชน์ในเรื่องงบประมาณแผ่นดินจำนวนมาก ในแต่ละปีงบประมาณนั้นหน่วยงานของรัฐแต่ละหน่วยได้รับจัดสรรงบประมาณประจำปีเพื่อดำเนินการในการ ช่วยเหลือเกษตรกร (ทั้งในเรื่องข้าวและสินค้าเกษตรอื่นๆ) เช่น การแทรกแซงตลาดสินค้าเกษตร **คชก.** โดย ได้รับการจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปี งบกลาง รายการเงินสำรองจ่ายเพื่อกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็น จาก รัฐบาล ตามมติ ครม. เพื่อใช้ดำเนินโครงการในปี 2549 จำนวน 1,316.773 ล้านบาท เป็นต้น

แม้ว่า **คชก.** จะควบคุมงบประมาณ แต่การเข้าถึงข้อมูลในด้านนี้ยังมีจำกัดทำให้ยังไม่สามารถประมวลให้เห็นภาพรวมของงบประมาณด้านข้าวได้อย่างชัดเจนนัก เท่าที่สืบค้นได้คือ **งบประมาณโครงการรับจำนำข้าวเปลือก** ในปีงบประมาณ 2550 **คชก.** อนุมัติค่าใช้จ่ายในการดำเนินการรับจำนำข้าวเปลือก ให้แก่ **อคส. ธ.ก.ส. กรมการข้าว กรมส่งเสริมการเกษตร และกรมการค้าภายใน** โดยให้เบิกจ่ายโดยไม่ต้องรอปิดบัญชีโครงการเดิม ดังตารางข้างล่าง

ตารางที่ 6 แสดงงบประมาณที่ คชก. อนุมัติให้แก่หน่วยงานรัฐในการดำเนินโครงการรับจำนำข้าวเปลือกในปี ปีการผลิต 2550/51 และหาปรั้ง ปีการผลิต 2550

หน่วย: ล้านบาท

หน่วยงาน	หาปี	หาปรั้ง
อคส. (เงินจ่ายขาด)	509.20	183.50
ธ.ก.ส. (เงินจ่ายขาด)	2,107.60	265.50
กรมการข้าว (ร่วมกับกรมส่งเสริมการเกษตร)	6.8	1.0
กรมการค้าภายใน	29.0	
รวม	2,652.60 (เบื้องต้น)	450
รวมทั้งหมด	3,102.60 ล้านบาท	

ในแง่ของการสูญเสียบประมาณแผ่นดิน ภาระหนี้ที่เกิดจากโครงการรับจำนำ จากข้อมูล **คชก.** รายงานว่าตั้งแต่ปี 2535 ที่ **คชก.** ได้รับการจัดตั้งขึ้นและได้อนุมัติให้หน่วยงานต่างๆ กู้เงินจาก ธ.ก.ส. เพื่อแทรกแซงราคาสินค้าเกษตร จนถึงปัจจุบันคิดเป็นมูลค่ารวมทั้งสิ้น 9.3 หมื่นล้านบาท ซึ่งอยู่ระหว่าง

การทยอยระบายสินค้าออกจำหน่ายเพื่อนำส่งคืนเงินต้นและดอกเบี้ยให้กับ ธ.ก.ส. มูลค่าจำนวนนี้ 80% เป็นเงินกู้ที่นำมาดำเนินโครงการรับจำนำข้าว

อย่างไรก็ดีสินค้าเกษตรที่ทำการแทรกแซงไว้ และยังไม่ได้ระบายออกนั้นประเมินราคา ณ ภาวะราคาปี 2550 จะมีมูลค่าประมาณ 7.7 หมื่น ล้านบาท หมายความว่า หากคณะกรรมการพิจารณาระบายสินค้าขายได้เท่ากับราคาประเมินเท่ากับหรือต่ำกว่านี้ รัฐก็จะต้องมีภาระต้องหาเงินมาชำระคืน ธ.ก.ส. เพิ่มอีกอย่างน้อย 1.6 หมื่นล้านบาท แต่โอกาสที่จะขายได้ราคาสูงมีความเป็นไปได้น้อยมาก เพราะข้าวเก่าเก็บเริ่มเสื่อมสภาพแล้ว

ส่วน ธ.ก.ส. ในฐานะเจ้าหนี้รายใหญ่ แจงว่า ตั้งแต่ปี 2543/44 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน โครงการแทรกแซงราคาสินค้าเกษตรต่างๆ ที่ได้รับอนุมัติโดยคณะกรรมการ คชก. ให้หน่วยงานต่างๆ ไปดำเนินงาน และครบกำหนดชำระเงินต้นและดอกเบี้ยแล้ว แต่ยังไม่ชำระ คิดเป็นมูลค่าถึง 59,806 ล้านบาท เป็นเงินต้น 54,889 ล้านบาท และดอกเบี้ย 4,917 ล้านบาท

เมื่อ ดูเม็ดเงินที่รัฐนำมาใช้รับจำนำข้าว แทนที่ชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกรชาวนาไทยจะหลุดพ้นจากความยากจนและด้อย โอกาส กลับกลายเป็นว่าคนที่ร่ำรวยคือกลุ่มพ่อค้า นักการเมือง ที่แสวงผลประโยชน์จากมาตรการแทรกแซง เพราะพ่อค้ารายหนึ่งที่มีส่วนร่วมโครงการระบายข้าวจากโครงการรับจำนำ ยอมรับว่าเขาสามารถทำกำไรจากการจำหน่ายข้าวจากสต็อกรัฐบาลล็อตใหญ่ได้เป็น จำนวนถึง 3,000 ล้านบาท

ดังนั้นที่ผ่านมาถือเป็นการเสียโอกาสที่ควรนางบประมาณที่สูญหายไปโครงการรับจำนำข้าว ย้อนหลังเมื่อ 5 ปีที่ผ่านมาซึ่งมีมูลค่าประมาณ 6 หมื่นล้านบาท มาพัฒนาภาคการผลิตของชาวนา และวิจัยพันธุ์ข้าว เทคโนโลยีการปลูก ตลอดจนการแก้ปัญหาเรื่องราคา [แนวหน้า 21 ก.ย. 2550]

6. ข้อวิจารณ์ที่มีต่อ “นโยบายข้าว”

1. มาตรการของรัฐบาลปิดเบือนกลไกตลาด

ภาค รัฐตั้งสมมุติฐานว่ารัฐควรจะมีบทบาทในการแทรกแซงกลไกตลาดเพื่อเพิ่มราคาข้าวเปลือกให้สูงขึ้น เพราะราคาข้าวเปลือกถูกกดราคาจากพ่อค้าที่อาศัยกลไกตลาด ประชาน กนข (ร.อ.สุชาติ เชาว์วิศิษฐ) กล่าวว่า ภาครัฐจะไม่ยอมให้เอกชนใช้กลไกตลาดมากตรารับซื้อข้าว โดยใช้กลไกรัฐมาพยุงราคาให้ดีขึ้น

แต่นโยบายการแทรกแซงราคาข้าวสารของภาครัฐในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา (2545) มีข้าวที่ขายไม่ออกเหลือค้างในโกดังถึง 3 ล้านตัน ทำให้ภาครัฐต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเก็บรักษาข้าวในโกดังสูงถึง 2,000 บาท/เกวียน ซึ่งในสายตาพ่อค้ามองว่าตัวเลขการขาดทุน 2,000 บาท/เกวียน เป็นเรื่องที่ใหญ่มาก

นัก ธุรกิจค้าข้าววิจารณ์ว่า หากจะใช้กลไกของรัฐที่อ้างว่ามีประสิทธิภาพสูงกว่า มีความยุติธรรมกับเกษตรกรมากกว่าก็เท่ากับเป็นนโยบายย้อนยุคซ้ารอยเมืองจีน เวียดนาม และพม่า ความจริงกลไกตลาดมีขึ้นและลง หากข้าวขาด ตลาดก็มีความต้องการมาก ราคาก็ขยับขึ้น ถ้าปริมาณข้าวมีความต้องการมีน้อยราคาก็ลง สำหรับราคาข้าวเปลือกหอมมะลิที่ขยับสูงถึง 10,000 บาท/เกวียน

ข้าวเปลือก 6,000 บาท/เกวียนก็เป็นผลสืบเนื่องจากกลไกการค้าของเอกชนที่ผลักดันให้ราคาซื้อขายในตลาดสูงกว่าราคาประกัน

ดังนั้นหากรัฐบาลกล้าตั้งราคาแทนกลไกตลาด ก็อาจทำให้ตลาดเสียหายได้ เช่น การที่ราคาปรับจํานำข้าวปทุมธานี 1 สูงกว่าข้าวชนิดอื่น ก็เท่ากับชี้ช่องให้เกษตรกรปลูกข้าวปทุมธานี 1 มากขึ้น ก็ทำให้กระทบต่อสัดส่วนการส่งออกที่แบ่งเป็นข้าวหอม 70% ข้าวธรรมดา 30% ผู้ส่งออกไม่รู้จะไปหาข้าวจากที่ไหน การที่รัฐบาลปฏิเสธกลไกตลาดและกล้าที่จะตั้งราคาเองจะสร้างปัญหายุ่งยากมากขึ้น เพราะภาวะตลาดในอนาคตไม่แน่นอน ทำให้ไม่ทราบว่าจะราคาที่เหมาะสมกับการปลูกข้าวในประเทศด้วยและเหมาะสมกับภาวะ ตลาดส่งออก

ปัจจุบันทิศทางราคาข้าวในตลาดโลกของประเทศคู่แข่งเริ่มปรับตัวลดลง เช่น สหรัฐ, ปากีสถาน แต่ราคาข้าวไทยกลับสูงถึง 10 กว่าเหรียญสหรัฐ เพราะมีนโยบายรัฐพยุงราคา เวียดนามปรับราคาขึ้น 2-3 เหรียญ ส่วนผู้ซื้อกำลังงกับภาวะตลาดจึงยังไม่มีการเคลื่อนไหวอะไรมากนัก ภาวะตลาดขณะนี้ ยังไม่รุนแรงแต่ที่น่าห่วงคือภาวะตลาดในระยะ 6 เดือนข้างหน้า เพราะเกษตรกรหันมาปลูกข้าวกันมาก การประกาศราคาแบบนี้ใครมีสต็อกคนนั้นก็ทำไร ได้อานิสงส์ไป [ประชาชาติธุรกิจ 26 ก.ค. 2547]

นาย ปราโมทย์ วาณิชานนท์ ประธานที่ปรึกษาสมาคมโรงสีข้าวไทย กล่าวว่าการศึกษาเสถียรภาพราคาข้าวที่ผ่านมาโดยรูปแบบการรับจํานำสร้างความเสียหายจำนวนหลายหมื่นล้านบาท เนื่องจากกลไกตลาดไม่สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในปัจจุบันโอกาสทางการตลาดได้เปิดกว้างเนื่องจากราคาปรับจํานำใกล้เคียงกับ ราคาตลาด กลไกของตลาดเริ่มมีประสิทธิภาพมากขึ้น และเป็นโอกาสที่ตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าแห่งประเทศไทย (AFET)6[6] จะใช้ประโยชน์ของกลไกการซื้อขายล่วงหน้าเพื่อเข้ามาทดแทนโครงการรับจํานำในอนาคต

<http://www.afet.or.th/v081/thai/news/pressShow.php?id=385>

ในช่วงที่รัฐบาลกำลังร่าง "ยุทธศาสตร์ข้าว" รัฐบาลได้กำหนดนโยบายแทรกแซงราคาข้าวภายในประเทศ โดยการตั้งราคาปรับจํานำไว้สูงกว่าปีที่ผ่านมาถึง 1,000 บาท/เกวียน เกิดข้อวิจารณ์ของภาคเอกชนในวงการค้าข้าวว่า นายวัฒนา เมืองสุข รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์อุมผู้ส่งออกรายใดรายหนึ่ง เพราะจะทำให้กลไกการค้าเป็นการผูกขาด เป็นระบบที่จะทำให้เกิดการทุจริต คอร์รัปชันกันมโหฬาร

จากมุมมองผู้ส่งออกข้าวไม่ต้องการให้รัฐบาลไปอุมผู้ส่งออกรายใดรายหนึ่ง แต่ต้องการ "การค้าเสรี" มี การแข่งขันกันปกติ ไม่ใช่เติบโตจากการสนับสนุนจากคนใดคนหนึ่ง เนื่องจากเมื่อรัฐบาลกำหนดราคาปรับจํานำข้าวไว้สูงกว่าระดับราคาตลาดโลก ประโยชน์ที่ได้รับกับผลเสียหายที่เกิดขึ้นกับกลไกตลาด

6[6] กนข. เห็นชอบในหลักการให้เพิ่มช่องทางระบายข้าวในสต็อกของรัฐบาลโดยใช้กลไกในตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้า โดยให้ อคส. เป็นผู้ดำเนินการโครงการจำหน่ายข้าวสารในสต็อกของรัฐบาลโดยใช้กลไกในตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าแห่งประเทศไทย (AFET) โดย AFET ได้มีการนำข้าวขาว 5% เข้ามาซื้อขายล่วงหน้ามาแล้วกว่า 2 ปี แต่ที่ผ่านมาปริมาณการซื้อขายยังไม่ประสบความสำเร็จมากนัก ดังนั้นการนำข้าวหอมมะลิเข้ามาซื้อขายล่วงหน้าเพิ่มอีกรายการหนึ่งจึงเป็นที่คาดกันว่าจะมีส่วนอย่างมากในการที่จะเพิ่มโอกาสที่จะประสบความสำเร็จ ได้ ตลอดจนสามารถใช้ราคาล่วงหน้าของ AFET เป็นราคาอ้างอิงทางการค้าของข้าวหอมมะลิในที่สุด

ที่ถูกบิดเบือนตรงนี้ ต่างหาก ถ้าตลาดโลกไม่รับกับราคาที่รัฐบาลพยายามจะดึงให้สูงขึ้นไป ก็เกิดปัญหาเพราะข้าวทั้งหมดก็จะถูกนำเข้าสู่โกดังของรัฐบาลหรือโกดังของผู้ส่งออกที่ได้กำหนดไว้เรียบร้อยแล้ว หมายความว่า เกิดการผูกขาดของผู้ส่งออก (บางราย) ได้รับผลประโยชน์ รวมทั้งผลกระทบตามมา ถ้าราคาข้าวตลาดโลกไม่เอื้อก็คือ (1) ข้าวจำนวน 26 ล้านตัน ยังค้างอยู่ในโกดังของรัฐบาลที่ต้องแบกรับไว้ (2) ผู้ซื้อจะวิ่งไปประเทศคู่แข่งที่มีราคาถูกกว่า ตลาดเราจะเล็กลง ถูกคู่แข่งขันแย้งตลาดไป [http://www.biothai.net/news/view.php?id=55 (1 of 2) 19/9/2550]

แต่ เป็นที่สังเกตว่า ข้อวิจารณ์กลไกตลาดที่ถูกบิดเบือนไปนี้เกิดจากรัฐบาลแต่ฝ่ายเดียว โดยไม่มีภาพของพ่อค้าคนกลาง หยง และผู้ส่งออก เข้ามาเกี่ยวข้องกับแม่แต่น้อย ทั้งๆ ที่ในความเป็นจริงมีการกตราคาข้าวกันมาเป็นทอดๆ ตั้งแต่ผู้ส่งออกกตราคาโรงสี โรงสีก็ต้องกตราคาชาวนาอีกทอดหนึ่ง

2. ข้ออ้างเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรเป็นเรื่องผลประโยชน์และการเมือง

ข้าว เป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญของประเทศที่พรรคการเมืองใช้เป็นเครื่องมือสร้างฐานทางการเมือง เมื่อพรรคใดได้เข้ามาเป็นรัฐบาลจึงมีการ "ทุบทุน" เพื่อสินค้าข้าวเป็นพิเศษ เช่น กำหนดนโยบายยกระดับราคาข้าวให้สูงขึ้น โครงการจํานำและแทรกแซงราคาข้าวโดยอ้างว่าช่วยเหลือชาวนา ข้าวจึงเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ทางการเมืองในการสร้างคะแนนเสียงจากเกษตรกร ผู้ปลูกข้าวซึ่งเป็นฐานเสียงใหญ่ของประเทศ ขณะเดียวกันไม่อาจปฏิเสธเรื่องการทุจริตคอร์รัปชั่น และการ "กอบโกย" โดยอาศัยช่องว่างของมาตรการยกระดับราคาเป็นเครื่องมือ [ฐานเศรษฐกิจ 5-8 ก.พ. 2549]

ตลอดระยะเวลา 30 ปี ปัญหา ของข้าวและชาวนาไทยยังคงถูกปล่อยปละละเลยให้เป็นไปตามยถากรรม วนเวียนอยู่ในวงจรเก่าๆ ที่ถูกนักการเมืองฉวยขึ้นมาหาประโยชน์ชั่วครั้งชั่วคราว โดยไม่ได้จริงจังที่จะแก้ไขปัญหาและพัฒนาชาวนาไทย ดังจะเห็นว่ามาตรการข้าวของรัฐมีเพียงการรับจํานำข้าวเพื่อให้ชาวนาพึงพอใจใน ราคาข้าวเปลือกในช่วงเวลาสั้น ๆ แต่ไม่มีนโยบายที่จะพัฒนาชาวนาและการผลิตข้าวอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ชาวนามีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน รวมทั้งพัฒนาอุตสาหกรรมข้าวของประเทศให้มีศักยภาพในการแข่งขัน

ภายใต้โครงการจํานำข้าวเต็มไปด้วงวงจรรูปาทุวของการทุจริตและคอร์รัปชั่นอย่างเป็นทางการ โดยเอื้อผลประโยชน์ให้กับพ่อค้า เจ้าหน้าที่บางหน่วยงาน เป็นต้น ในการขายข้าวในโกดังของรัฐบาลก็จะมีข้าวควาของรัฐมนตรี 2 เทรียญ, 5 เทรียญ รวม ทั้งการขายข้าวที่นำทรัพย์สินของหลวงไปเอื้อประโยชน์ให้กับบริษัทพวกพ้อง จนเป็นที่อื้อฉาวในหน้าหนังสือพิมพ์และเป็นประเด็นในการอภิปรายทั้งสภาผู้ แทนราษฎรและวุฒิสภา ด้วยเหตุนี้โครงการจํานำข้าวในช่วงปี 2542 - 2546 จึงทำให้รัฐขาดทุนสะสมกว่า 17,000 ล้านบาท และยังคงต้องขาดทุนอีกต่อไป ตราบใดที่ยังมองเรื่องข้าวว่าเป็นแหล่งแสวงหาประโยชน์

การ ที่ประเทศชาติต้องเสียเงินนับหมื่นล้าน โดยที่ชาวนาไม่ได้รับการพัฒนา จึงเป็นเรื่องที่น่าเสียดายอย่างยิ่ง และแต่ละปีที่ผ่านมาเราก็ดูสูญเสียวโอกาสในการพัฒนา เราพบความจริงเพิ่มขึ้นว่า ทุกวันนี้ชาวนาโดยเฉพาะชาวนาที่ทำนาปรัง (ทำนาปีละ 2-3 ครั้ง) เกิดโรคเสพติดกับโครงการจํานำ มุ่งแต่ปลูกข้าวโดยเอาปริมาณไม่ได้คำนึงถึงคุณภาพของข้าว ต้นทุนการปลูกข้าวสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว

ขณะเดียวกันชาวนาถลับอ่อนแอลง พบว่า ชาวนาภาคอีสานที่ทำนาปี ปลูกข้าวหอมมะลิ แม้รัฐบาลจะเพิ่มราคาข้าวในโครงการจำหน่ายให้ชาวนาถึงตันละ 10,000 บาท ในช่วงก่อนการเลือกตั้งทั่วไปของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (6 มกราคม 2548) เมื่อคำนวณเป็นรายได้ของครอบครัวแล้ว จะมีรายได้สุทธิเพียงเดือนละ 1,200 บาท/ครอบครัว (4 คน)/เดือน เท่านั้น ยิ่งต่ำกว่าเส้นความยากจนของคนไทยที่สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ประกาศอยู่ที่ 1,674 บาท/คน/เดือน

3. เปิดช่องให้เกิดการทุจริตคอร์รัปชันมโหฬาร

ทางสมาคมโรงสีข้าวคัดค้านหลักเกณฑ์การรับจำหน่ายข้าวเปลือกนาปี เช่น ปีการผลิต 2547/2548 กรณีปลดล็อกให้โรงสีรับข้าวเปลือกที่จำหน่ายมาแปรสภาพได้ไม่จำกัดจำนวน จากเดิมกำหนดให้รับได้ไม่เกิน 30 เท่า ของกำลังการผลิต ถือเป็นเปิดช่องให้มีการทุจริตเพราะในอดีตเคยเกิดปัญหาโรงสีรับจำหน่ายข้าว ไปแล้วไม่สามารถส่งมอบข้าวได้ตามเวลาที่กำหนด เป็นการปลดล็อกให้มีการเวียนเทียนข้าวกันมโหฬาร [ประชาชาติธุรกิจ 18 ต.ค. 2547]

ขณะ เดียวกันรัฐบาลก็เอื้อ (อาจจะตั้งใจหรือไม่ก็ตาม) ให้เอกชนค้าข้าว เช่น ผู้ประกอบการโรงสีปลอมข้าว เพราะกรณีปลดล็อกยอมให้โรงสีที่ถูกขึ้นบัญชีดำ (Blacklist) เข้าร่วมโครงการรับจำหน่ายข้าวได้ โดยมีเงื่อนไขการปลดล็อกโรงสีซึ่งมีทั้งหมด 29 โรงสี โดยเงื่อนไข คือ ต้องไม่เป็นหนี้กับรัฐบาล ไม่มีคดีในชั้นตอนของตำรวจและอัยการ และมีปริมาณการส่งมอบข้าวตลาดเคลื่อนไม่เกิน 25% เช่น กรณีโกดังไทยชูการ์ ข้าว 5% กลับ นำเอาข้าวท่อนไปใส่แทน โดย ป.ป.ช.กำลังตรวจสอบ รัฐมนตรีกลับยอมให้เข้าร่วมโครงการอีก ยิ่งกว่านั้นบริษัทส่งออกข้าวก็อาศัยช่องว่างที่ไร้การตรวจสอบขายข้าวปลอม ดังเช่น กรณีบริษัท เพอร์ซิเดนท์ อะกรีเทรตติ้ง จำกัด เป็นต้น

เมื่อ มีการรับจำหน่ายปริมาณที่เพิ่มขึ้นจำนวนมากประกอบกับสต็อกข้าวสะสมจากรัฐบาลชุด ก่อน ปัญหาที่เกิดขึ้นตามมาคือโครงการรับจำหน่ายข้าวเปลือกไม่สามารถปิดโครงการได้ และการตั้งราคาจำหน่ายที่สูงกว่าท้องตลาดทำให้เกษตรกรไม่มาไถ่ถอน สินค้าที่จำหน่ายไว้ไม่สามารถระบายออกได้ ที่สำคัญการใช้หน่วยงานหลาย ๆ หน่วยงานเข้ามาเป็นกลไกดำเนินงาน ทำให้เกิดการทุจริตตั้งแต่ระดับนโยบายลงไปถึงภาคปฏิบัติ แทบจะเรียกได้ว่าทุกช่วงการดำเนินงานมีการทุจริตเกิดขึ้นทั้งสิ้น [ฐานเศรษฐกิจ 23-25 ส.ค. 2550]

ปัญหา ทุจริตข้าวที่เกิดขึ้นต่อเนื่องและยังไม่มีทีท่าว่าจะแก้ปัญหาดังกล่าวได้ สมาคมโรงสี เห็นว่า ถ้ารัฐบาลยกเลิกโครงการรับจำหน่ายข้าวก็จะแก้ปัญหาทุจริตข้าวได้ แต่ก็ก็เป็นหนทางที่จะทำให้เกษตรกรเดือดร้อนในทางกลับกัน ดังนั้น รัฐบาลต่อไปควรคิดหามาตรการที่ดีกว่ามาทดแทน [แนวหน้า 21 ก.ย. 2550]

4. ข้อสังเกตต่อนโยบายส่งเสริมข้าวอินทรีย์

ปัจจุบัน หน่วยงานราชการต่าง ๆ ได้หันมาส่งเสริมเกษตรกรรายย่อยให้ผลิตข้าวอินทรีย์กันอย่างแพร่หลาย โดยมีเป้าหมายเป็นจำนวนเกษตรกรและจำนวนพื้นที่ที่เข้าร่วมโครงการการผลิต ข้าวอินทรีย์ ทว่ากระบวนการส่งเสริมของรัฐกลับเน้นด้านการผลิตเป็นหลัก แต่ไม่ได้รอบด้านครอบคลุมการ

คำนึงถึงการกระจายผลผลิต ซึ่งเกี่ยวพันกับการรับรองมาตรฐานเพื่อให้พร้อมสำหรับการส่งออก ในหลายกรณี (เช่นที่จังหวัดบุรีรัมย์ – ข้อมูลจากการสัมภาษณ์บริษัทเอกชนที่ทำหน้าที่รับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์) พบว่า ผลผลิตข้าวอินทรีย์เหล่านั้นไม่ได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ในระดับสากล เนื่องจากความบกพร่องในกระบวนการส่งเสริมของรัฐเอง เช่น การนำปุ๋ยชีวภาพที่ไม่ผ่านการรับรองมาตรฐานไปแจกจ่ายให้เกษตรกร จึงทำให้ผลผลิตเหล่านั้นไม่สามารถนำไปจำหน่ายผลผลิตให้แก่บริษัทที่ส่งออก ข้าวได้ จึงมีคำถามว่า ผลผลิตเหล่านั้นจะถูกจำหน่ายไปที่ใด ด้วยราคาเท่าใด คู่แข่งกับต้นทุนแรงงานอันเข้มข้นที่เกษตรกรต้องสูญเสียไปในกระบวนการผลิต ข้าวอินทรีย์หรือไม่

การดำเนินการด้านการจำหน่ายผลผลิตข้าวอินทรีย์โดยส่วนใหญ่เป็นบทบาทของภาคเอกชน ซึ่งมีศักยภาพในการติดต่อกับตลาดต่างประเทศ และเข้าใจระบบกลไกการควบคุมตรวจสอบคุณภาพ บริษัทเอกชนจะรับเอากลไกการผลิตตามเงื่อนไขการรับรองมาตรฐานเหล่านั้นมาควบคุมกระบวนการผลิตของเกษตรกรอย่างใกล้ชิดภายใต้ระบบการเกษตรแบบพันธะสัญญา อื่นๆ กระบวนการเหล่านี้เกษตรกรรายย่อยไม่สามารถดำเนินการได้เองหากไม่ได้รับการสนับสนุนเพราะต้องอาศัยความรู้และต้นทุนในการตรวจสอบรับรองค่อนข้างสูง การผลิตเพื่อส่งออกผ่านบริษัทดังกล่าวนี้ แม้ว่าเกษตรกรแม้ว่าจะสามารถจำหน่ายข้าวอินทรีย์ได้ในราคาที่สูงกว่าราคา ข้าวเคมี แต่ก็ยังเป็นสัดส่วนผลประโยชน์ที่น้อยมากเมื่อเทียบกับมูลค่าเพิ่ม ทั้งหมดที่เกิดขึ้นจากการส่งออกข้าวอินทรีย์และกระบวนการผลิตที่ยุ่ยยากซับซ้อน และอาศัยแรงงานการผลิตที่เข้มข้นมากกว่าเดิมผลประโยชน์ตอบแทนหลักๆ ยังคงตกอยู่ที่บริษัทผู้ค้าข้าว กล่าวอย่างถึงที่สุด การผลิตข้าวอินทรีย์เพื่อส่งออกนั้นได้สร้างกลไกการควบคุมเกษตรกร เพื่อสร้างผลประโยชน์ตอบแทนให้แก่บริษัทผู้ส่งออกนั่นเอง

เอกสารอ้างอิง

ปิยศักดิ์ อุทัยพันธ์ (2548) “Rice Hub of Thailand ยุทธศาสตร์ข้าวครบวงจร กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง” ประชาชาติธุรกิจ 29 (3722 (2922)): 29 (12 กันยายน พ.ศ. 2548)

ขั้นตอนการขออนุญาตประกอบการค้าข้าว http://www.dit.go.th/uploads/4BC85_ขั้นตอนการขอข.pdf, 17 Jan 2008

กรมการค้าภายใน ฝ่ายเลขานุการ กนข. (2548) “สรุปผลการประชุม คณะกรรมการนโยบายข้าว ครั้งที่ 2/2548” วันจันทร์ที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2548

<http://www.dit.go.th/contentdetail.asp?typeid=16&catid=1110201&ID=1458>

“คำสั่งคณะกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติ ที่6/2550 เรื่อง การแต่งตั้งคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ข้าวแห่งชาติ” 6 สิงหาคม 2550

<http://www.dit.go.th/contentdetail.asp?typeid=16&catid=11201&ID=1494>, 17 Jan 2008

“คำสั่งคณะกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติ ที่ 2/2550 เรื่อง การแต่งตั้งคณะอนุกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติด้านการตลาด” 6 สิงหาคม 2550

<http://www.dit.go.th/contentdetail.asp?typeid=16&catid=11201&ID=1492>, 17 Jan 2008

“คำสั่งคณะกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติ ที่ 1/2550 เรื่อง การแต่งตั้งคณะกรรมการนโยบายข้าว
แห่งชาติด้านการผลิต” 6 สิงหาคม 2550

<http://www.dit.go.th/contentdetail.asp?typeid=16&catid=11201&ID=1491>, 17 Jan 2008

“คำสั่งคณะกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติ ที่ 3/2550 เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการนโยบายข้าว
แห่งชาติระดับจังหวัด” 6 สิงหาคม 2550

<http://www.dit.go.th/contentdetail.asp?typeid=16&catid=11201&ID=1493>, 17 Jan 2008

“คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 122/2548 เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการนโยบายข้าว”

http://www.dit.go.th/uploadnew/20071317115_คำสั่ง_กนข.pdf, 17 Jan 2008

“คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 201/2550 เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติ”

<http://www.dit.go.th/contentdetail.asp?typeid=16&catid=11202&ID=1485>, 17 Jan 2008

ฝ่ายเลขานุการ คชก. กรมการค้าภายใน (2548) “สรุปผลการประชุม คณะกรรมการนโยบายและ
มาตรการช่วยเหลือเกษตรกร (คชก.) ครั้งที่ 1/2548 (ครั้งที่ 153)” วันพุธที่ 12 มกราคม
2548 เว็บไซต์กรมการค้าภายใน

ฝ่ายเลขานุการ คชก. กรมการค้าภายใน (2548) “สรุปผลการประชุม คณะกรรมการนโยบายและ
มาตรการช่วยเหลือเกษตรกร (คชก.) ครั้งที่ 4/2548 (ครั้งที่ 156)” วันอังคารที่ 1 มีนาคม
2548 เว็บไซต์กรมการค้าภายใน

ฝ่ายเลขานุการ คชก. กรมการค้าภายใน (2548) “สรุปผลการประชุมคณะกรรมการนโยบายและ
มาตรการช่วยเหลือเกษตรกร (คชก.) ครั้งที่ 6/2548 (ครั้งที่ 158)” วันอังคารที่ 5 เมษายน
2548 เว็บไซต์กรมการค้าภายใน

ฝ่ายเลขานุการ คชก. กรมการค้าภายใน (2548) “สรุปผลการประชุม คณะกรรมการนโยบายและ
มาตรการช่วยเหลือเกษตรกร (คชก.) ครั้งที่ 8/2548 (ครั้งที่ 160)” วันอังคารที่ 7 มิถุนายน
2548 เว็บไซต์กรมการค้าภายใน

ฝ่ายเลขานุการ คชก. กรมการค้าภายใน (2548) “สรุปผลการประชุม คณะกรรมการนโยบายและ
มาตรการช่วยเหลือเกษตรกร (คชก.) ครั้งที่ 14/2548 (ครั้งที่ 166)” วันจันทร์ที่ 21 พฤศจิกายน
2548 เว็บไซต์กรมการค้าภายใน

ฝ่ายเลขานุการ คชก. กรมการค้าภายใน (2549) “สรุปผลการประชุม คณะกรรมการนโยบายและ
มาตรการช่วยเหลือเกษตรกร (คชก.) ครั้งที่ 1/2549 (ครั้งที่ 168)” วันจันทร์ที่ 27 กุมภาพันธ์
2549 เว็บไซต์กรมการค้าภายใน

ฝ่ายเลขานุการ คชก. กรมการค้าภายใน (2549) “สรุปผลการประชุม คณะกรรมการนโยบายและ
มาตรการช่วยเหลือเกษตรกร (คชก.) ครั้งที่ 3/2549 (ครั้งที่ 170)” วันจันทร์ที่ 31 กรกฎาคม
2549 เว็บไซต์กรมการค้าภายใน

ฝ่ายเลขานุการ คชก. กรมการค้าภายใน (2550) “สรุปผลการประชุมคณะกรรมการนโยบายและ
มาตรการช่วยเหลือเกษตรกร (คชก.) ครั้งที่ 2/2550(ครั้งที่ 174)” วันศุกร์ที่ 2 มีนาคม 2550 เว็บไซต์
กรมการค้าภายใน

ฝ่ายเลขานุการ คชก. กรมการค้าภายใน (2550) “สรุปผลการประชุมคณะกรรมการนโยบายและ
มาตรการช่วยเหลือเกษตรกร (คชก.) ครั้งที่ 6/2550 (ครั้งที่ 178)” วันพุธที่ 17 ตุลาคม 2550
<http://www.dit.go.th/contentdetail.asp?typeid=16&catid=1010108&ID=1533>

ฝ่ายเลขานุการ คชก. กรมการค้าภายใน (2550) “สรุปผลการประชุมคณะกรรมการนโยบายและ
มาตรการช่วยเหลือเกษตรกร (คชก.) ครั้งที่ 7/2550 (ครั้งที่ 179)” วันพฤหัสบดีที่ 8 พฤศจิกายน
2550 <http://www.dit.go.th/contentdetail.asp?typeid=16&catid=1010108&ID=1546>

คณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล (2547) “(สำเนา) คำวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่
ระหว่างศาล ที่ ๕๗/๒๕๔๗ เรื่อง เขตอำนาจศาลเกี่ยวกับพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครอง
และวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๙” วันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๔๗
<http://www.judiciary.go.th/oscjc/vinichai57-47.doc>

“ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยกองทุนรวมเพื่อช่วยเหลือเกษตรกร พ.ศ. 2534” ราชกิจจานุ
เบกษา เล่ม 108 ตอนที่ 176 วันที่ 4 ตุลาคม 2534

“ชาวนาไทย 30 ปีแนวรบไม่เคยเปลี่ยน ”

http://firelamtung.com/index.php?option=com_content&task=view&id=89&Itemid=2

“วงการข้าวผ่างานรัฐบาลใหม่ เร่งเครื่องยุทธศาสตร์ข้าวไทย” (2550) ฐานเศรษฐกิจ

http://www.thairicemillers.com/index.php?option=com_content&task=view&id=397&Itemid=1 27 ธ.ค. 2550

“3ส.วอนทักษิณขวานผ่าข้าว” (2547) ฐานเศรษฐกิจ 13-15 พ.ค. 2547

<http://www.ftawatch.org/cgi-bin/content/news/show.pl?1673>

“กรม.ไฟเขียวยุทธศาสตร์ข้าวไทยระยะ 5 ปีตั้งเป้ารักษาเบอร์ 1 โลก” กรุงเทพธุรกิจ 2550

http://www.riceexporters.or.th/Local%20news/News_2007/news_071107-2.htm

<http://www.biothai.net/news/view.php?id=55> (1 of 2) 19/9/2550

“กำหนด 5 ภารกิจในยุทธศาสตร์ข้าวไทย” (2547) ข่าวในวงการวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัย
แห่งชาติ <http://www.nrct.net/print.php?sid=1186> วันที่ 14 มิถุนายน 2547

“ยุทธศาสตร์ข้าว ยุทธศาสตร์เพื่อใคร ?” (2547) ประชาชาติธุรกิจ วันที่ 26 ก.ค. 2547

“แบงก์ไซ้ขึ้นผวาหนี้เน่าโรงสี” (2550) สยามธุรกิจ ฉบับที่ 825 ประจำวันที่ 5 ก.ย. 2550

ฝ่ายเลขานุการ กชช. (2550) “การอภิปรายเรื่อง นโยบาย มาตรการ และแนวทางการรับจำนำ
ข้าวเปลือกนาปี ปีการผลิต 2550/51” ณ โรงแรม ทีเค.พาเลซ กรุงเทพมหานคร วันที่ 9
พฤศจิกายน 2550 <http://brpe.doe.go.th/download/certify%2051/4sutatsanee.ppt>

“ผลการประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศว่าด้วยยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ระหว่างกัมพูชา ลาว
พม่าและไทย ครั้งที่ 1 วันที่ 4 สิงหาคม 2546”

[<http://www.mfa.go.th/web/463.php?id=2284&lang=th> 24 ก.ค. 2549]

“โรงสีเฝ้าระวังรับจำนำข้าว” ข่าวสด [http://news.buddyjob.com/economic/show_news-9934-5.html]

“วงการข้าวผางงานรัฐบาลใหม่ เร่งเครื่องยุทธศาสตร์ข้าวไทย” [ฐานเศรษฐกิจ ฉบับที่ 2282 27-29 ธ.ค. 2550] <http://www.thannews.th.com/detialnews.php?id=T0622822&issue=2282>

“AFET เตรียมเร่งนำข้าวหอมมะลิเข้าซื้อขายล่วงหน้า” 29 สิงหาคม 2550

<http://www.afet.or.th/v081/thai/news/pressShow.php?id=385>

[ประชาชาติธุรกิจ วันที่ 18/10/2547] <http://www.biothai.net/news/view.php?id=737>

“จำหน่ายข้าวหลวงพันธุ์พิษ-ชวานาจนหมื่นล้าน จีรัฐเร่งระบายสต็อก-แฉพ่อค้าจ้องกตริการับซื้อ” [แนวหน้า วันที่ 21/9/2007] <http://www.naewna.com/news.asp?ID=75937>

“กนข.ถก 5 ชม.สอบข้าวฉาว ซัดเส้น 30 วัน” [คม-ชัด-ลึก วันที่ 22 ธ.ค. 2547]

<http://www.komchadluek.com/news/2004/12-22/eco-15840386.html>

“STC เชื่อไม่กระทบผู้ส่งออกข้าวรายอื่น อิหร่านขึ้นบัญชีดำ"เพอร์ซิเดนท์อะกริช" ประชาชาติธุรกิจ หรือ

[http://www.riceexporters.or.th/Local%20news/News_2007/news_081007-2.htm]

ศูนย์ข้อมูลการเกษตร / ฝ่ายแผนงานพัฒนาการเกษตร สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสุพรรณบุรี (2550) ข้อมูล / สารสนเทศจากสมุดข้าวไทย (ปี พ.ศ.2550) กรมการข้าว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จากเว็บไซต์ <http://moac.suphanburi.info/rice.doc>

“เบื้องลึกโยน ธ.ก.ส.จำหน่าย รัฐมีภาระหนี้เฉียดแสนล้าน” [ฐานเศรษฐกิจ (ฉบับที่ 2246) วันที่ 23-25 ส.ค. 2550] <http://www.thannews.th.com/detialNews.php?id=T0521311&issue=2246>

“ยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการราชการกรมการข้าว พ.ศ. 2549 – 2551”

http://www.ricethailand.go.th/list_RD.htm

“กรมการข้าว' ความรุ่งเรืองที่ย้อนกลับ?” [ฐานเศรษฐกิจ วันที่ 5-8 ก.พ. 2549]

<http://www.biothai.net/news/view.php?id=2978>

“กรมการข้าวคลอดแล้วเร่งพัฒนาแบบครบวงจร” [เดลินิวส์ วันที่ 13 เม.ย.2549]

<http://www.nicaonline.com/webboard/index.php?topic=4158.msg4643>

“1 ปี...กรมการข้าว บนเส้นทางพัฒนาก้าวสู่ยุคใหม่” [เดลินิวส์ 15 มีนาคม 2550]

<http://www.phtnet.org/news/view-news.asp?nID=222>

“กรมการข้าวจับมือกรมส่งเสริมการเกษตร พัฒนาข้าวไทยอย่างเป็นระบบ” [เดลินิวส์ 1 ก.พ.2551]

http://www.dailynews.co.th/web/html/popup_news/Default.aspx?Newsid=153293&NewsType=1&Template=1

“กรมข้าวเร่งพัฒนาเมล็ดพันธุ์ดี มุ่งยกระดับมาตรฐานชาวนา” [ฐานเศรษฐกิจ 17-19 ม.ค. 2551]

http://www.thairicemillers.com/index.php?option=com_content&task=view&id=442&Itemid=50

“ธ.ก.ส.และ ปุ๋ยแห่งชาติเดินทางโครงการปุ๋ยราคาพิเศษเพื่อเกษตรกร” 13 มิถุนายน 2544

<http://www.ryt9.com/news/2001-06-13/iqacb50722d6d40ac460f8e304f77e3ae5/>

“สมัชชาเกษตรกรรบุกสภา-ทำเนียบ หอบ "ปุ๋ยปลอม" ประจากรัฐบาลวัดใจ "ทักษิณ" กล้ายกเลิก

โครงการปุ๋ยฉาว 1.4 แสนตันหรือไม่ ชูหากไม่ดำเนินการ สมัชชาเกษตรกรเตรียมเคลื่อนพลบุก

กรุง” [ไทยโพสต์ 23 ต.ค

2545] http://www.thaipost.net/index.asp?bk=thaipost&post_date=23/Oct/2545&news_id=61555&cat_id=500

“ตัวเลขส่งออกข้าว?” มติชนรายวัน 11 ธ.ค. 2547 ปีที่ 27 ฉบับที่ 9772 หน้า 8

<http://www.nidambe11.net/ekonomiz/2004q4/article2004dec11p1.htm>

“ก๊วนพ่อค้าโกยกำไรอื้อซ่า! รัฐบาลสั่งตอกข้าว-มัน-ลำไย” [ฐานเศรษฐกิจ 21-24 พ.ย. 2547]

<http://www.ftawatch.org/news/view.php?id=1107>

ฐานเศรษฐกิจ 6 ก.พ. 2549

ประชาชาติธุรกิจ 21 ส.ค. 2549

<http://seedcenter15.doae.go.th/AboutUs/AboutUs-01.html>

ปราโมทย์ วานิชานนท์ ประธานที่ปรึกษาสมาคมโรงสีข้าวไทย มติชนรายวัน 1 มิ.ย. 2547

ข่าวเกษตร <http://www.dailynews.co.th>

<http://www.newswit.com> 26 ส.ค.2547
